תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות רי״ד

תוספות רי"ד על בבא קמא

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רי"ד על בבא קמא

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ריד-על-בבא-קמא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ד. 5
דף ד: 5
דף ה. 6
דף ה: 6
דף ו. 7
דף ו: 7
דף ח. 7
דף יא. 8
דף יד: 9
דף יט. 9
דף יט: 9
דף כא. 10
דף כב: 10
דף כג. 10
דף כג: 10
דף כד: 11
דף כו. 12
דף כט. 12
דף ל. 13
דף לג. 13
דף לה: 14
דף לז. 14
דף לח. 15
דף לח: 15
דף מא. 16
דף מא: 16
דף מב. 16
דף מג. 17
דף מג: 18
דף מד. 18
דף מד: 18
דף מה: 19
דף מו. 19
דף מז. 19
דף מז: 21
דף מח. 22
דף מח: 23
דף מט. 25
דף נ. 25
דף נ: 26
דף נב. 26
דף נג. 26
דף נג: 27
דף נה: 28
דף נו. 28
דף נח: 28
דף נט. 29
דף נט: 29
דף סא. 29
דף סא: 30
דף סב: 30
דף סג. 31
דף סג: 31
דף סה. 32
דף סה: 34
דף סו. 34
דף סו: 36
דף סז. 37
דף סז: 37
דף סח: 37
דף סט: 37

דף ע: 38
דף עא: 38
דף עב: 40
דף עד: 40
דף עד: 41
דף עו: 42
דף עח: 42
דף עח: 43
דף עט: 43
דף עט: 45
דף פא: 46
דף פב: 46
דף פג: 46
דף פד: 46
דף פד: 47
דף פה: 47
דף פה: 47
דף פו: 48
דף פט: 48
דף צ: 49
דף צב: 50
דף צג: 51
דף צד: 51
דף צד: 51
דף צה: 53
דף צו: 56
דף צו: 57
דף צז: 58
דף צז: 58
דף צח: 59
דף צח: 59
דף צט: 60
דף ק: 60
דף קא: 60
דף קא: 62
דף קב: 62
דף קד: 63
דף קד: 64
דף קה: 64
דף קה: 64
דף קו: 65
דף קו: 65
דף קז: 67
דף קז: 68
דף קח: 69
דף קח: 70
דף קט: 71
דף קט: 71
דף קי: 73
דף קי: 73
דף קיא: 73
דף קיא: 74
דף קיב: 77
דף קיב: 79
דף קיג: 80
דף קיג: 81
דף קיד: 81
דף קיד: 83
דף קטו: 84
דף קטו: 88
דף קטז: 92
דף קטז: 94
דף קיז: 95

דף ב.

מסכת בבא קמא מהדורא תליתאה

אבות הטומאות השרץ ושכבת זרע וטמא מת ומצורע בימי סיפורו ומי חטאת שאין בהן כדי הזייה. הרי אלו מטמאין אדם וכלי במגע וכלי חרס באויר ואינן מטמאין במשא. פירוש אע"ג דטמא מת לא דמי להנהו דכולהו מטמאין טומאת ערב ואינן עושין אלא ולד ראשון לטמא אוכלין ומשקין ואלו טמא מת מטמא טומאת שבעה ועושה אב הטומאה לטמא אדם וכלים כדתנן בריש אהלות שנים טמאים כמת. שלשה טמאים כמת. ארבעה טמאים כמת כולי. ולא ימצא טמא מת שיטמא טומאת ערב ולא יעשה אלא ולד ראשון אלא אדם שנגע במת ואדם באדם דראשון טמא טומאת שבעה והשני טמא טומאת ערב מ"מ כל טמאי מתים השוו בדבר זה שהן מטמאין אדם וכלים במגע אבל לא במשא. ששום טמא אינו מטמא במשא אלא במגע ואינו מטמא במשא אלא מת וכל טומאת הפורשות ממנו כגון עצם כשעורה וכיוצא בו. אבל שום טמא מת לא יטמא במשא. ואע"ג דאמרי חרב הרי הוא כחלל דוקא לטמא טומאת שבעה כחלל ולא שיטמא במשא כחלל:

דף ד.

והמבעה כשהזיק חב המזיק לאתויי רגל. פי' לא על הראשון קאמר דראשון איצטריך לגופיה הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך וכשהזיק חב המזיק לשלם נזק במיטב הארץ. אף כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ. ואתי לרבויי במה הצד כל הני דאמרינן בגמרא אלא על השני קאמר דתני גבי כל שחבתי בשמירתו כו' דההיא ודאי היא יתירא ואתי לרבויי בין לרב בין לשמואל. כדאמרינן לקמן בפירקין:

פיסקא כשהזיק חב המזיק לאתוי קרן פי' ורב דאמר תנא שור וכל מילי כשהזיק חב המזיק לאתוי מה דבעינן למימר לקמן:

דף ד:

והמנסך כתב המורה ליכא. למימר שעירבו ביין נסך דלא קא חסרי' ולא מידי דהא מזבין ליה כוליה בר מדמי יין נסך. ואינו נראה לי דמדמע נמי מזבן לכהנים. אלא פסידא הוא דכהנים מזלזלי וזבני ה"נ עכו"ם מזלזלי וזבני ובפ' הניזקין פליגי ביה רב ושמואל. דרב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב והתם מפרש טעמייהו:

דף ה.

סבר לה כר"ע דאמר עדים זוממין אינן משלמין ע"פ עצמן. פירוש המורה כגון אם הוזמו בב"ד. ולא הספיק בע"ד להעמידן בדין ולתובען והלכו למקום אחר והודו שם שהוזמו בב"ד של פלוני פטורין אלמא קנסא הוא. דמודה בקנס פטור. וקשיא לי טובא בהאי פירושא שלאחר שהעידוהו עדים בב"ד יפטר בהודאתו. ראה עדים ממשמשין ובאין וקדם והודה דפטור. אבל לאחר שבאו עדים והעידו לא דא"כ ליתני העידוהו עדים ולא הספיקו לגמור דינו והלך בב"ד אחר והודה פטור וכ"ש ראה עדים ממשמשין ובאים. אלא ודאי ממשמשין דוקא. שעדיין לא העידו. אבל לאחר שהעידו לא וראיתי למפרש אחר שפירש בריש מכות כך. אם אחר גמר דין זה שהעידו עליו חזרו והזימו עצמן ואמרו עדות שקר העדנו אין משלמין ע"פ עצמן ואע"ג דבאו אח"כ עדים והזימום. וזה נ"ל פתרון יפה דכיון שקדמו הן והודו אע"פ שבאו עדים לאחר מיכן פטורים. דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. ואע"ג בריש מכות אמרינן בגמרא כדפירש המורה ל"ד האי להאי דהכי אמרינן התם אמר רב יהודא אמר רב עד זומם משלם לפי חלקו מאי משלם לפי חלקו. אי לימא דהאי משלם פלגא והאי משלם פלגא תנינא משלשין בממון. אלא דאיתזם חד מינייהו דמשלם פלגא דידיה והתניא אין משלמין ממון עד שיזומו שניהן. אמר רבא באומר עדות שקר העדתי. כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. אלא באומר העדנו והוזמנו בב"ד של פלוני וחייבונו ממון סד"א כיון דלחבריה לא מצי מחייב איהו נמי לא לחייב קמ"ל. ודוקא גבי עד א' דמתחייב בהודאתו איכא לפרושי הכי אבל גבי שני עדים דנפטרין בהודאתן לר"ע ליכא למימר הכי ובע"א דמפרשינן הכי משום דליכא למימר שלאחר שאמר שקר העדתי באו עדים והזימוהו שאין ע"א ניזום בלא חבירו. להכי ליכא לאקומי אלא כגון שאמר העדנו והוזמנו בב"ד של פלוני אבל גבי שני עדים דאמרינן פטורין מתפריש שפיר שהודו מתחלה ואמרו שקר העדנו ומשום דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אמרינן שאח"כ באו עדים והזימום ואפילו הכי פטורין מפני שקדמו והודו:

דף ה:

לא זה וזה שיש בהן רוח חיים כולי:

אמר רבא וכולהו כי שדית בור ביניייהו אתיאן מה שכתבתי במהדורא קמא דקרן משלמת את הכופר משא"כ בכולן אינו נראה לי דהא אמרינן בפירקא דלקמן בהלכתא שור המזיק ברשות הניזק דאיכא כופר ברגל. ובפרק שור שנגח ד' וה' שורים בה' שור האיצטדין אמרינן דאיכא כופר בשור כדכתיב במהדורא בתרא. אלא ודאי הכי בעינן

לפרושי כדבעינן למילף שן ורגל ואש ובור מקרן פרכינן שכן כוונתן להזיק משא"כ באלה וכדבעינן למילף אדם מקרן אית לפרוכי שכן משלמת את הכופר משא"כ באדם כי היכי דלא תילוף אדם מקרן אפילו דכוונתו להזיק:

דף ו.

פיסקא הצד השוה שבהן כך כתוב בספרים. כח מעשיו רשות מצוי סימן והכין פירושא באבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו פרכי' מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו תאמר בהני שכח אחר מעורב בהן. ובבור המתגלגל ברגלי אדם ובהמה פרכי' מה לבור שכן מעשיו גרמו לו. אבל בור המתגלגל אחרים שגילגלוהו עשאוהו ובפותקין ביבותיהן שמעשיו הן פרכי' מה לבור שכן שלא ברשות תאמר בפותקין שהוא ברשות. ובכותל ואילן כד ילפינן מבור אמרינן מה מצינו בבור שהזיקו מצוי שאין לומר שתחלת עשייתו לנזק שהרי אלה אין תחלת עשייתן לנזק ואדרבא מתחלת עשייתו לנזק פרכינן דלא תילף כותל ואילן מבור:

דף ו:

רבינא אמר לאתויי הא דתנן הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור מלשלם קשיא לי היכי דמי האי הזיקו אי בתר דנפלו הזיקו אמאי פטור אע"ג דנפל באונס איבעי ליה למפנינהו א"ו כגון שהזיקו בדרך נפילתן והיכי מוקי לה כגון שהזיק לאחר נפילתן. ויש לומר דאיכא לאוקומי נמי כגון שהזיקו לאחר נפילתן וכגון שלא היה לו שהות לפנותן והילכך אם היה אנוס בנפילתן פטור. ואם היה פושע בנפילתן חיב ובתרוויהו מתוקמא מתניתין ואי הזיקו בתר דנפלו דמי לבור ואי הזיקו דרך נפילתן דמי לשור וצריך לאתינהו במה הצד כדפי' במה"ק:

דף ח.

מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים מה שהקשיתי במהדורא קמא ממאי דאמרן כל מיטלטלי מיטב נינהו. נראה לי לתרץ גבי נזקין אמרינן הכי דאי מיטב יהיב ליה או שוה כסף ואפילו סובין ואע"פ שיש לו כמה דינרי זהב וכסף. אבל גבי חוב אי אית ליה זוזי ללוה לא מצי לסלוקי בקרקע. אלא זוזי יהיב ליה ואי לית ליה זוזי ואית ליה מטלטלי ובעי לסלוקי בהנהי מטלטלי אמרינן ליה טרח זבין והב ליה דעבד לוה לאיש מלוה לבר מקרקע דאי לית ליה לא מטלטלי ולא זוזי אלא קרקע לא אמרינן ליה טרח זבין והב

ליה דהוה מפסדינן ליה טובא שאין אדם יכול למכור בכל שעה שרוצה אך אם יזלזל בו הרבה אלא ב"ד יורדין לנכסיו ושמין לו מהם למלוה כשיעור זוזין וזה שבא למשכנו בבית הוה מצי למימר ליה זיל טרח וזבין והב לי זוזי אלא שהוא ירא דילמא שמיט ואכיל להו והילכך דין הוא שיגבוהו ב"ד וימשכנו המעולה שבכליו ומדאמר רחמנא הוא יוציא אליך את העבוט החוצה והוא נפטר בפחות שבכליו מיכן למדנו שגם אם אין לו מטלטלין ויש לו קרקע שמגביהו מן הזיבורית:

דף יא.

מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס פחת נבלה דניזק הויא ומ"ס דמזיק הויא: ראיתי מפרשים דאבא שאול דאמר יביא עדודה לבית דין סבר דפחת נבלה דמזיק הוי וה"ק יביאנה עכשיו לב"ד וישומו אותה ומה שפיחתה המיתה עד שעת העמדה בדין מפסיד המזיק שמין כמה הוא שוה ונותנין אותה לניזק. ואע"פ שהל' מוכיח כן מדקאמר יביא עדודה לב"ד ק"ל טובא לפרש הכי דהא מה דאיתינן לעיל הטרפה לא ישלם אליבא דאבא שאול ילפינן הכי כדפרישית במה"ק וכך פי' גם המורה וילפי' מינה דנבלה דניזק הוי ואוקימנא דקראי איצטרוכי לפחת נבלה אלמא אבא שאול סבר דפחת נבלה הוי דניזק והיכי אמרינן דסבר דהוי דמזיק. ונראה לי לפרש דהאי דקאמר יביא עדודה לא שיביא הנבלה ממש לב"ד עד אלקים יבא דבר שניהם שיביא טענת העדודה לב"ד דהיינו עדים שהעידו כמה היתה שוה בשעת מיתה ומעלה אותה לניזק באותם הדמים. ומפסיד הניזק הפחת משעת מיתה ועד שעת העמדה בדין:

פיסקא חבתי בתשלומי נזקו וכולי כסימן ולד באישה כך סימן ולד בבהמה מה דק"ל במהדורא תניינא. נ"ל לתרץ דלא גרסינן כולה אלא רובה והכין פירושא גזרה מקצתה אטו רובא שאם כשיצתה מקצתה לא תאסור את רוב הנשאר גם כשתצא רובא ומיעוטה בפנים לא יאסרו את מיעוט הנשאר. והתם ודאי אסור משום דכולה הוי ולד ורובה נמי כיון דהוי סימן ולד איכא למימר דילמא רוב מיחוי העובר התם הוי וכיון שרוב העובר יצא לחוץ נאסר אותו המיעוט הנשאר בפנים וטעמא משום דשליא הוי סימן ולד הא לא"ה לא היה נאסר מיעוט שליא הנשאר בפנים משום יציאת רובה מידי דהוי ארוב אבר שאם הוציא העובר את רוב ידו לחוץ לא נאסר מיעוט הנשאר בפנים. ואליבא דמ"ד בריש פ' בהמה המקשה אין לידה לאברים ואמר המורה דה"ג סימן ולד באשה (גרסינן) ומשום דבפ' המפלת תנן המפלת שליא או סנדל תשב לזכר ולנקבה דאלמא השליא סימן ולד הוא באשה תני השתא לגבי בהמה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה

אי נמי משום דכתיב ויעש ד' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם ודרשינן מלמד שעשה לה שליא מש"ה תני כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה:

דף יד:

פרה שהזיקה טלית וטלית שהזיקה פרה כו' הנכון בעיני לפרש שנכשלה הפרה בטלית ונקרעה הטלית ונשברה רגל הפרה ואתי לאשמעינן דאע"ג דבשעה שהזיק הוזק כל חד וחד לא אמרינן יצא נזק בנזק מה דליכא למשמע משני שוורים שחבלו זה בזה כדכתיב במה"ק. וכך משמע פשט הלשון. ומאי דקשיא לי היכי דמי שיתחייב משום רגל אוקמה כדאוקימנה לברייתא דלעיל כגון שמיוחדת לאחד לכלים. ולזה ולזה לשוורים דלגבי כלים הויא חצר הניזק וכיון דמיוחדת לשניהם לשוורים חייב בעל הכלים בנזקי בור שיש לו לשוורים שלא תכשל שם בהמת חבירו שהוא מכניסה ברשות:
והתלמודא שלא דקדק בזה מפני שאינו צריך אלא לפרש שו' כסף אבל חיוב הרגל תעמידנה בכל היכי דמשתכא:

דף יט.

רב אשי כרבנן מוקי לה ובעי לה הכי פי' רב אשי דייק מפשטא דסיפא דתני דרסה על הכלי אלמא ראשון הוי רגל ושני צרורות. וק"ל דמתני' רבנן היא כדכתבית במה"ת ולא אבעי ליה לבעיא כדבעינן אנן אי מתניתין סומכוס אי רבנן. דקים ליה דרבנן הוא אלא בעי לה הכי צרורות דרישא מחמת ביעוט הוי או כי אורחייהו:
ומה דק"ל במהד"ת דאי רישא מיירי בצרורות כי אורחייהו תרי כי אורחייהו למה לי. יש לומר דלהכי תני רישא משנה יתירא לדיוקא דוקא או שהיו צרורות מינתזין תחת רגליה דהוי כי אורחייהו משלם חצי נזק הא מחמת ביעוט רביע נזק ומש"ה מיבעיא ליה:

דף יט:

אלא מתניתין דאדייה אדויה וכי איתמר דרב הונא בעלמא איתמר. פי' חצי נזק לא מתוקם אלא אבעל התרנגול ובדאדייה אדויה וכיון דהכי הוא אין לומר בו קשרו אדם אחר חייב כדפרישית במה"ק דכיון דשני עביד מעשה בטלה הגרמתו של ראשון אלא בעלמא איתמר דליל הפקר אמר ר"ה נקשר מאליו פטור קשרו אדם אחר חייב פי' כגון שעשה מעשה בור שנתקלו בו ונפלו. והאי קשרו אדם אחר לאו דוקא קשרו אלא אם פשע בו והשליכו בחוץ חייב משום בור המתגלגל אע"פ שלא קשרו ודליל הפקר נמי

זה פירושו כגון דאצנעי' אבל אי לא אצנעי' חייב דבור ברה"ר לית ליה בעלים ומאי בעל הבור בעל התקלה. והאי דאצנעי' לית ליה בעלים ומאליו נקשר ופטורין שניהן:

דף כא.

והשוכר בית מראובן ונמצא של שמעון מעלה שכר לשמעון ואוקימנא דקיימא לאגרא דאי לאו קיימא לאגרא אע"פ ששכר מראובן כיון שהבית נמצא של שמעון ושמעון לא עביד לאגורי פטור שהרי גברא דעביד למיגר אי חצר לא קיימא לאגרא פטור. וה"נ אע"ג דאוגר מראובן כיון דלאו דיליה הוות כמאן דליתיה להאי אוגרא דמי וכיון דשמעון מריה דביתא לא עביד לאוגרי פטור:

דף כב:

(**כלב שנטל חררה**) **ולא מיחייב עד דמסר ליה סילתא גיזא ושרגא**:
פירש המורה דהא ודאי פושע הוא ומשמע מתוך פירושו שהחרש הוליכם למקום אחר והבעירם ואחריהן נשרף הגדיש ואנו מחייבין את הפקח מפני שפשע ומסר בידו הכל מתוקן ואינו נראה לי דכיון דקסבר דאשו המהלכת היא משום חציו א"כ מעש' חרש הן. ואע"ג דראשון פשע אין לנו ללכת אחר פשיעתו של ראשון אלא אחר מעשה חרש כדאוכחית במהדורא קמא מש"ה אין לפרש אלא כדפרישית במה"ק שהפקי' שם אותם בארץ והיתה ראוי' הדליקה ללכת לגדיש וחיציו הן אלא שמוסרה לחרש לשומרה שלא תלך ומש"ה לא מיפטר שאלו היה מוסרה לבן דעת היה פטור:

דף כג.

לא צריכא דאכלה בגדיש דבעל חררה. מיכן מוכיח שסתם התלמודא סובר דבתר אכילה אזלינן ולא בתר עקירה וכך מוכיח נמי מבעיא דפי פרה בחצר הניזק:

דף כג:

ולימא ליה מה בעי ידך בפומא דחיואי הנה ודאי יש להקשות מה שהקשיתי במהדורא תניניא אבל במאי בעי ריפתך (בפומא) דכלבאי אין להקשות דכיון דלגבי שן בתר אכילה אזלינן אילו לקח הכלב מבית הניזק והביא בחצר המזיק ואכיל מי לא מיפטר ה"נ כשלקח והביא לתוך פי' אי כחצר המזיק דמי ליפטר. אבל נשיכת הנחש דהוי תולדה דקרן ליכא למימר הכי שאלו לקחה בהמתו כלי מחצר הניזק והביאתו ברשות המזיק ושיברתו מי לא מחייב וה"נ לחייב:

פיסקא (איזהו תם) אמר להן הרי הוא אומר וזאת תהיה טומאתו בזובו. מה דקשיא לי במה"ק נ"ל לתרוצי הכי בודאי אי הוה יליף שור המועד ממקום אחר הוה אמר ליה זבה תוכיח וכל יוכיח דעלמא ממידי דכתוב באורייתא פרכינן אלא הכא מיניה וביה יליף מסברא דסבר למימר שיותר יש להחמיר בקירוב הנגיחות מריחוק הנגיחות ואמרו לו זבה תוכיח שהחמירה תורה בריחוק ראיותיה ולא ילפינן ק"ו לקירוב ראיותיה דאלמא יותר יש להחמיר בריחוק מן הקירוב וה"נ בשור המועד לא תילוף הקירוב מן הריחוק בק"ו. אמר להם לעולם יותר יש להחמיר בקירוב מן הריחוק והתם בזבה דלא דרשי' ק"ו משום דקרא מעטיה לקירוב אבל הכא דלא מעטיה אני יכול לדרוש ק"ו אם בריחוק חייב רחמנא ק"ו בקירוב:

דף כד:

איבעיא להו המשסה כלבו של חבירו בחבירו מהו אי קשיא ותפשוט ליה מבור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה. דקאמר פשע ואם השני עבד מעשה בגופו כגון דבהדי דקא אזלי מזקי השני חייב והראשון פטור. אבל אם הוזקו בו לאחר מיכן חייב בראשון שמפני גרמתו של שני לא נפטר גרמתו של ראשון עד שיעשה השני מעשה כדפי' במה"ק. גבי בור וגבי אש שמסרה לחש"ו. וה"נ מפני גרמת המשסה לא נפטר בעל הכלב שפשע ולא שמר כלבו. תש בה ודאי גבי בור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה דאדם מגלגל ליה שלא מדעתו וכן אשו ביד חרש דחרש דממעטי ליה לאו בר דעת הוא. לא פטרינן ליה לראשון מפני גרמתו של שני אבל אם שם ראובן אבנו ברה"ר והלך שמעון מדעת וסילקה משם והניחה במקום אחר והזיקה לא נסתלקו מעשי ראשון וחייב השני:

וגם לגבי אש נמי אלו מסרה לבן דעת לא נסתלקו מעשה ראשון וה"נ המשסה בן דעת הוא הילכך יש לנו לפטור הראשון בעל הכלב ואע"פ שהמשסה פטור:

פיסקא שור המזיק ברשות הניזק. אלא למאן דאמר דון מינה ומינה מאי איכא למימר קשיא לי דמאי איצטרכינן לגזרה שוה ולאדחוקי כולי האי כיון דילפינן מת משכבת זרע בהיקישא לבגד ועור נילף נמי למפץ דכי היכי דמפץ טמא בשכבת זרע ה"נ טמא במת ובשכבת שרץ נילפי' בק"ו מפכין קטנים מזב כי היכי דיליף שרץ מזב דהא טיפת ש"ז ראויה ליכנס בפי פכים קטנים ובתר דילפא איהו בק"ו תיהדר ותילוף למת בהיקשא כדאמרינן בפרק איזהו מקומן של זבחים דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש:

דף כו.

פיסקא אדם מועד לעולם:

ואמר רבה נפל מן הגג ונתקע כו' מה שהקשיתי על המורה במה"ק. דמפרש שנפל ברוח מצויה ופרישי' התם דהיה ישן בראש הגג גרסינן אינו כלום. דאי ישן גרסינן מאי אריא בראש הגג אפילו בביתו נמי לא קנה כדאמרינן בריש פרק הבא על יבמתו. אמר רב יהודא ישן לא קנה ביבמתו ומקשי ליה ממאי דתניא בין ער בין ישן ומוקי לה רב אשי כגון נים ולא נים תיר ולא תיר. ותו דהתם מוכח בפירוש דל"ג ישן דאמרינן התם אונס דמתניתין היכי דמי אילימא שאנסוהו גוים והאמר רבא אין אונס בערוה שאין קישוי אלא מדעת ואלא בישן והאמר רב ישן לא קנה בימתו ואלא בנתקע והאמר רבה נפל מן הגג ונתקע חייב בארבעה דברים וביבמתו לא קנה. הא לך בפירוש דל"ג במילתיה דרבה ישן. והאי דהדר אמר נפל מן הגג בין ברוח מצויה בין ברוח שאינה מצויה דברישא פירש דין היבמה והדר פי' דין הניזק וד' דברים והבשת כשנתהפך:

דף כט.

אלא אמר אביי בתרתי פליגי. פליגי בשעת נפילה ופליגי לאחר נפילה פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. מ"ס נתקל פושע הוא. ומ"ס נתקל לאו פושע הוא:

ופליגי לאחר נפילה במפקיר נזקיו מ"ס מפקיר נזקיו חייב ומ"ס מפקיר נזקיו פטור. פי' המורה בתרתי פליגי במתניתין כשהזיקה הכד בשעת נפילה ופליגי כשהווזק בחרסי' לאחר נפילה. ואינו נראה בעיני לפרש בשעת נפילה שהזיקה הכד בהדי דקא אזל' חדא דלישני דמתניתין דקא תני תרתי לא משמע הכי דקתני והוחלק אחד במים או שלקה בחרסי' ואנו מעמידים והוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה והוחלק דרך מכשול משמע ולא בהדי דקא אזיל מזיק. ותו דפלוגתא דרב ושמואל בהוחלק א' במים בור עבידי ליה ולשמואל פטר בהן את הכלים. ולרב חייב בהן את הכלים בעבור שלא הפקירן ואי בהדי דקאזלי מזקי היכי יהבי עלייהו דין בור. מהני מוכח דבין בשעת נפילה בין לאחר נפילה מעשה בור קא עבדי שנתקל בהן אלא בשעת נפילה הוה קודם שהיה לו פנאי לסלקם ובשעת נפילה פליגי בנתקל פושע. ואע"פ שלא הפקירם פטרי רבנן משום דנתקל אנוס הוא ועל נפילתו לא תוכל לחייבו דאונס רחמנא פטריה וכך דומה הנתקל כמו נפשרה על כתיפו מאליה דאמרן דהוי אונס ולסלקו לא הו"ל פנאי ולאחר נפילה שהיה לו לסלקם ולא סילקם פטרי רבנן משום דהפקירה:

דף ל.

אמר ר' יוחנן לא שנו אלא בכותל רעוע. אבל בכותל בריא פטור המצניע וחייב בעל הכותל דאמר ליה איבעי לך לעיוני. פירוש כל היכי דהוי כותל רעוע דאיכא פשיעה גבי מצניע שהוא הראשון אע"פ שזה הסותר נמי פשע דהו"ל לעיוני בתר גרמתו של ראשון אזלינן כדפרישית גבי בור המתגלגל במה"ק אבל בכותל בריא דליכא פשיעה גבי מצניע אזלינן בתר פשיעה דסותר. ואף ע"ג דראה אותן הוא פטור שהוא מתכוין לסתור את כותלו ומאליהם נפלו וכך מוכיח מדמדמה אותם למכסה בורו בדליו של חבירו ובא בעל הדלי ונטל את דליו והזיק שחייב בעל הבור ופטור בעל הדלי ה"נ פטור בעל הכותל ואין זה עושה בור בידים דלא תפשם והשליכם לר"ה אלא הוא מתכוין לסתור כותלו והן נופלין מאליהן ומי הזקיקו לטרוח בבור שעשו אחרים לסלקו ולהצניעם:
אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא ראשון בנזקי שני בין כי מותזק מגופו בין כי נתזק בממונו. ק"ל דהא פרישית במה"ק דכולי האי אליבא דר"מ אבל אליבא דרבנן כי מיתזק שני בממונו דראשון נמי פטור משום דנתקל אנוס חשבינן ליה והאי מאי דקתני וכולן חייבין גופן ופטורין בנזקי ממונן ולא אתיא אלא לרבנן דאמרי נתקל אנוס הוא. ואין לחייבו אלא משום דהו"ל לעמוד ולא עמד ומש"ה הוי בור דאי לר"מ דאמר נתקל פושע הוא כמזיק בידים דמי וחייב אפילו בנזקי כלים כדפרי' התם. ונראה לי לתרץ כשהקשינו לרבא דאמר לעולם נתקל פושע הוא וראשון לא הוי בור דתניא וכולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן ואפילו ראשון כך הקשינו לו אפילו לר"מ דאמר נתקל פושע הוא: ל"ד למזיק בידים דהא איהו לא אזיק מידי אלא אחרים נתקלו בו והזיקו והילכך תורת בור עליו לפטור בו את הכלים והשתא אתיא כולה ברייתא כר"מ:

דף לג.

כמשפט שור בשור כו' אע"ג דלעיל מיירי בשור שהמית את האדם קרא יתירא קדריש דאיבעי ליה למיכתב כך יעשה לו מאי כמשפט למשפט כמשפט שור בשור וכו' ר' ישמעאל סבר בעל חוב שוי' רחמנא פירוש אע"פ שאינו משתלם אלא מגופו אין השור נחלט אליו כ"א בב"ד שישומו את נזקו ויחליטוהו לו ב"ד או כולו או מקצתו דומיא דבעל חוב שאם הלוה ראובן לשמעון מנה ונשתעבד על שדהו או אפילו עשאו אליו אפותיקי אין יכול ראובן ליקח אותו השדה ולהחליטו עליו. וליכל פירותיו ואם עשה כן ותפשו שתים ושלש שנים כל הפירות שאכל מעלה אותם לו בחובו ומנכה לו בשיעור מן המנה אך אם ילך לב"ד וב"ד ישומו לו את השדה כשיעור המנה שלו ויחליטוהו לו אז יהיה

שלו ויאכל את פירותיו. ואע"ג שאין לו מהיכן יגבה המנה כ"א מאותו השדה אינו יכול להחליטו אליו וליכל פירותיו כ"א עפ"י ב"ד וה"ה נ"ב הכא אע"פ שאינו משתלם אלא מגופו אינו נחלט אליו כ"א עפ"י ב"ד וכ"ז שלא נישום בב"ד ברשות מזיק קאי:

עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו. פי' ואע"ג דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה דהא שור המזיק הכי הוי שאינו גובה אלא מגופו ואם מת השור אבד נזקו:

דף לה:

ממאי דמתני' ברי וברי הוא. פי' תלמודא מתמה אמאי דקאמר ר' אבא ור' חייא אמר סומכוס אפי' ברי וברי דאיצטריך ר' יוחנן למימר חלוקין עליו חביריו על סומכוס דילמא מודה סומכוס בברי וברי. אפי' סומכוס הוא ור' חייא אהדר ליה אין דאמר סומכוס אפי' ברי וברי ומשום דקים ליה לר' יוחנן הכי אמר דמתני' פליגא עלי' וממאי דמתני' ברי וברי דילמא שמא ושמא היא ומש"ה א"ר יוחנן דפליגי אסומכוס:

נימא תיהוי תיובתא דרבה בר נתן כו' פי' ואין לתרץ דמתני' מיירי כגון שראו עדים שאחד מהם נגחו אבל לא הכירו מי הו' או הגדול או הקטן דממ"נ שקיל מן הקטן מפני שהעדים חייבוהו ולא הודאת פיו אין לומר כך דסיפא דומיא דרישא קתני מה רישא דליכא עדים [ששם] היו הודאת פיו ואפ"ה מחייב בהודאתו וקשיא בר נתן:

דף לז.

ורב זביד אמר לך רישא אחזרה קאי כגון דהוי מועד לאדם דכיון דהוי מועד לאדם הוי נמי מועד לבהמה. והדר בי' מבהמה דקאי גבי בהמה תלתא זימנא ולא נגח מהו דתימא כל כמה דלא הדר ביה מאדם חזרה דבהמה ולא כלום היא קמ"ל דחזרה דבהמה מיהת חזרה הוא. פי' ההיא בבא דמועד לאדם ואינו מועד לבהמה לא לדיוקא דידה אתא דמשמע דוקא כשראינו שאינו מועד לבהמה דקא חזי לה ולא נגח הא מסתמא הוי מועד דהא ודאי מרישא דרישא שהיא ממין לשאינו מינו שמעי' מינה דהשתא מבהמה לבהמה הוי מועד כ"ש מאדם לבהמה. אלא היא גופא קמ"ל שאם הוא מועד לאדם ואינו מועד לבהמה כגון דחזי בהמה ולא נגח לאדם שהוא מועד משלם נזק שלם ולבהמה שאינו מועד משלם חצי נזק והו"ל האי שור מועד לאדם ולא לבהמה. ולא אמרינן לא יתכן דבר זה שיהא מועד לאדם ולא לבהמה דאע"ג דחזא בהמה ולא נגח כ"ז שהוא מועד לאדם יהא מועד גם לבהמה אלא אמרי' כיון דחזא בהמה ולא נגח בודאי לא הוי מועד לבהמה.

ואע"ג דהוא מועד לבהמה (לאדם) ופירש רב זביד דאימת אמרי' דלא הוי מועד לבהמה כגון דחזא בהמה תלתא זימני ולא נגח דמכי נגח אדם תלתא זימני מסתמא הוי מועד גם לבהמה ולא יהי' תם לבהמה. אא"כ יראה בהמה ג"פ ולא יגח אותה אם חזר מהעדאה דבהמה. וקאי בהעדאה דאדם ואתא לאשמועי' דחזרה דבהמה חזרה הויא. ואע"ג דלא הדר בי' מאדם והו"ל האי שור מועד לאדם ולא לבהמה. ולפי מה שמפרש רב זביד האי בבא כך יש לנו לפרש כל המשנה מועד למינו ואינו מועד לשאינו מינו כגון דחזא שאינו מינו שלשה פעמים ולא נגח דהו"ל חזרה אצל שאינו מינו. ודוקא בתלתא זימני הוי חזרה אבל בתרי זימני לא דכיון דהועד למינו ומסתמא הוי מועד לשאינו מינו לא מהניא ביה חזרה עד תלתא זימני דאי הדר ביה תלתא זימני משאינו מינו הוחזק להיות מועד למינו ותם לשאינו מינו. אבל בתרי זימני אכתי הוי מועד לזה ולזה. שאם אתה רוצה לפרש ואינו מועד לשאינו מינו כגון שראה פעם אחת שאינו מינו ולא נגח והו"ל מועד למינו ותם לשאינו מינו בעבור פעם אחת. אי הכי גבי אדם נמי נפרש הכי מועד לאדם שנגח אדם תלתא זימני ואינו מועד לבהמה שראה פעם אחת בהמה ולא נגח דהו"ל מועד לאדם ולא לבהמה והיא גופא קמ"ל דאע"ג דמסתמא מכי הועד לאדם הוי מועד לבהמה מזימנא חדא דחזי בהמה ולא נגח הויא חזרה לבהמה. ויהי' מועד לאדם ולא לבהמה ומה צורך לו לומר דחזא בהמה תלתא זימני ולא נגח. אלא ש"מ ס"ל דכל כמה דאמרי' מסתמא הוי מועד לשאינו מינו או לבהמה לא יעשה תם אצלו אלא בתלתא זימני דכי היכי דבחזרת אדם בעי' תלתא זימני ה"נ בחזרת הבהמה ואע"ג שלא הועד לבהמה אלא מסתמא דהעדאה דאדם וכולה מתני' צריך לפרושי בענין אחר:

דף לח.

שור של ישראל שנגח שור של נכרי מנין שאפילו גוי עע"ז ועוסק בתורה כו'. בפ' ארבע מיתות אוקמינן לה דוקא בשבע מצות דידהו אבל אם עוסק בתורה חייב מיתה כבא על נערה מאורשה. וא"כ המלמד תורה לב"נ עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול כדאמרי' במושיט אבר מן החי לב"נ:

דף לח:

מבין ישראל ומבין הכותים ר"מ מטמא וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן. בפ' דם הנדה מתרץ לה הכי הנמצאין בערי ישראל דברי הכל טהורין שלא נחשדו ישראל

על כתמיהן שלא להצניעם והנמצאים בערי כותים ר"מ מטמא דגרי אמת הן ונחשדו על כתמיהן. וחכמים מטהרין שגם הם לא נחשדו על כתמיהן כישראל:

דף מא.

פיסקא וזה וזה חייבין מיתה תניא אידך ובעל השור נקי ריה"ג אומר נקי מדמי וולדות פי' בע"כ מדאיצטריך קרא למיפטו תם ש"מ מועד חייב בדמי ולדות כדאמרי רבי אליעזר ורבי עקיבא גבי כופר ודמי עבד. והכי מסיק רבה בתירוצי' כתב רחמנא ובעל השור נקי תם פטור ומועד חייב. וה"נ בתירוציה דרב אדא בר אהבא. כתוב ברוב ספרים תם פטור ומועד חייב ומאי דתנן בפירקין דלקמן דשור פטור מדמי ולדות ומשמע אפילו מועד מדקתני אדם חייב ולא מפליג בשור בין תם למועד ההיא דלא כריה"ג:
ממשמע שנאמר סקול יסקל השור א"י שהיא נבלה כו'. עיין בפרק האיש מקדש במהדורא תליתאה:

דף מא:

אין דיני אלא כשהמית את האדם ע"פ ע"א או ע"פ הבעלים פירוש שאלו היה מועד היה חייב כמסיק דכופרא כפרה וחייב בין ע"פ עצמו בין ע"פ ע"א כדפרישית במה"ק ואע"פ שאין השור בסקילה משלם כופר כדדרשינן לקמן מריבויא דאם כופר ואיצטריך ובעל השור נקי למיפטר התם מחצי כופר. וכן נמי מאי דמתרץ לקמן אין דיני אלא מתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם אלו היה מועד היה משלם כופר. ולהכי איצטריך קרא למיפטר התם:

דף מב.

אמר לו ר"ע הרי הוא אומר אנשים ולא שורים. פירוש וממעטי אפילו שורים מועדין ומה איצטריך קרא למיפטר התם דמשמע הא מועד חייב והא אפילו מועד פטור. ומהדר רבה איצטריך סד"א כו' פירוש אי לאו ובעל השור נקי הוי דרישנא כדקאמרת אנשים ולא שורים למעוטי אפילו מועדין וכ"ש תמין אלא להכי איצטריך ובעל השור נקי לומר לך דוקא תם פטור אבל מועד חייב ולא אתא אנשים למעוטי שורים דאפילו שור המועד משלם דמי ולדות. ואין לומר דלמיפטר שור תם אתא חדא דל"ד לאנשים שהן מועדין ותו תם דפטור מבעל השור נקי נפקא א"ו ריה"ג לא דריש אנשים כלל למעוטי אנשים (שוורים) ומתקיף לה אביי אלא מעתה גבי בשת נמי דכתב אנשים נימא דלא אתא

למעוטי שורים מבשת דלהכי אתי ובעל השור נקי לומר לך תם פטור מבשת אבל מועד חייב ואנשים לא אתי למעוטי שורים מבשת. וכ"ת ה"נ סבר ריה"ג דשור מועד משלם בושת א"כ ניתני ובעל השור נקי מדמי ולדות ומבשת והוי משמע אבל מועד חייב בין בולדות ובין בבשת. ומדלא תני הכי ש"מ דס"ל לריה"ג שאין שור מועד משלם בושת דמימעט מאנשים ולהכי לא דריש אבעל השור נקי נקי משבת משום דאפי' מועד נמי פטור. וכי היכי דדריש לגבי בשת למעוטי שוורים לידרוש גבי וולדות אנשים ולא שורים שיהא שור מועד פטור מדמי ולדות וכיון דמועד פטור כ"ש תם. ואכתי שפיר קאמר ליה ר' עקיבא ומאי איצטריך בעל השור נקי למיפטר תם מדמי ולדות. אלא אביי ורבא דאמרי תרווייהו בודאי אנשים דכתב גבי בשת אתא למעוטי שוורים ולפוטרן מבושת ואפילו מועד פטור וכ"ש תם אבל אנשים דכתיב גבי וולדות ואתי למעוטי שוורים ס"ל ור' יוסי דלאו לפטורא מעטינהו אלא לחיובא דאנשים כי אין אסון חייבין אבל יש אסון באשה פטורין משום דקם ליה בדרבה מיניה ולרב אדא בר אהבה כגון שיש אסון באשה בכוונה פטורין ולא שוורים דאע"ג דיש אסון באשה ובכוונה חייבין דלא קם ליה בדרבה מיניה וכ"ש בשאין אסון ואין כוונה שחייבין והוה מחייבנא אפי' תמין להכי איצטריך ובעל השור נקי לומר לך תם פטור אבל מועד חייב הוא ולא דריש אנשים לפטור שורים כר"ע. אבל אנשים דכתב לגבי בשת ליכא למידרש הכי ובע"כ לפטור שורים מבשת קא אתי מועדין וכ"ש תמין. ולהכי לא דריש ובעל השור נקי נקי מבשת כדדריש גבי וולדות:

דף מג.

מאי לאו כופר לא דמים. פי' המורה הא דקתני משלם לאו בתורת כופר דניבעי כפרה דאפילו לא משלם נמי כגון אי ליח ליה נכסי לאו בכלל עונש הוא דאין כופר בלא סקילה אבל היכא דאית ליה נכסי' על כרחי' משלם דמיו דלא גרע מיתה מנזקין דאלו אזקי' אע"ג דאינו בסקילה בעי לשלומי ליה פחת דמיו ה"נ משלם דמים לירושיו. וקשיא לי א"כ דכל היכא דליכא כופר איכא דמים. גם כשהרג שלא בכוונה אע"ג דליכא כופר משלם דמים וה"נ אמר רבה בפירוש לקמן דע"פ עדים שלא בכוונה משלם דמים. א"כ מאי איצטריך רבה למימר דשלא בכוונה פטור מכופר והא ממ"נ משלם דמים. ומה לי בתורת כופר מה לי בתורת דמים ב"ד מחייבין אותו לשלם. וכי זה בא להשמיענו שאם אין לו לשלם אין לו עונש מן השמים. וכי מה שעושים בשמים הוצרך להודיענו. ונראה לי לומר דהאי נפקא מינה דלמאן דאמר דמי מזיק אם שוה המזיק יותר מן הניזק אי אמרת חייב בכופר לא מיפטר עד דיהיב דמי מזיק ויפדה נפשו. ואי אמרת דמים אינו

משלם אלא דמי ניזק. ולמ"ד נמי דמי ניזק נ"מ כגון שהמית ע"פ עד שלא בכוונה אי הוה חייב בכופר הוי משלם עפ"י ע"א דכופרא כפרה הוא כדפרישית במה"ק. אבל השתא דלא משלם אלא בתורת דמים פטור ע"פ עד א' דומיא דנזקין דלא משתלמי ע"פ ע"א. ואי קשיא לי הא קשיא לי מי דחקו לרבה לומר דהיכא דהמית שלא בכוונה אע"ג דליכא כופר איכא דמים. והא דמים נזקין הוי ולקמן פליגי ר' יהודא ור' בנזקין שלא בכוונה דר' יהודא מחייב ור' שמעון פוטר ואמרי' מ"ט דר' יהודא יליף מכופר מה כופר שלא בכוונה מחייב ור"ש יליף מקטלי' דפטור שלא בכוונה. ורבה דסבר דליכא כופר שלא בכוונה א"כ גם נזקין שלא בכוונה פוטר ודמים נמי נזקין הוי ויפטור רבה שלא בכוונה לגמרי ומה דתנן המית שורי את פלוני משלם ע"פ עצמו. יתרץ יפה לא כופר מפני שאין נסקל ע"פ הבעלים וכל היכא דליכא סקילה ליכא כופר אבל דמים שהם נזקין משלם כיון דמודה שהמיתו בכוונה ופיו כמאה עדים. אילו הודה שהזיקו בכוונה אינו משלם ע"פ עצמו ה"נ כשהודה שהמיתו בכוונה ישלם דמים ע"פ עצמו. אבל לעולם כשהמית שלא בכוונה אפילו ע"פ עדים פטור לגמרי בין מכופר בין מדמים:

דף מג:

אמר ליה רבא אלא מעתה אשו שלא בכוונה על פי עדים ישלם דמים. פי' לא מקשה הכי אלא לריש לקיש דאמר אשו משום ממונו ומש"ה מהדר ליה מר"ל דאמר כגון שהצית בגופו של עבד אבל לר' יוחנן דאמר אשו משום חציו ליכא לאקשויי מידי:

דף מד.

נגיחה למיתה ונגיחה לנזקין. פי' כי היכי דבמיתה לא חלקתה בין קטנים לגדולים הכי נמי בנזקין ונזקי אדם משור ילפי' להו מכמשפט מדכתבינן לעיל כמשפט שור בשור כך משפט שור באדם ואיצטריך למכתב נגיחה לנזקין שלא תחלוק בשור באדם בין גדולים לקטנים. וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי עיין בתשוב' כ"ה:

דף מד:

פיסקא שור שהיה מתחכך אמר לך ר' שמעון דנין חיוביה דשור מחיובי' דשור פי' חצי נזק אינו משתלם אלא מגופו של שור דבע"כ בנזקין שלא בכוונה לא תוכל לחייב נזנק שלם שאע"פ שהי' מועד כיון שעכשיו עשה שלא בכוונה אינו משלם אלא חצי נזק:

דף מה:

פיסקא קשרו בעלי' במוסרה אמר רב מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל. נראה לי דרב אמר גרסי' והתלמוד מסדר דבריו ושקיל וטרי עד דמסיק דפליג עם רב אדא בר אהבה ומש"ה אין לפרש דבריו דבנזק שלם וחצי נזק אתי לאורויי אלא בשמירה פחותה ומעולה כדאיירי רב אדא ואתי רב לאיפלוגי עלי' דודאי בשתי קרנים יש לחלק שזו צריכה שמירה מעולה וזו די לה בשמירה פחותה אבל בקרן אחת אין לחלק שהכל די לה בשמירה פחותה:\

דף מו.

אלא אמר אביי ה"ט דר' אליעזר כר' נתן. מה שפירשתי במהדורא תניינא דר"א לא מחייב לה אלא בדין שמים אבל מדיני אדם פטור אינו נראה לי דא"כ במאי פליגי אטו ת"ק נמי לית ליה דר' נתן והא קרא קא דריש א"ו דכ"ע אית להו דר' נתן ות"ק סבר חייב הוא לשוחטו ולסלק הדמים והמזיק מביתו אבל אם עבר ולא שחטו ושמרו פטור מניזקין אבל חייב הוא בדיני שמים: ור' אליעזר סבר אע"פ שהיה מן הדין להפטר מנזקין כיון ששמרו כדמשמע ולא ישמרנו הא שמרו פטור אפ"ה קנסינן ליה להתחייב בנזקיו משום דעבר על ד"ת ובהא פליג אביי עם רבה דרבה סבר לחיובא מדאורייתא מולא ישמרנו אביי פרי' ליה דלא ישמרנו לא משמע אלא הא שמרו פטור ולא מחייב ליה ר"א אלא משום קנסא:

מנין שאין נזקקין אלא לתובע תחלה. נ"ל דוקא אם טוען הנתבע כי יש לי אצלך מטלטלין או אתה מחזיק בקרקע שלי בחמס ולא אעשה לך דין עד שתעשה לי דין אתה תחלה התם ודאי אמרינן שאין נזקקין לתובע תחלה מפני שהמטלטלין והקרקע אינן פרעון לדמי הלוואתו אבל אם טוען הנתבע כי מזה השטר אתה פרוע כי אתה חייב לי כך וכך מעות ממקום פלוני ויהיו שלך בחובך או תשבע לי שאינך חייב לי כלום ואפרעך הדין עם הנתבע ועד שלא ישבע לו אינו פורעו כדפרישית בשנים אוחזים בה' מצא שטרי חוב במהדורא בתרא:

דף מז.

הקדר שהכניס קדירותיו כו' טעמא דשלא ברשות דחייב בעל קדירות בנזקי בהמתו דבעל בחצר הא ברשות פטור ולא אמרינן מסתמא קביל עליה בעל קדירות לנטורי בהמתו דבעל החצר. מני ר' היא. הנה יש לתמוה מה זה שהוא מקשה התלמוד מבעל

קדירות ובעל החצר בעל החצר קביל עלי' נטירותא דקדירות משום דאמר ליה עייל ואנן מפרשינן דעייל ואינטור קאמר ליה אבל בעל קדירות דלא א"ל כלום אמאי בעי לקבול עליה נטירותא דבהמתו דבעל החצר איהו לא אמר ליה אלא עיילנא ובעל החצר אמר ליה עול ומשום דאמר עיילנא מקבל עליה נטירותא בתימה ומה ראה רבי זירא להידחק ולהעמידה כתנאי. ונ"ל לתרץ דהא דאיתקש' תלמודא ורבי זירא נמי דאמר תברא ולא אוקמי כרבא משו' דדייק לישני דמתני' דקתני ושיברתן בהמתו של בעל הבית והתם קתני ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב מפני ששיברתן בהמתו של בעל הבית. אבל אם נשברו מאליהן ברוח אין בעל החצר חייב ואע"פ שהכניס ברשות דאע"ג דאמרינן מסתמא קביל עליה נטירותא וכאלו אמר עול ואינטור דמי האי ואינטור הכי מתפריש אנא אינטור תורי דלא יזיק קדירותיו. אבל אם ינזקו קדירותיך מעלמא או מאליהן ברוח לא קיבל עליה שמירתן דלא משמע ואינטור שאשמור קדירותיך ואתה תלך לך אלא שאשמור שורי שלא יזיקך אבל אתה תעמוד על שלך שלא ינזק מאליהן. וכיון שבעל הקדירות צריך לשמור קדירותיו סתמא דמילתא כי היכי דבעל החצר קביל עליה נטירותא דתורי שלא יזיק קדירותיו הכי נמי בעל הקדירות קביל עליה נטירותא דקדירותיו שישמרם שלא תינזק בהם בהמתו של בעל הבית שאע"פ שהרשהו להכניסם כך הרשהו שיעמוד עליהם וישמור את שלו שלא ינזקו ברוח ואע"פ שלא קבל עליו בעל הקדירות שמירת בהמתו של בעל הבית בפירוש מסתמא קביל עליה נטירותא כמה שבעל החצר מקבל עליו שמירת במהתו מסתמא דלא יהא אלא שותפא שוויה בהדי' בהאי חצר וכיון דשותפא שויה כמו שזה חייב בנזקי זה כך זה חייב בנזקי זה. ואליבא דרבנן דאמרי מסתמא קביל עליה שמירת בהמתו של בעל החצר ואליבא דר' דאמר מסתמא לא מקבל עליה נטירותא גם בעל החצר נמי לא יתחייב בנזקי הקדירות וא"כ מתניתין דקתני ואם הוזקה בהן בהמתו של בעה"ב חייב ודייקי' טעמא דשלא ברשות הא ברשות פטור בודאי דלא אתיא אלא כר' דאמר מסתמא לא קביל עליה נטירותא שאינך יכול לחלק בין בעל החצר ובין בעל הקדירות כלל. כיון שהוא צריך לשמור בקדיורתיו שאם בעל החצר קבל עליו שמירת בהמתו מסתמא שלא תזיק את הקדירות כך גם בעל הקדיות קיבל עליו שמירת קדירותיו מסתמא שלא תינזק בהם בהמתו של בעל חצר. ואם בעל הקדירות לא קיבל עליו מסתמא שמירת קדירותיו גם בעל החצר לא קיבל עליו מסתמא שמירת שורו לכן אמרה תלמודא ר' היא ור' זירא אמר תברא מי ששנה זו לא שנה זו. אבל רבא סבר דמתניתין דקתני ושיברתן בהמתו של בעה"ב לא דווקא אלא אורחא דמילתא קתני א"נ רבותא נקט שאע"פ ששיברתן בהמתו פטור. כיון שהכניס

שלא ברשות וה"ה שאפילו אם נשברו ברוח נמי חייב בעל החצר כשהכניס ברשות דהאי דאמרינן דמסתמא קביל עליה נטירותא וכאלו אמר עול ואינטור דמי האי ואינטור הכי מתפריש ואינטור קדירותיך וא"צ בעל הקדירות כלל לעמוד עליהן ולשומרם שכיון שברשות הכניסו הכא משמע מסתמא שכל שמירתן קביל עליה וא"צ לעמוד עליהם כלל. וכיון שאינו צריך לעמוד עליהם איך יתחייב אם הוזקה בהם בהמתו של בעל הבית שכל שמירת הקדירות היא מוטלת על בעל החצר. הלכך כולה מתניתן רבנן היא ולא קשיא מידי:

דף מז:

אימא סיפא אם הכניס ברשות בעל החצר חייב אתאן לרבנן גם הנה יש לתמוה למה קורא התלמוד חיוב בעל החצר סיפא והלא רישא דמתני' בבעל חצר אירי דהכי תנא ושיברתן בהמתו של בעל הבית פטור. ויש להשיב. אמת שבעל החצר תני ברישא אבל מה תנא ברישא פטורא דשלא ברשות אבל חיובא דברשות לא תני ליה אלא בסיפא ולא בעי לדיוקא מרישא טעמא דשלא ברשות הא ברשו' חייב משום דהא תני לה בסיפא בפירוש מש"ה נקט סיפא ולא רישא אבל גבי בעל קדירות לא תני אלא חיוב דשלא ברשות ולא תני בי' פטור דברשות מש"ה דייק פטור דברשות מחייב דשלא ברשות והו"ל בעל קדירות רישא. ובעל חצר סיפא. אמר רב זירא תברא מי ששנה זו לא שנה זו מה שהקשיתי במה"ק דהיכי מצי ר"ז לאוקומי רישא דהיינו בבא דבע' הקדירות כר' כי היכי דדיקינן גבי והוזקה בהן טעמא דשלא ברשות הא ברשות פטור אלמא בסתמא לא קביל עלי' נטירותא ה"נ איכא לדיוקא גבי ושוברתן בהמתו של בעל הבית פטור טעמא דשלא ברשות הא ברשות חייב. אלמא בסתמא קביל עלי' נטירותא ואכתי כיון דס"ל לר"ז דכי היכי דבעל חצר מקבל בסתמא נטירותא דקדירות ה"נ בעל קדירות מקבל נטירותא דבהמה אמאי ניחא לן לאוקומי רישא כר'. מה שנדחקתי לתרץ שם אינו כלום אלא כך צריך לתרץ ר"ז דאמר תברא מוקי רישא כר' וסיפא כרבנן דייק הכי לרישא דמתני' טעמא דשלא ברשות הוא דאמרי' בעל חצר פטור ובעל הקדירות חייב הא ברשות גם בעל הקדירות נמי פטור ושניהן פטורין דלא שני לן בין בעל קדירות לבעל חצר דכ"ז שזה פטור גם זה פטור וסיפא דתני ואם הכניס ברשות בעל חצר חייב הויא רבנן ור' פליג ואמר בכולן עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור דכי היכי דפליגי בבעל חצר ה"נ פליגי בבעל קדירות שאין חילוק ביניהם וברישא תנא סתמא כר' וסיפא תנא פלוגתא דרבנן ור' ואי קשיא כיון דסבר ר"ז דכי היכי דפליגי בסיפא בבעל חצר ה"נ פליגי בבעל

קדירות למה נדחק להעמיד רישא כרבי יעמידנה ככ"ע וכך אמר התנא היכא דהכניס שלא ברשות דכ"ע ל"פ דבעל חצר פטור ובעל קדירות חייב והיכא דהכניס ברשות פליגי חכמים ור' דחכמים מחייבים ור' פטור ותנא פלוגתייהו גבי בעל חצרו ה"ה גבי בעל קדירות אה"נ ור"ז דאמר תברא לפי דבריו ענה שדקדק הרישא דמיירי בבעל קדירות טעמא דשלא ברשות הא ברשות פטור. והדר תני סיפא גבי בעל חצר אם הכניס ברשות בעל חצר חייב. ואמר ר"ז אם באתה לדקדק כך לא תוכל להעמידם כחד תנא ולחלק בין בעל קדירות לבעל חצר אלא דין בעל קדירות ובעל חצר שוין כ"ז דהכניס ברשות אם בעל הקדירות פטור גם בעל החצר פטור ואם בעל החצר חייב גם בעל הקדירות חייב אם כך רישא דפטר' כר' וסיפא דמחייבא כרבנן. אבל מיהו אנא אמינא דלאו לדיוקא אתא דדיוקא דידה בסיפא תנא לה וה"ק אם הכניס שלא ברשות בעל החצר פטור ובעל קדירות חייב ואם הכניס ברשות פליגי חכמים ור' אבל רבא סבר דכולה רבנן הוא ולא דמי בעל קדירות לבעל החצר דבעל החצר קיבל עליו שמירת הקדירות ואפי' נשברין ברוח והאי דקתני במתני' ושוברתן בהמתו של בעה"ב לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט אי נמי רבותא נקט אעפ"י ששוברתן בהמתו פטור כיון שהכני' שלא ברשות וה"ה שאפי' אם נשברו ברוח נמי חייב בעל חצר כשהכניס ברשות דהא דאמר דמסתמא קביל עלי' נטירותא וכאלו אמר עול ואינטר דמי האי ואינטר הכי מתפריש ואינטר קדירותך וא"צ בעל קדירות לעמוד עליהם ולשמרם שכיון שברשות הכניסן וכיון שא"צ לעמוד עליהם היאך יתחייב אם הוזקה בהם שכל שמירת הקדירות היא מוטלת על בעל החצר הילכך כולה מתני' רבנן היא ולא קשה ולא מידי ור' פליג ואמר דאפי' בעל החצר מסתמא לא קביל עלי' נטירותא:

היה לה שלא תאכל. כלומר היא הזיקה עצמה בידים וזה ששם הפירו' לפני' לא עשה אלא גרמא בעלמא:

איבעיא להו נטירותא דידי' קביל עלי' דעלמא לא קביל עלי' או דילמא דעלמא נמי קביל עלי' פי' ואפילו לרבא דאמר שמירת שורו קביל עלי' ואפי' חנק עצמו יש לומר התם מפני שאין שם מעשה אחר אבל הכי דאיכא מעשה אחר מצי א"ל זיל תבע להאי דאזקך:

דף מח.

בעל חצר חייב בנזקי הבור. נ"ל שאם לא ראה בעל החצר את הבור מעולם דלא הו"ל למלוייה ונפלה שם בהמתו של בעל החצר שבעל השור חייב. ואע"ג דאמרי איש בור ולא שור בור ה"מ כי עבדי ברה"ר דלא פשע איהו מידי או כגון בדליל הנקשר ברגלי

התרנגול ואיתקלו בי' שלא פשע הוא כלל אבל הכא דהכניס שורו שלא ברשות שהוא פושע בדבר חייב הוא שכל מה שעושה שם שורו כאילו הוא עשאו והאי בירא דעבד תורא כאלו הוא עבדיה ומזה הטעם הוא חייב בנזקי גלליו ואע"ג דתורא עבדינהו ולא פטרי' לי' משום איש בור ולא שור בור דכיון שהכניס שורו שלא ברשות והוא פושע בדבר כל מה שיעשה שם שורו כאלו הוא עשאו בידים דמי ומה שפירש המורה שם אינו נראה לי כלל:

הכניס שורו כו' ואמר רבא הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו חייב מה דכתבית במה"ק ומהדורא תנינא דדוקא אם הוזק גופו של בעה"ב בשור אבל אם הוזקו כליו בגופו של שור פטור משום דהוי האי שור בור דומיא דקדרין שנפלו דאמרן בפ' המניח את הכד דגופן הוי בור והנתקל אם הוזק בגופו חייב בכליו פטור אינו נראה לי דהיכא אמרי' דהוי קדרין בור כשנפלו בארץ שאינן עומדין על רגליהן אבל אם האדם עומד על רגליו ובא חבירו ונתקל בו אע"פ שמאליו נתקל לא יקרא בור אלא כאלו הזיקו בידים דמי וחייב בין על עסקי גופו של נתקל בין על נזקי ממונו של נתקל ומנא תימרא מדתנן התם הי' בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון ונשברה חבית בקורה פטור ואם עמד בעל קורה חיי' אלמא כל היכי דעמד בעל קורה ובא בעל חבית ונתקל בו חייב בנזקי חבית ולא חשבי' לבעל קורה בור שנפטר בו את הכלים כמה שחשבנו את הקדרין וטעמא דמילתא הוא מפני שעומד על רגליו וכל נזק שעושה אפי' ע"י תקלה שנכשלים בו כמזיק בגופו דמי ולא חשבי' לי' בור ליפטר בו את הכלים אלא כשהוא נפל לארץ ה"נ בזה השור כל זמן שעומד על רגליו ונתקל בו בעל הבית כמזיק בגופו דמי וחייב אפי' על נזקי כלים אבל ודאי היכא דנפל השור לארץ הויא בור דומיא דקדרין:

דף מח:

הזיקו זה את זה חייבין הוזקו זה בזה פטורין פי' המור' הזיקו בידים זא"ז ואפי' שלא במתכוין חייבין בנזקיו ל"ש לן בין במתכוין לשאינו מתכוין והא דתנן בהמניח שנים שהיו מהלכין ברה"ר והזיקו זא"ז פטורין ההוא הזיקו הוזקו ולא דק בלישניה ואינו נר' לי דהא תנן התם זה בא בחביתו וזה בא בקורתו ונשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך ואע"פ שבעל הקורה הכה בקורתו בחבית שלא בכוונה פטור כיון דלא נתכוין להזיק ואע"ג דאמרי' אדם מועד לעולם ה"מ בדלא פשע ניזק אנפשי' אבל היכא דפשע ניזק אנפשי' אע"ג דאזקי' בידים כיון דשלא בכוונה אזקי'

פטור כדפרישית במה"ק והכי אית סיפרי דכתב בהו פטורין ואתי האי כי מתני' דהתם ואפי' אם תימצי לומר דחייבין גרסי' ברוב הספרים לק"מ דהת' במתני' מיירי כשבאין זה כנגד זה דומיא דזה בא בחביתו וזה בא בקורתו נשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור שבאין זה לקראת זה ואע"פ שבעל הקורה הכה בחבית שלא בכוונה פטור משום דניזק פשע אנפשי' דאיבעי לי' לעיוני' אבל הכא מיירי כגון שלא הי' באים זה לקראת זה דלא הו"ל לניזק לאיזדהורי הילכך בין שניהם ברשות בין שניהם שלא ברשות אם הזיקו זא"ז בידים אפי' שלא בכוונה חייבים משום דאדם מועד לעול' אבל אם הוזקו זה בזה פטורין כיון שלא הזיק בידים ושניהן ברשות או שלא ברשות פטורין אבל אם האחד ברשות והא' שלא ברשות דברשות פטור בין הזיק בידים והוא שעשה שלא בכוונה דלא ידע בי' ובין אם הוזק בו ושלא ברשות חייב בין הזיק בידים ובין הוזק בו ולא קשיא ולא מידי:

לא שנו אלא שהבאיש מגופו אבל הבאיש מריחו פטור מ"ט גרמא בעלמא הוא פי' גופו הוא כגון שהיה השור מזוהם בליכלוך ובזיעה ובשהייתו שם קלטו המים סרחון ממנו ונבאשו וריחו הוא שמת השור שם ומריח הנבלה נבאשו ואותו סרחון שעל גופו כיון שהי' על השור בשעת נפילה והשור הוא ממונו חייב כאלו הזיק בידים. אבל סרחון הנבלה שלא היה שם בשעת נפילה ולאחר מיכן בא אע"פ שמחמתו נבאשו שלא העלה נבלתו משם גרמא קרי ליה:

ואמאי והאי תם הוא נ"ל דבנזקי' דידי' אע"ג דהוי תם משלם נזק שלם ואפי' לרבנן דאמרי משונה בחצר הניזק משלם חצי נזק דהנ"מ כשנכנסה הבהמה מאליה אבל הכא שהוא הכניסה שלא ברשות כל ניזקין דעבד' בהמתו כאלו היא עבדינהו דמי כיון שהכני' המזיק בחצירו של ניזק שלא ברשותו דהיכא חס רחמנא עלוי' דתם לשלומי חצי נזק הני מילי כשפשע בשמירתו ומשום דאכתי לא אייעד תורא אבל הכא דהכניסו שלא ברשות אפי' בתם משלם נזק שלם ומשום הכי תני חייב סתם ולא תני חצי נזק תדע דהכי הוא דהא אמרן לעיל הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות חפר בה בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנזקי בעל חצר ואם נפלה בהמתו של בעל חצר שם קודם שיראה אותם דלא הו"ל למימלינהו כתבית לעיל דבעל השור חייב ובע"כ נזק שלם הוא שאין חצי נזק בבור ואי אמרת דבמשונה לא משלם אלא חצי נזק והא הנהו בורות דחפר משונה היא ואי לא משלם עלייהו אלא חצי נזק איכ' למימ' השתא במעשה שעשה שורו בידים אינו משלם אלא חצי נזק בבור שעשה שורו ישלם נזק שלם בתמי' אלא ודאי גם על נזקי החצר נזק שלם משל' משו' דהכניסו שלא ברשות וגם כשנגח שורו של בע"ה וכשנפל לבור והבאיש את מימיו נזק שלם משלם דכיון שהכניסו שלא ברשות כל ניזקין

שעושה שם כאלו הוא עשאן דמי אבל מיהו לגבי כופר אין לומר כן שאם מפני מעשיו תרצ' לחייבו כופר והא אין כופר במעשה האדם אלא במעשה הבהמה ובמעשה הבהמה מוע' בעינן:

דף מט.

לימא תיהוי תיובתא דרב אדא בר אהבה דאמר רב אדא בר אהבה שוורים שנתכוונו לאשה גופה פטורין מדמי וולדות פי' הכי אמרן לעיל בשוורים תמין דהכי דריש רב אדא אנשים כי נתכוונו לאשה פטורים ולא שורים דאפי' נתכוונו לאשה חייבים ואיצטריך למיכתב ובעל השור נקי למיפטר תמין אבל מועדין חייבין וכי היכי דמועדין הן חייבים אע"ג דנתכוונו לאשה ומתני' מחייבת בכוונה ואינה מחלקת בין תם למועד כ"א בין שור לאדם שהשור פטור ואדם חייב ודוקא שלא בכוונה פטור השור הא בכוונה חייב כל שור בין תם בין מועד וקשיא לרב אדא דפטר התמין אפי' בכוונה וה"ה דקשיא אליבא דרבנן דפטרי שוורים לגמרי בין תמין בין מועדין אלא הייתי אומר עד כאן לא פטרי אלא שלא בכוונה אבל בכוונה מחייבי להכי מקשה לרב אדא דאשכחן בפי' דפטר אפי' בכוונה התמין:

פיסקא כיצד משלם דמי וולדות כו' אלא שמין את הולדות כמה הן יפין ונותני' לבעל פי' ואין זה דומה למזיק פרה מעוברת דאמרן לעיל דאין שמין לוולד בפ"ע אלא שמין לוול' ע"ג פרה דהתם ולד ופרה הכל דידי' אבל הכא גוף האשה לאו דידי' הוא הילכך שמין אותן בפ"ע:

דף נ.

ר' ישמעאל סבר (מאי בעל הבור) בעל התקלה (הוא דאמר רחמנא) כתב המורה אבל בור ברשותו פטור אע"ג דהפקיר רשותו והאי דנקיט ולא הפקיר בורו משום דאי הפקיר אף בורו הו"ל בור ברה"ר משמע מדברי המורה דאפי' מאן דפטר בור ברשותו דוקא כשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו אבל אלו הפקיר גם בורו חייב דהו"ל בור ברה"ר. ואינו נראה לי שאני הוכחתי לקמן גבי בור של שני שותפין שכ"ש כשהפקיר גם בורו שהוא פטור כדכתבי' במה"ק:

דף נ:

פיס' החופר בור ברה"י כו' אמר לך רב יוסף כולה ד"ה היא וריש' שלא הפקיר לא רשותו ולא בורו מצאתי כתו' בס' א' ורישא מי סברת ברה"י הסמוכה לרה"ר לא צריכא דגוי בא גואי ולא הפקיר לא רשותו ולא בורו וזו היא גירסא יפה דהוה ס"ד דסמוך לרה"ר פתח שאין לו טענה לומר לו תורך ברשותי מה בעי ומש"ה הו' מותבינן מדקתני פטור ש"מ ס"ל דבור ברשותו פטור דאי בתוך חצירו פטור אמאי ס"ד לאיתובי מינה מאי משמע דהפקיר רשותו עד דמותיב מינה:

דף נב.

היכי דמי אי במשיכה ניקני אי במסיר' ניקני במסירה מה שפירש המורה אי במסירה שהי' רה"ר או חצר שאינו של שניהם שאין משיכה קונה שם. אינו נראה לי שא"כ מוכיח שבהמה דקה נקנית בין במשיכה בין במסירה וזה לא יתכן שלא מצינו מעולם שבהמה דקה נקנית במסירה אלא כך נ"ל אי במשיכה כגון שהי' עדר של בהמה דקה ואי במסירה כגון שהי' עדר של בהמה גסה:

פיסקא כיסהו כראוי כו' ל"צ דאתו לפרקים ע"כ ל"מ לי' אלא היכא דארעוה גמלים ונפלו בתוכו שורים אבל אם נפלו בתוכו גמלים לא מיבעיא לי' ש"מ דחייב הוא ואע"ג דלא שכיחן דכיון דאין הכסוי ראוי לגמלים כמגולה דמי לגבי גמלים. ואע"ג דלא שכיחי אי איקרי ואתו ונפלו התם חייב שאלו חפר בור ברה"ר ואין מעבר בהמות שם והניחו מגולה ובאו ונפלו שם מי לא מחייב בעבור שעשה מכשול ברה"ר ואחד מני אלף יעברו שם בהמות כך דומה בור זה אצל גמלים ולא מבעיא לי' אלא על השוורים שהכיסוי הי' ראוי להם:

דף נג.

אלא לאחריו מקול הכרייה היכי משכחת לה כגון שנתקל בבור ונפל לאחורי הבור חוץ לבור מה שפירש הנה המורה נ"ל נכון דהיכא אמר ר' נתן מה דליכא לאישתלומי מהאי משתלים מהאי דוקא כשדחפו לתוך הבור ומת בתוך הבור. דכיון דר' נתן חשיב לי' לבור דניזקא קא עביד אומר לו אנא תוראי בבירך אשכחתי' כלומר בורך הזיקני מאי אמרת דשותפא אית לך אי מצינא לאישתלומי מיני' מישתלימנא ואי לא מישתלימנא מינך וה"ה בשור ושור דפסולי המוקדשין שנגחו אומר לו שורך נגחני מאי אמרת דשותפא אית לך כיון דלא מצינא לאשתלימא מיני' משתלימנא מינך אבל כשנתקל בבור ונפל

לאחורי הבור לא הבור הזיקו אלא קרקע עולם. והבור לא עשה אלא תקלה בעלמא ואמנם כי שמואל מחייב בהאי תקלה כאילו הבעלים דחוהו שם אבל מיהו דוקא כשהבור לבדו הכשילו. אבל הכא דכורה גרם לו להכשיל בבורו פטור. ואין לומר כאן מאי דליכא לאישתלומי מהאי מישתלם מהאי משום דלא איתזק בבירא אלא בקרקע עולם. ולעולם היכי דנכשל בבור לבדו ונפל לאחורי הבור חוץ לבור מחיי' שמואל בקרקע עולם דכך חשיבא לי' תקלת הבור כאלו הבעלים דחוהו שם שכל מעשה הבור גרמא הוא. והבורא חייבו בגרמא זו כאלו עשה מעשה בידים. ומה שהקשתי על המורה במהדורא תנינא זה עיקר תירוצו אבל מיהו מה שפירשתי במהדורא תנינא דדוקא בקרקע עולם דתוך הבור מחייב שמואל אבל בקרקע עולם דחוץ לבור פטר שמואל נראה לי שהוא פת' נאה מאוד. ומסתלקת קושייתו של מורה בתירוץ זה. ואין אנו צריכין להידחק במה שתירץ: אמר רב חסדא מודה רב בבור ברשותו כר' פירש רבי חננאל זצוק"ל כגון שהכניס שורו בחצר חבירו ברשותו ונפל לבור. דאמר לי' בעל השור מה נפשך כו' ואינו נראה לי דאם ברשות הכניסו מה לנו ליתן טעם בדבר אי בהבלא מית הבלא דידך היא אי בחבטה מית חבטה דידך היא הא אמרן לעיל בפירקן ברשות שמיר' שורו קיבל עליו ואפי' חנק עצמו. אלא כגון שהפקיר רשותו ולא הפקיר בור או שסמכו ברה"ר והיכא דהפקיר בורו פטור על הכלים. והיכא דלא הפקיר בור הו"ל שור וחייב על הכלים כדפרישית במה"ק והשתא סבר רב חסד' דרב מחייב בבור ברשותו כדאמרי' ליעל בפ' כיצד לימא בבור ברשותו קא מיפלגי דרב סבר בור ברשותו חייב כו' ולאו כדמהדר התם אמר לך רב בעלמא בור ברשותו פטור:

אמר רבא הניח אבן על פי הבור ובא ונתקל בה ונפל לבור באנו למחלוקת ר' נתן ורבנן. פי' לשמואל דחייב אגובהא לרבנן בעל האבן חייב ובעל הבור פטור ולר' נתן זה משל' מחצ' וזה משלם מחצה. ולרב דפטר אגובהא לרבנן שניהם פטורין ולר' נתן בעל הבור משלם הכל כיון דליכא לאשתלומי מבעל האבן ודמיא האי אבן לכורה דלר"נ כורה פטור ובעל הבור חייב ולרבנן שניהן פטורין:

דף נג:

אמר רבא אדם ושור שדחפו לבור לענין נזקין כולן חייבין. הנכון בעיני דע"כ לא מחייב ר"נ בעל השור אלא כשהשור דחפו שאינו בן דעת ואדם נמי שדחף בלא כוונה אבל אם בכוונה דחף אדם שור לבור ומת שם הדעת מכרעת שיהא האדם חייב ובעל הבור פטור

שכיון שהאדם בכוונה ומדעת אין לו שום טענה לחייב בעל הבור והאי דנקט אדם ושור אדם דומיא דשור מה שור בלא דעת אף אדם נמי שלא מדעת:

דף נה:

הכונס צאן לדיר ת"ר איזהו כראוי דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה. פי' דוקא גבי דלת שהוא יכול להפתח ברוח. יש לחלק בה ומשמע כראוי ברוח מצויה והיא שמירה פחותה. אבל כיסוי הבור שאינו יכול להיפתח ברוח כי תניא כיסהו כראוי כיסוי יפה משמע. ושמיר' מעול' היא. ומש"ה מתמה וכיון דכיסהו כראוי היכי נפל ומוקי לה כגון שהתליע מתוכו:

בור דכת' ולא יכסנו הא כסהו פטור. פי' אע"פ שכיסהו יפה לגבי כורה שמירה פחותה היא דמן דינא לא ליפטר עד דטאים לי' ולא בכיסוי אעפ"י שהוא יפה מפני שהוא יכול להתליע מתוכו:

דף נו.

אי לימא דמטיא לי' ברוח מצוי' בדיני אדם נמי נחייב פי' ולא דמי האי לסוף חמה לבא. וסוף צינה לבא דאמרי' בסהנהדרין דהוי גרמא דשמש וצינה לא קטל מיד כ"א באיחור גדול. ואע"ג דמטו יש להם הצינה אבל האור דקלי מיד כיון שסופו לבא אין לך מעשה גדול ממנו:

דף נח:

היכי שיימינן אמר ר' יוסי ב"ר חנינא סאה בששים סאים. כמה קשה בעיני פתרון המורה דמנלן דעבדי' תרי קולי לשום בית סאה בששים בתי סאין ועוד לשו' ערוגה בבית סאה. וגם ר' ינאי דאמר תרקב בששים תרקבין. קשה דהיל"ל סאה בשלשים סאה. והנכון בעיני לפרש כך כ"ע ל"פ דבששים שיימינן דהכי הוה קים להו אבל מיהו אם הקרחה גדולה. אע"פ שתצר פנה בששים לא יופחתו דמי' ונמצה מכחיש המזיק. ואם הקרחה קטנ' ותצרפנ' בששים יופחתו דמי' הרבה שבשביל קרחה קטנה אין אדם חושש כל כך. ונמצא פוגם הניזק הילכך אם אכל' קב פירות אם תצרפנו בששים קבין יפחתו דמי' הרבה מפני שהוא קרחה קטנה. ואם אכלה כור ואת מצרפו בששים כורין בעבור הצירוף לא יפחתו דמי' כלל. מפני שהיא קרחה גדולה. אלא אמר ר' יוסי שמין סאה בששים סאים שהיא קרחה בינוני' לא קטנה הרבה ולא גדולה הרבה. וכפי מה שמגיע החשבון

לסאה כך משלם בין אכלה הרבה בין אכלה מיעוט שאם הגיעו דמי הסאה דינר א' והיא לא אכלה אלא קב אחד משלם מעה אחת ששית דינר. ואם אכלה שתי סאי' או שלש משלם שנים או שלשה דינרים הכל לפי חשבון הסאה. ודבי ר' ינאי אמרי' קרחת סאה קרחה גדולה היא ואין דמי' נפחתין כ"כ בצירוף ס' סאין אלא תרקב אנו משערין בששים תרקבים שאינה קרחה גדולה כ"כ. ונפחתין דמי' בצירוף ששים. וכפי מה שמגיע לתרקב כך היא משל' לפחות ממנו כגון שאכלה קב א' וליותר ממנו כל שאכלה כל בית סאה וחזקי' אמר אפי' לא אכל' אלא קלח אחד מצטרפין אותו בששים קלחים ואע"פ שהיא קרחה קטנ'. וה"ה אם אכלה הרב' שהיא קרח' גדולה מצטרפין אותה בששים:

דף נט.

אכלה סמדר. ר' יהושע אומר רואין אנו כאלו הן ענבים עומדות ליבצר. פי' יותר חומר היא זו מנידון כמשוייר שבה. דהמשוייר היא ספק יצליח ספק לא יצליח. אלא הסמדר כיון שהפרי ניכר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדת ליבצר:

דף נט:

פיסקא השולח את הבערה ביד חרש כו' ור' יוחנן אפילו מסר לו שלהבת פטור מ"ט צבת' דחר' קא גרים כו' מה דכתבי' במהדורא תנינא דהלכתא בהא כריש לקיש----------
דחזקי' ואע"ג דפסקי' הלכתא דאשו משום חציו כר' יוחנן בהא הלכה כריש לקיש אינו כלום דהא בהא תלי' דכיון דקי"ל אשו משו' חיציו והיכא דמסר לו שלהבת חצי חרש הן אע"ג דאית לי' לר' יוחנן אשו משום ממונו ה"מ היכא דאזיל ומזיק מנפשי' אבל היכא דחרש קא עביד מעשה בידים בתר מעשה דחרש קאזלינן והפקח שמסר לו פטור. שכך דומה אש המהלכת לר' יוחנן במקום גחלת לר"ל וכי היכי דעל מקום גחלת לא מחייב ריש לקיש לפקח מפני שהוא מעשה חרש ה"נ בכל הגדיש לא מחייב ר' יוחנן מפני שהן חצי חרש כדתבית בהאי מהדורא. בפ' כיצד. ובמה"ק:

דף סא.

ודרך היחיד ודרך הרבים קשיא לי כיון דתנא דרך היחיד כ"ש דרך הרבים. ויש לומר משו' דבעי למיתני הכל מפסיק לזרעי' ואינו מפסיק לאילן אלא גדר נקט לה למימר' דאפילו דרך הרבים לא איפסקא לגבי אילן וכך מצאתי כתו' גם בירושלמי של פיאה מכיון דתנינן דרך היחיד דרך הרבים מאי צריכא אתי מימר לך אפילו דרך הרבים אינו

מפסיק לאילן אלא גדר מכיון דתנינן שביל היחיד שביל הרבים מה צורכה לי' להוציא את הקבוע בימות החמה ואינן בקבוע בימות הגשמים:

רב ביבי אמר ר' יוחנן אמת המים שמחלקת שלל לחברותי'. קשיא לי והא אמת המים קתני בפירוש בסיפא אמת המים שאינה יכולה להיקצר כאחת ר' יהודא אומר מפסקת. וי"ל דסיפא דתנא אמת המים הוא שלולית דרישא ואתי לאשמעי' פלוגתא דרב יהודא דבעי שאינה יכולה להיקצר כאחת אז מפסקת הא אם יכולה להקצר כאחת אעפ"י שהוא קבועה אינה מפסקת אבל חכמים פליגי בסיפרא ואמרו אם הוא קבוע אע"פ שיכולה להיקצר כאחת שעומד מצד זה וקוצר מצד זה ה"ז מפסקת. כדפרישית בפאה. וגרסי' בירושלמי שלולית כל שהוא מושכת נחל אע"פ שאינו מושך:

דף סא:

פיסקא המדליק בתוך שלו עד כמה תעבור הדליקה ראב"ע אומר רואין את הדליקה כאלו היא באמצע בית כור פי' בית כור הוא רע"ד על רע"ד אמות חסר מעט. כיצד כור הוא ל' סאה. ובית סאה היא נ' על נ' ר"נ על ר"נ הוי כ"ה סאין כיצד פלוגיתי' לפותייה ועביד מיני' ה' רצעתא כל חדא וחדא נ' אמין פותי' ור"נ אמין אורכה עוד פלוג כל רצועה לאורכה לה' רצועאתא אשתכח כל רצועה נ' על נ' מטו ה' רצועאתא כ"ה סאה. אכתי בעינן ה' סאין לאשלומי לבית כור דאינון רצועה חדא דנ' אמין פותיי' ואורכה ר"נ אמין. פלוגיתי' לפותיי' לה' רצועאתא. דכל רצועה הויא י' אמין פותיי' ור"נ אמין אורכה. הם ד' רצועאתא ואקיף ר"נ על ר"נ לד' רוחותיו הוי ר"ע על ר"ע פש לן חדא רצועה די' אמין פותיי' ור"נ אמין אורכה. פלוג מינה מ' אמין והב עשר על עשר לד' קרנאתא פש לן ר"י אמין אורכה וי' אמין פותיי' פלוגיתי' לה' רצועאתא מ"ב אמין פותיי' והב רצועה בריש רצועה מטו אלף ונ' אמין אורכ' ופותיי' ב' אמין אקיף מינה ר"ע על ר"ע והוי רע"ד על רע"ד בציר פורתא משום דר"ע על ר"ע צריך אלף ופ' אמין לאקופי' וח' אמין לד' קרנאתא הרי אלף ופ"ח ולית לן אלא אלף ונ' בציר לן ל"ח אמין באורך על ב' אמין ברוחב:

דף סב:

מה"מ פי' דאי מדכתי' כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגונב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים. משם למדנו מטלטלין שאינן בעלי חיים. אבל בע"ח מנין. ואי מדכתיב אם המצא תמצא בידו הגניבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם. שאר בע"ח כגון עופות מנלן. להכי בעי לאתויי קרא דמרבה כולהו:

דף סג.

בבקר ובצאן ביין ובשכר בריש פ' בכל מערבין מפרש כל הני פרטי למה לי והתם נמי מייתי ברייתא אחריתי דתנא הכי מה הפרט מפורש ולד וולדות הארץ וכו' ואיתא בריש סיפרא ואמרי' התם מאי ביניהו אמר אביי דגים איכא בינייהו למ"ד גידולי קרקע דגים גידולי קרקע נינהו. ולמ"ד ולד ולדות הארץ. דגים ממיא איברי. ומקשה התם לאביי דדגים לאו גידולי קרקע ולא ולדות הארץ דמן החקק נבראו. והתם מפרש דמאן דמרבה עופות סבר כללא בתרא דוקא. ומאן דממעט עופות סבר כללא קמא דוקא:

חד למעוטי קרקעות כו' פירש המורה ועד השתא לא מצי לתרוצי הכי דכי הוי דיינינן להו בכלל ופרט לא הוי מתרבה מכעין הפרט אלא דבר המטלטל וגופו ממון. וממילא הוי ממעטי כל הני. ואינו נראה דאי הוה דרישנא לי' בכלל ופרט כל פרטא יתירא אתא לרבויי אפילו מידי דלא דמי לפרטי בכל צד ומשה דהוא פרטא יתירא הוה מרבינא מיני' עבדים וקרקעות ושטרות דלעולם פרטי יתירא לרבויי קאתי דאי כתב חד פרטא לא מרבינן כעין הפרט אלא דבר הדומה לכל צד ואתא פרטא אחרינא לרבות אפילו מידי דלא דמי בכל צד וכי אתי עוד פרטא אחרינא מרבה אע"ג דלא דמי לפרט אלא בכל דהו. אבל כי דרשי להו בריבוי ומעוטי אין המיעוט פירושו של ריבוי שתאמר אל תרבה אלא כעין המיעוט אלא הריבוי מרבה לעצמו והמיעו' ממע' לעצמו. ואם הי' ריבוי ומיעו' לא אמרי' אין בריבוי אלא מה שבמיעו' כדאמרי' בכלל ופרט אלא הרבוי מרבה הכל והמיעוט ממעט הכל. הטל פשרה ביניהם שהריבוי ירבה כל הדומה למיעוט והמועט ימעט כל שאינו דומה למיעוט וכך היא שוה ריבוי ומיעוט בלחוד כמו כלל ופרט וכלל וכי הדר וכתב ריבויא אחרינא מרבה אפילו מידי דלא דמי למיעוטא ומיעוטא ממעט דבר מועט. ואי לא היה כתב אלא חד מיעוטא הוה מרבינן מרבוי כל מידי וממעטינא ממעוטי דבר מיעוט. אבל השתא דכתב תלתא מיעוטא כל חד וחד ממעט לנפשי' נמצא עכשיו דפרטי יתירא אתו לרבות כי דרשת כלל ופרט וכי דרשת ריבוי ומיעוטי מיעוטי יתירא אתו למיעוטי מש"ה דרשי' להו ברבוי' ומיעוטי ולאו בכללי ופרטי:

דף סג:

ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. פי' מעצמו דסיפא דוקא דדוקא מעצמו קודם שבאו עדים משלם חומש ואשם. אבל אם הודה לאחר שבאו עדים כיון שמשלם כפל אינו משלם חומש ואשם כדבעי' למימר לקמן. דממון שאינו משתלם בראש אינו

מוסיף חומש. אבל מעצמו דרישא לאו דוקא שהרי אין שם כפל. ואיידי דתנא סיפא מעצמו תנא רישא נמי מעצמו:

דף סה.

כי קאמר רב כגון דמעיקרא הוא שויא ארבעה ולבסוף שויא זוזא קרן כעין שגנב תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין. מה שהקשיתי במה"ק אמאי לא ישלם כפל כעין שגנב. והא בההיא שעתא איחייב בכפל. וההיא שעתא ד' זוזי הוי שויא. ותירצתי ודמיתי כפל דגנבה לקרן דגזילה. שאם הוזלה הגזילה אינו משלם כעין שגזל. אלא אומר לו הרי שלך לפניך. ה"נ בכפל דגניבה והילכך כי טבח לי' כדהשתא משלם. אינו נראה לי כלל דבגזיל' נמי דוקא כי איתא בעין דמשלם ליה ההיא ממש דגזל מיני' אומר לו הרי שלך לפניך ונפטר בו אבל אם אכל' או אם נאבד משלם לו כעין שגזל ולאו כדשוי השתא כיון שאינו משלם לו את שלו. והכי משמע מאי דתנן בפ' הגוזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח. בהמה ונעבדה בה עברה או שנפסלה מעל גבי המזבח. או שהיתה יוצא' ליסקל אומר לו הרי שלך לפניך דוקא אי אתניין בעין. אבל אם אבדו משלם דמיהן ואע"פ שלא היו שוים כלום כיון שאינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך והכי אמרי' לקמן בפירקן בה' גנב וטבח ביוה"כ. והתניא גנב וטבח בשבת. גנב וטבח לע"ז גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי ד' וה' דברי ר"מ. ומקשי' על השור הנסקל והא לאו דידי' הוא איסורי הנאה הוא. ואמר רבה כגון שמסרו לשומר. והזיק בבית שומר ונגמר דינו בבית שומר וגנבו הגנב מבית שומר ור"מ סבר לה כר' יעקב וסבר לה כר"ש. סבר לה כר' יעקב דאמר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר וסבר לה כר' שמעון. דתנן ר' שמעון אומר קדשים שחייב באחריותן חייב אלמא דבר הגורם לממון כממון דמי. למדנו מיכן. שאע"פ שאין השור שוה כלום כי איתי' בעיני אומר לו הרי שלך. ואם אינו בעין משלם כדשוי מעיקרא. ה"נ ביוקרא וזולא. דהכי תנן לקמן בפ' הגוזל עצים מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן א"צ לילך אחריו. ואמרי עלה אמר רבא גזל שלש אגודות בשלש פרוטות והוזלו ועמדו על שתים. והחזיר לו שתים חייב להחזיר לו אחת. ותנא תונא. גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך. טעמא דאיתי' בעיני' אבל ליתי' בעינא אע"ג דהשתא לאו ממונא הוא כיון דמעיקרא ממונא הוי בעי שלומי ה"נ אע"ג דהשתא לא שויה פרוטה. כיון דמעיקרא הוי שויא פרוטה בעי לשלומי. וכתבתי עליו במהדורא תנינא. ואי ליתי' להאי אגודה אינו משלם לו פרוטה כדשוי' מעיקרא. דהא לא קנאה בשום שינוי וכי הוזלה ברשותא דמרה הוזלה. הילכך

יהיב לי' מה דשוי' השתא. ול"ד לחמץ. דחמץ שעבר עליו הפסח לא משתכח למיזבן הילכך בע"כ יהיב לי' דמי חמץ המוכר לאכילה. אבל אגודה אי לא מקבל מאי דשויא השתא זבין חדא ויהיב ליה וכל זה אינו נראה לי כלל. שא"כ אם ימצאו חמץ שעבר עליו הפסח או תרומה טמא' פוטר עצמו בהן. אע"פ שאינן אלא עפרא בעלמא. ומפני שאינו מוצא אותם צריך ליתן לו דמים כדמעיקרא בתמיה. ותו אם איתא שאם אבד' אותה האגודה יכול לפטור עצמו באגודה אחרת א"כ לעולם לא תעמוד עליו בפרוטה ולשמא תייקר לא חיישי' כדאמרי' התם א"כ אמאי חייב להחזיר לו והא פחות מש"פ בקרן הוא. ואי אמרת טעמא דמילתא אע"ג דהשתא לא שויא זוזא כיון דבשעת גזלה הוה שויא זוזא ונתחייב להשיב' אין לו תקנה עד שיקיים מצות השבה. א"כ פשיטא ליה השתא דאע"ג דגזילה אין כאן מצות השבה אין כאן. והילכך צריך להחזיר ואמאי הדר תו בעי התם גזל שתי אגודות בפרוטה והחזיר לו אחת מהן מהו מי אמרי' השתא הא ליכא גזילה גבי' או דילמא הא לא אהדר גזילה דהות גבי'. ומסיק בתר דבעי הדר פשטא. אע"פ שגזלה אין כאן מצו' השב' אין כאן. ואמאי איסתפיק בה כלל. והא מקדמייתא מצינן למיפשטא. דאע"ג דמעיקרא הוי' שויא פרוטה כיון דהשתא לא שויא אמאי מחייב לאהדורה אי לאו משום דצריך לקיים מצות השבה שנתחייב בה. אלא לאו ש"מ טעמא דקדמייתא ליתא אלא משום דאם לא יחזיר לו אותה האגודה עצמו חייב ליתן לו פרוטה ואינו יכול לפטור עצמו באגודה אחר' דדוקא כשניתן לו אותה האגודה עצמה אומר לו הרי שלך לפניך. אבל אם אינה בעין חייב ליתן לו פרוטה כדשויא בשעת גזילה. ומש"ה חייב להחזירה לו. ואע"פ שאין בה ש"פ שאם לא יחזירנה יתחייב בפרוטה. ונמצא שפרוטה של גזילה יש בידו. וכיון שנתברר דגם בגזילה אי ליתא בעין משלם כדמעיקרא א"כ מאי איצטריך קרא בגניבה למימר אחייה לקרן כעין שגנב והא כיון דטבח וליתא בעין אפילו בגזילה נמי כדמעיקר' בעי שלומי. ונראה לי לומר דבע"כ לא אתא רב לאשמועי' אלא אע"ג דהיא בעין דמשלם קרן כעין שגנב ובכפל אומר לו הרי שלך לפניך. ואם טבח ומכר משלם הגנבה כדהשתא משום דהשתא כשהוזלה טבח ונמצאו שיש חומר בגניבה מדגזילה. שאלו בגזילה אם הוא בעין אומר לו הרי שלך לפניך. ובגניבה אע"ג דהוא בעין אמרי' אחיי' לקרן כעין שגנב כדכתבית במה"ק. וה"ג בירושלמי בריש הגוזל עצים זה הכלל שהיה ר' יעקב אומר כל גזילה שהיא קיימת בעינא ולא נשתנית מבריתו אומר לו הרי שלך לפניך והגנב לעולם משלם כשעת הגניבה. ומה דקשיא לי על הכפל אמאי משלם כדהשתא אם טבח ומכר. יש לומר דלא אמ' כפל כדהשת' אלא כדאיתא בעינא. אבל כי טבח ומכר אפי' כפל נמי כדמעיקרא משלם. והכי בעית לפרושי מלתי' דרב קרן כעין

שגנב אפי' איתא בעינא. תשלומי כפל כי איתא בעינא ותשלומי ד' וה' אם טבח כדהשתא אבל כפל כי טבח כדמעיקרא משלם דבתר גניבה אזלי' ולא בתר טביחה. אי נמי יש לומר כיון דאלו הוה בעין הוי מיפטר בכפל כדהשתא כי טבח נמי כדהשת' משלם כפל. ולא דמי לקרן דגזילה דכתב בי' אשר גזל דבעינן כעין שגזל. אבל בכפל דלא כתב קרא הכי כיון דאי איתא מיפטר בה. כי טבח נמי כי השתא משלם:

וחומשו עולה לו בכפילו. מה שפירש המורה האי עולה דלא משלם לי' אינו נראה לי כלל. מפני שנדחק הרבה בפירושו. והנכון בעיני לפרש כך. דר' יעקב סבר אע"פ שנותן לו כפילו חייב ליתן לו חומשו. ופעמים שעולה לו בכפילו. כדמפרש היכי דמי ובכ"ף גרסי' ולא בבי"ת:

דף סה:

הא מני בית שמאי היא דאמר שינוי במקומו עומד. ק' לי ולר' אילעי דאמר טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור. הוי שינוי אלו נתן לה טלה ועגל באתננה ונעשה איל ושור כשרין הן שלמזבח לבית הלל בתימה והרי כיון שנפסלו בעודן כבש ועגל שוב אין להן תקנה אלמא אין דין המזבח ודין הגזלה שוין. דאע"ג דלגבי מזבח שינוי במקומו עומד לענין גזילה הוי שינוי ה"נ לב"ש והיכי ילפי' גזילה ממזבח. תשובה בודאי בשינוי הבא מאליו אין דינן שוין. אבל בשינוי מעשה דהוא שינוי חשוב כי היכי דחשוב לענין גזיל' חשוב נמי לענין מזבח. ולא דמי שינוי הבא מאליו לשינוי הבא בידים:

דף סו.

אמר רבא טלאים כמעיקרא דמי' כשל עכשיו. פירש המורה בא לשלם טלאי' כדמעיקרא סגי דטלה גנב וטלאים משלם. משמע מתוך פירושו שאם רוצה לשלם דמים משלם דמי חמשה שורים וארבעה אילים ואינו יכול להיפטר בדמי טלאים ועגלים. וזה הדין אינו נראה בעיני כלל. ואין הדעת מקבלתו שבטלאים יכול לפטור עצמו. ואם רוצה לשלם דמים נאמר לו תן לו דמי אילים. והלא יכול לקנות מן הדמים טלאים. ולמה לא יפטר בדמי טלאים. והנכון בעיני לפרש כן דרבא בא לחלק בין היכא דגנב טלה ונעש' איל ובין היכא דגנב איל שבעת הגניבה הי' שוה סלע ובעת הטביח' הוקר ושוה שתי סלעים. שאין כאן שום שינוי הגוף אלא שהוקר בדמים. וכך אומר בטלאים ודאי מודים רב ורבה דבין הקרן ובין תשלומי כפל ד' וה' דמשלם כדמעיקרא. משום דיש לו טענה לומר טלה גנבתי ממך ולא איל. הלכך אין לך עלי אלא ד' טלאים. ואפילו דמים אם ישלם לו

ישלם לו דמי ד' טלאים. שהרי יכול לקנות מהם ד' טלאים. וכי קאמר רבה דקרן משלם כדהשתא ורב נמי דאמר תשלומי כפל וד' וה' כדהשתא לא אמרו אלא כגון שהוקרה הגנבה בדמים. שאיל גנב ואיל טבח שאין לו שום טענה לומר מה שגנבתי ממך אשלם לך. שהרי איל גנב ואם הוקיר ברשות הבעלים הוקיר. הלכך משלם לו ד' אילים. או דמי ד' אילי' כדהשתא וכך מצאתי שפירש ר' חננאל זצוק"ל כדברי דכתב הכי ופריק רבא טלאים כשל מעיקרא דמים כשל עכשיו. פי' אפילו רב מודה בגונבן טלה ונעשה איל. דכי משלם כשל מעיקרא משלם כי קאמר רב בשור או באיל ונשתנה בדמים כגון שהוסיף ופחת בדמים. ועלה אמר רב קרן כעין שגנב דקי"ל כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה. אבל תשלומין כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין. דההיא שעתא הוא דמתחייב בהו. הנה הטלאים והדמים פירש כדברי אבל מה שכתוב כגון שהוסיף ופיחת בדמים ועלה אמר רב קרן כעין שגנב דקי"ל כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה. ז"א נראה לי כלל שאם הוסיף בדמים לא אמר רב התם קרן כעין שגנב. דהא אקשי' לי' מרבה דאמר תברא או שתייה משלם ארבע' ולא אתוקם רב אלא כשפחת בדמים. דלא משלם קרן כדהשתא אלא כדמעיקרא ולאו משום טעמא דכל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה כדכתב מר שאלו היה בגזילה כי האי גוונא הי' אומר לו הרי שלך לפניך. אלא שהגניבה חמורה מן הגזילה. משום דכתב גניבה וחיים דדרשי מיני' אחיי' לקרן כעין שגנב. אבל אם הוסיף בדמים בין בקרן בין תשלומי כפל וד' וה' משלם כדהשתא. והא מתניתא נמי הוי מקשא מינה נמי לרבה דאמר תברא או שתייה משלם ארבעה אלא משום דלא תני בה אלא תשלומי כפל וד' וה'. והוי מצי למימר לך לעולם קרן כדמעיקרא משלם. ואני לא דיברתי בכפל וד' וה' כי אם רב דיבר בהם שאמר תשלומי כפל וד' וה' כשעת העמדה בדין. ומיהו בתירוץ זה שחילקנו בין דמים וטלאים מיתרצים נמי דברי רב'. עוד כ' משם רבינו האי גאון זצוק"ל פריק טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו. כיון דבעי לשלומי קרן וכפל כד משלם קרן כדהוי שוי בשע' שגנב וכי משלם דמי כפל כדשוי קרן השתא. וה"ק רב כד מעיקרא שויא ד' והשתא שויא זוזא והנה איכא רבנן בי רב דגרסי הכי אמר רבה בטלאים כשגנב ובדמים כשל עכשיו. ואינם נראים לי דבריו חדא דבהדיא תני משלם תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כעין שגנב. והיכי מצי לתרוצי דדמי כפל משלם כדהשתא ותו דאפי' רב לא אמר קרן כדמיעקרא אלא היכא דמעיקרא שויא ד' והשתא שויא זוזא אבל היכי דמעיקרא שויא זוזא והשת ד' הכל משלם כדהשתא. ואפי' קרן. והילכך בגנב טלה ונעשה איל הי' לו לשלם הכל כדהשתא. א"ו העיקר הוא שיש לחלק בין טלה ונעשה איל. ובין הוקר בדמים כדפרישי':

דף סו:

היכי דמי אילימא לפני ייאוש למה לי קרא פשיטא. פי' אם גזל בהמת חבירו והקדישה פשיטא ודאי דלא קרבה וחולין בעזרה היא דמה כח יש לו להקדיש דבר שאינו שלו. א"ו לא איצטריך קרא אלא לאחר ייאוש ולאשמעינן דייאוש כדי לא קנה:

משכבו ולא הגזול פי' המורה גזירת מלך היא להוציא משכב הגזול שלא יעשה אב הטומאה לטמא אדם ונראה לי שטעם גדול יש בדבר. דכי היכי דאם כפה סאה וישב עליו לא הוי מושב דבעינן המיוחד לישיבה ה"נ משכב דחברי' לא הוי אב הטומאה דבעינן המיוחד לו שלא יוכל חבירו לומר לו קום ואעשה בו צרכי אבל מיהו הא דאמרי' משכבו ולא הגזול קשיא לי טובא. וכי הזב אינו מטמא משכב שאינו שלו. והא תנן בפ' ה' דטהרות ישן ברה"ר ועמד עליו טמאים מדרס. ותנן נמי בפ"ה דזבין ר' יהושע אומר נדה שישבה עם הטהורה במטה שבראשה טמא מדרס ישבה בספינה כלים שבראש הנס שבספינה טמאין מדרס אלמא דזב מטמא מדרס שאינו שלו. ובכמה מקומות מוכיח דבר זה ולמה אינו מטמא הגזול שאינו שלו. ונ"ל אע"ג דמטמא משכב שאינו שלו. גזירת מלך היא שהגזול לא יטמא. מידי דהוה אסוכה דפליגי ר' אליעזר ורבנן בפ' הישן דר"א סבר כשם שאין אדם יוצא ביו"ט הראשון של חג בלולב של חבירו דכתיב ולקחתם לכם. כך אין אדם יוצא בסוכתו של חבירו. דכתי' כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל רשאין לצאת בסוכה אחת. ואלא לך למאי אתא למעוטא גזולה אלמא אעפ"י שבסוכת חבירו יוצא בין מדעתו בין שלא מדעתו בגזולה אינו יוצא ה"נ כרבנן אע"פ שמטמא משכב חבירו הגזול אינו מטמא:

ה"נ דגזל קרבן מחברי' שהוא מוקדש ועומד ואינו חולין לעזרה ואתא לאשמעי' דאינ' עולה לו ולא לבעליו. לו אינו עולה שאינו שלו. ואע"ג דאייאש דכיון דאקדשי' בעלי' כל היכי דהוא בי גזא דרחמנא הוא. ואינו מועיל לו יאושו של זה לבעלים נמי אינו עולה ואפילו לא אייאש ואפי' שהביא כהן לשם בעליו. דבעי' יביא אותו לרצונו ולא זה שהביאו שלו לרצונו והבעלים מטפלין עד העזרה או שולחין אותו ע"י שליח. פרט לזה שלא עשאו שליח והקריבו שלא לדעתו. עיין לקמן בההיא פירקא שכתבתי שאם הקריבו לשם בעליו שעלה לו לבעליו:

והלא עוצבא שנו כאן. מה שכתב המורה עור מבושל ליכל עליו אינו נראה לי דא"כ בישולו הוי שינוי מעשה אלא עור מעובד כמות שהוא מחשב עליו לעיצבא:

דף סז.

הגנב והגזלן והאנ' הקדישן הקד' ותרומתן תרומה ומעשרותיהן מעשר. פירוש כגון דשמעינן דאייאש דאי מסתמא א"כ דלא כרבנן. ולא כר"ש. עיין לקמן פ' הגוזל ומאכי' בה' נטלו המוכסין חמורו. ומהקדש לא מצי לאקשויי משום דאיכא ייאוש ושינוי רשות. ואפילו ר' יוחנן דייאוש כדי לא קנה. מודה דבתר דאייאש מצי מקדיש כדכתבינן במהדורא תנינא. ולא מקשה לי' אלא ממעשר ותרומה שאין שם שינוי רשות דממון בעלים הוא. ורבה נמי לא מצי למיפשט מהכא דייאוש קונה מן התורה. דאיכ' למימר האי דתני מעשרותיהן מעשר ותרומתן תרומה לאו שיהא פירותי' מתוקנין אלא לאסור התרומה לזרים. וגם המעשר אם הוא מעשר שני לאכלו בירושלים. ואם הוא מעשר ראשון צריך להפריש ממנו תרומת מעשר ולעולם אסורין הן המעשר והתרומה באכילה עד שיפריש עליהן תרומה ומעשר ממקום אחר:

דף סז:

אמר קרא שור ושה שור ושה שני פעמים. ואע"ג דאמרן לעיל דפרטי יתיר' מרבי ואפילו מידי דלא דמי לי'. הנ"מ כי לא דמי פרטי אהדדי כגון משור עד חמור עד שה אבל הכא דכפלינהו בודאי לא כפלינהו אלא למעוטי:

דף סח:

כל הנלקט מזה מחולל על המעות האלו ואע"ג דאיכא הכא ייאוש דאף למ"ד סתם גנבה לא הוי ייאוש בעלים הנ"מ במטלטלין אבל בענבים מי יודע מי נכנס בכרמו ולוקט שיתבענו בדין ואינן דבר הנראה בעין שיכירם שהם שלו הילכך מייאש. סבירא להו לצנועין דייאוש כדי לא קנה וכ"ת מאן תנא צנועין רשב"ג היא ולא גרסי' הכא דכסתם יחידאה לא קאמר דאי רשב"ג תנא לה לא הוי סתמא כלל ולקמן דאמרי' מאן תנא צנועין ר' דוסא היא גרסי' לי' דמתני' הויא סתמא ואתיא כיחידאה:

דף סט:

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש כו' פת' המורה מוכיח דלאחר שקידש היום הוא אומר כן ועיין בפ' נוטל אדם את בנו במהדורא תליתאה שהוכחתי שאסור לומר בשבת כך כ"א מערב שבת הוא אומר כן ועיין מה שפי' בפ"ק דחולין במה"ק ועיין דיני הברירה בפ' בכל מערבין במהדורא בתרא:

אלא לבעלים ישלם פי' ואם עדי גנב ראשון קודם לעדי גנב שני ישלמו שניהם לבעלים שני כפלים גנב ראשון מפני גניבתו וגנב שני מפני גניבתו דאע"ג דלא קאי ברשות הבעלים כל היכי דקאי דידי' הוי והו"ל כאלו החזירו גנב ראשון לבעלים וגנבו גנב שני מבית בעלים ואם עדי גנב שני באו תחלה ישלם גנב שני לבעלים כפל וגנב ראשון לא ישלם מפני שכשבאין עדי' כבר חזרה קרן לבעלים ואמאי קתני תנא דגנב שני פטור. אלא לאו ש"מ מפני שאינו רשותו. עיין לקמן בריש פ' הגוזל ומאכיל במה"ד רביעאה בתרא: **דכסתם יחידאה לא אמר ר' יוחנן**. קשיא לי כל סתם דמתני' ומחלוקת בברייתא דאמרי' דהלכה כסתם מתני' היכי דמי אי דפליגי בברייתא יחיד ורבים וסתם דמתני' אתי כרבים דברייתא פשיטא דיחיד ורבים הלכה כרבים בלא סתם א"ו כגון דפליגי בברייתא תרי יחידאה. סתם במתני' כחד מינייהו אמר' הלכה כסתם מתני' ואע"ג דאתיא סתם מתני' כיחידאה עיין בפ' חבית שנשברה במהדורא תליתאה:

דף ע:

באומר עקוץ תאנה מתאנתי ותקנה לי גניבתך פי' וכגון שהי' משוך כבר השור אצלו. ואמר לו הגנב לא יהיה קני לך עד שתפרעני והוא אומר לי היפרע מאלה התאני' שאם לא היה משוך אצלו הרי מעות אינן קונות. ואכתי לא מכר ובחלופין ליכא לפרושי דפרי לא עבדי חליפין הילכך ליכא לפרושי אלא כשמשך כבר. אמרי וכי דכי תבע לי' קמן בדינא כו' פי' לא ע"ז המוכר קאמר דהאי לא מצי למיתבעי' בדינא כיון שנתקיימה המכירה אך אם מכר לפני הייאוש שבאים הבעלים ונוטלין שורן. אלא הכין פירושא אלו גזל איניש תאנים דחברי' ותלשן בשבת לא מצי למיתבעי' בדינא משום דקם לי' בדרבה מיני' אשתכח דהנהו תאני עפרא בעלמא נינהו. ולאו דמים נינהו והאיך ניקנת הגניבה באותן הדמים ופשיטא ודאי דפטור מפני שלא מכר עדיין:

דף עא:

ע"ז כיון דשחט בה פורתא אסרה כו' פי' אפי' למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף גבי ע"ז מודה דבמעשה כל דהו נאסרת כדאמרי' בפ' השוחט עשה בה מעשה כל שהוא אסרה. ואע"ג דלא הוי שחיטה דלא בעינן שחיטה ממש אלא מעשה כל דהו שאפילו אם נתנבלה בידו נמי אסרה במעשה כל דהו. ומש"ה לא דייק' הכא כדדייק' לקמן בשוחט חולין בפנים שמעת מינה אינה לשחיטה אלא לבסוף כו' דהתם בעינן שחיטה שהנותר חולין בעזרה אינן אסורין בהנאה. אבל גבי ע"ז לא בעי' שחיטה שאף הנותר לשם ע"ז אסרה

בהנאה דלא גרע משחטה נכרי לשם ע"ז שהוא אסורה בהנאה. באומר בגמר זביחה הוא עובדה א"צ להדחק כאן ולומר כי קא מחייב אההיא פורתא קא מחייב כדאמרי' לקמן בחולין דהתם ליכא לתרוצי הכי מש"ה מדחקינו למימר כי קא מחייב אההוא פורתא מחייב אבל הכי דמתרצי שפיר בהכי לא איצטרכינן להההוא דחיקא:

גנב משל אביו וטבח' ומכר מת אביו כו' ר' בעא מיני' רבא מר"נ גנב שור של שני שותפין וטבחו וקדם והודה לאחד מהן מהו. קשיא לי טובא. וכיון דהודה לאחד מהן כי גנב השור שלהם האיך יכול לכפור עוד לשני וא"ת כגון שתבעו בפני ב"ד אחר וכפר לו מ"מ כיון שהודה לחבירו בפני ב"ד ראשון תועיל לו אותה ההודאה לפוטרו אע"ג דהשתא כפרי' למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור שאלו הי' השור של אחד והודה לו בפני ב"ד ואח"כ כפר לו בפני ב"ד אחר מי לא מהני לי' הודאה קמייתי' למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור וה"נ תהני לי' הודאת חבירו דכיון שהודה לחבירו שגנב' שוב א"י לכפור לזה. ונ"ל לפרש כך כגון שאלה שני השותפין הביאו עדים שראו שנכנס זה ברשותם ולקח את שורם אבל לא היו מכירים שהיו השור שלהם ויכול הגנב לומר שורי הי' שנכנס לרשותך והלכתי ולקחתי אותו ולאחד מן השותפין הודה ואמר אמת כי חצי השור הי' שלך אבל חציו היא שלי ונמצא נפטר בהודאתו מידי זה וכשתובעו חבירו כפר לו ואמר לו אין לך חלק בו אלא אני הוא שותף עמו. והלך זה להביא עדים אחרים שידעו כי חציו הוא שלו. וצריך לשלם חמשה חצאי בקר על פיהם. ובכה"ג ימצא שלא תועיל הודאתו של זה לחבירו. ואין ללמוד מיכן דס"ל דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור כדכתבי' במה"ק. ומהדורא תנינא. דיש לפרש כגון שהעדים שחזר והביא זה לא ידעו שחציו האחר הי' של חבירו ולא העידו אלא על חציו האחד שהיא של זה. ואין זה פת' יפה דס"ד אי לא הכירו אלא חלקו של לוי וחלקו של שמעון לא הכירו אכתי לא תוכל לחייבו חמשה חצאי בקר ע"פ. דדילמא חציו האחר דידי' הוה וליכא וטבחו כולו באיסורא אי לאו מפני הודאתו שהודה שחציו הי' של שמעון וע"פ הודאתו אין לחייבו א"כ יש לנו לומר כגון שהעידו שהשור היא של שמעון ושל לוי ואם אתה אומר מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב. א"כ אע"פ שקדם והודה ישלם חמשה בקר לשניהם א"ו ס"ל שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. אי נמי יש לפרש כגון שהודה לאחד בפני עדים שלא בפני ב"ד דלא הויא הודאה לפוטרו מן הקנס אלא בפני ב"ד כדלקמן בפירקין. אלא שקדם ופרעו דכבר נסתלק מעליו. שאפילו אם יעידו עליו עדים פטור מלשלם לו שהרי חזרה קרן לבעלים קודם שיעידו עדים ואותו שלא שלם לו מתחייב לשלם לו ע"פ עדים. ואין הודאת חבירו פוטרתו מפני שהיתה שלא בפני ב"ד ואי אמרי' אפי' חמשה

חצאי בקר חייב לשלם לו ואין לפרש כגון שהודה לא' ופרעו בינו לבין עצמו. דא"כ מאן מוכח והיאך יכול להיפטר מיד חבירו משום טענת חמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר. יאמר לו חמשה בקר אתה חייב ביני ובין חבירי ואפי' אם יודה חבירו שפרע את חלקו יאמר לו קנוניא עשית עמו. לפיכך יש לפרש כגון שהודה לו ופרעו בפני עדים ולזה שלא פרע לא תועיל הודאתו מפני שהיתה שלא בפני ב"ד ומיהת הפת' הראשון נראה לי עיקר משום דאמ' והוד' לא' מהן דמשמע שבהודאתו נפטר מן הראשון דאלו כן הו"ל למימר וקדם ופרע לא' מהם השתא דאמר והודה משמע שבהודאתו לבד נפטר אע"פ שלא פרעו. א"נ י"ל היינו הודה היינו פרע. דכיון דפרע בודאי הודה. והיא היא עיין לקמן בפ' הגוזל עצים שהוכחתי דלא מקרי הודאה אלא דוקא לבעלים. ולא לאדם אחר:

דף עב:

אחד מן האחרונים זומם בטלה עדות שני' א' מן הראשונים זומם בטלה כל העדות. פי' לא דמי בטלה דרישא לבטלה דסיפא דבטלה דסיפא הוי בטלה לגמרי. דאי הדרי ומיתזמי לא משלמי דבטלה עדותן לגמרי אבל בטלה דרישא הוי דלא משלם ע"פ אבל כי הדר מיתזם עד שני משלמי לי' דמה לי אם הוזמו שניהם כאחת מה לי אם הוזמו בזא"ז:

דף עד.

רישא נמי במפך והזמה פי' והאי דקתני שהרב אומר כן מפני שדבר ידוע הי' ששתי החבלות עשה לו רבו שהרי המזימין אותם העידו על שתי החבלות אלא דאפכינהו א"כ כשאמרו עדים הראשונים דעין הוה תחילה. ואח"כ שן. ניחא לי' לרב דלא מחייבו אלא דמי שן:

היכי דמי אי דקא מאחרי אחורי אכתי דמי עבד כולה בעי לשלומי דכי קא מחייבו לי' להאי גברא אכתי לאו בר חיובא הוא פירש המורה כגון דאמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה ואתו כת שני' ואמרו יום שני הוה מעשה ואיפכא הוי אכתי כולי עבד בעי שלומי דכי מחייבו לי' מיום ראשון להוציא עבדו לחרות אכתי לא הוי בר חיובא דהא ביום שני היה מעשה. וקשיא לי דאימתי באו והעידו לב"ד שביום ראשון הוה מעשה אי שבאו ביום שלישי מ"מ כשהעידו כבר העבד ה"י משוחרר ביום שני ולמה ישלמו כל העבד לרב לא ישלמו לו אלא מלאכת יום אחד שהיו מקדימים הם לשחררו מיום ראשון. ולא תוכל להעמיד דבריו אא"כ שבאו ביום ראשון עצמו והעידו שהיום הי' מעשה ולמחר ביום שני באו שנים ואמרו והלא ביום ראשון עמנו הייתם ולא הי' מעשה אלא היום. שנמצאו

עכשיו ששיחרורו של עבד הוא מאוחר להעדאתן שבשעה שבאו לב"ד והעידו אכתי עבד הוי. וא"כ היתה דעתו של מורה הי' לו לומר שבאו ביום ראשון והעידו שהיום הי' מעשה אבל השתא דאמר דאמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה משמע אע"פ שאמרו עדות זו ביום שלישי וזה לא יתכן כדפרישית ולא אמרי' כולו עבד בעי לשלומי אלא כשמאחרים המזיזין ליום שבאו העדים להעיד כגון שבאו בניסן והעידו שבאחד באדר הי' המעשה ובאו שנים ואמרו והלא באחד באדר עמנו הייתם ולא הע' המעשה אלא באייר. וא"ת כיון שהמעשה לא הי' אלא לאחר שהעידו העדים א"כ האיך יכול להעיד כי חבל בו. והא העבד שלם לפנינו ונמצאת עדותן בטל' מאליו יש לפרש כגון שבשעה שהעידו לא הי' העבד שם. וה' מחייבין אותו ב"ד ע"פ ושחררו בכ"מ שהוא. ואלא דמקדמי אקדומי פי' המורה שהיו מודים תני בתראי דקודם שבאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה וזה פת' יפה וכך יש לפרש נמי מאחרי אחורי שלאחר שבאת כת הראשונה להעיד הי' המעשה וכגון שלא הי' העבד שם:

ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כולי עבד בעי לשלומי לי' דאכתי גברא לא איחייב. פי' והוה מודה ומפטר. ואע"ג דאתו עדים לבסוף האי קשיא אתיא למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור:

אלא סיפא למה לי שלש כתות שהרי העבד אומר כן עבד כל דהוא דניחא לי' דליפוק לחירות. ל"ג לי' דהא אמרי הפיל את דשינו וסימא את עינו. ומה יכולים לומר יותר טוב לעבד דקרי לי' כל דהו:

דף עד:

אמר אביי הכא במאי עסקינן כשהוזמו על הטביחה תחלה פי' לאביי לא מתוקמא אלא שהעידו בבת אחת והוזמו בב"א כדפרישית לעיל במה"ק וזה שאומר כאן שהוזמו על הטביחה תחלה לפי דבריו היא עונה וה"ק לי' לדידך דאמרת מיכן ולהבא היא נפס' ומוקמית לה שהעידו על הגניבה וחזרו והעידו על הטביחה ודייקת מהכא דעדות שהוכחשה ולבסוף הוזמה הוי' הזמ'. מנא לך דהוזמו על הגנבה תחלה דילמא דהוזמו על הטביחה תחלה אבל לעולם אימא לך אם הוזמו על הגנבה תחלה שכבר הוכחשו תו לא מיתזמי וזה ראה המורה ופירש לעיל לאביי. וכגון שהוזמו על הטביחה תחלה ולא היא דלא אמר הכי אלא לדבריו אבל לדידי' לא מתוקמא אלא שהעידו בב"א והוזמו בב"א:

פיסקא גנב ע"פ שנים וטבח ומכר ע"פ ע"א כו' איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כו' עד הואיל ופטר עצמו מכלום. אי קשיא ומאי קא עביד ר' יוחנן מהאי דלעיל דאמר

לי' ר' יהושע לרבן גמליאל שכבר הודית דהא ר"ג פוטר עצמו מכלום הוה. י"ל דמפרש לה ר' יוחנן הכי שכבר אתה מודה שאין לך עדים והכל הוא אחד עם אותו שאמר לו שהרי אין לך עדים אבל לעולם אם הי' לו עדים אע"ג דקדם והודה הוה מיחייב:

דף עו.

פיסקא גנב והקדישו כו' מכרו לשמים מעיקרא תורא דראובן והשתא נמי תורא דראובן פי' שהרי צריך לשחוט לשם בעליו ואם הקדישו לבדק הבית נמי שמו עליו שהרי הבעלים מוסיפין חומש בפדיונו וכל אדם אין מוסיפין חומש:

בשוחט תמימים לשם בעליהם פי' והא דאמרן לעיל קרבנו ולא הגזול כגון דאקרבי' אדעתא דנפשי' אבל היכא דאקרבי' אדעתא דבעלים הראשונים ה"נ דעולה להן:

ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותן חייב לריש לקיש שחיטה מתרת פדיי' מתרת פי' וזה לא נפדה שאין כח לגנב להוציא קדשי חבירו לחולין כדאמרן בצנועין לגבי חולין דמעשר שני וכיון שלא נפדה נמצא ששחיטתו אינו ראוי לאכילה כל העומד לפדות כפדוי דמי פי' המורה ובבעלי מומין מעיקרן עסקי' דאי בשקדם הקדישן את מומן תו לא חזי לפדיון משנשחטו כו' ואי קשיא היאך שייך למימר בבעלי מומין מעיקרא קדשים שחייב באחריותן כגון שאמר הרי עולה ואחרי כן הפריש שור בעל מום ואמר יהא קדוש זה לדמיו שאביא מדמיו עולתי וחלה עליו קדושת דמים וחייב באחריותו שאם יאבד צריך להפריש דמים אחרים לקנות עולתו:

דף עח.

ודלא כר' יהושע דאי ר' יהושע משה כשבים נפקא עד שיהא הוא כבש ואמו כבשה פת' שאר המפרשים נ"ל שר' אלעזר הי' מתיר ג"כ הקלוט לאכילה וס"ל כר"א דפליג עלי' דר' יהושע ואע"ג דשרי לאכילה אין פודין בו פטר חמור וכלאים וכה"ג אתא למעוטי שה ולא כלאים הבא מתיש ורחל ומה שקילסתי פת' מהורה משום דאמרי' אי ר' יהושע משה כשבים נפק' דאמר סבר חדא אית לר' אליעזר ולר' יהושע לא הוא והכין פירושא האי דאמר ר"א דשה דפטר חמור אתא למעוטי קלוט בן קלוט דלא כר' יהושע דאי ר"י משה כשבים נפקא שצריך שיהא אביו כבש ואמו כבשה ואז מותר באכילה אבל קלוט בן קלוט אסור באכילה ופשיטא דאין פודין בו ולא איצטריך שה למעוטי שהרי אין פודין בטמאה אבל ר' דשרי לי' באכילה איצטריך שה למעוטי שלא נפדה בו:

דף עח:

ר' אומר דבר המעכב בשחיטה אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה הלשון מוכיח דדבר העושה אותה נבלה קאמר ששוב אינה מועלת לה שחיטתה לטהרה מידי נבלה. כגון ירך וחלל שלה. ומפרקת ורוב בשר עמה. או א' מן הסימנין ששוב אין כאן שני סימנין לטהרה מידי נבלה ומ"ה אמר לקמן בטעמא דר' מידי דהוי טביחה לאפוקי מידי דלא הוי טביחה ומכרו דומיא דוטבחו דלגבי טביחה לא מיחייב עד דהוי טביחה:
ואם נחסר ממנה אבר שנטרפת בו בלבד שחיטה הוא כרבנן ולא מעכב בטביחה אלא דבר העושה אות' נבלה. ומכירה איתקישא לטביחה אך אם היינו רוצים להידחק ולהעמידה רבי כר"ש דאמר השוחט את הטריפה אינו משלם תשלומי ד' וה':
חוץ ממלאכתה מהו. באת"ל קבעי לה. אם תימצי לומר דל' יום לא הוי שיור חוץ ממלאכתה מהו ואת"ל דמלאכתה לא הוי שיור מפני שלא שייר בגופה חוץ מעוברה מהו:
בעי ר"פ גנבה קטעה ומכרה מהו. אי קשיא והא בשקטע' קנאה בשינוי מעשה. וכי קא מזבין דידיה קא מזבין. תשובה לא יחשב זה שינוי שהגוף נשאר כמו שהיה ולא נשתנה אלא שחיסר ממנו אבר א'. ועיין בריש פירקא במה"ד תנינא כל מה שפירשתי גבי הב"ע כגון שקוצען ראוי לומר כאן:
פיסקא מכרו חוץ מא' ממאה שבו כר' ת"ר גנב ונתן לחבירו וטבח. גנב ונתן לחבירו ומכר פירוש בתר דמקשי' טביחה למכירה . מאי מכירה דלא אפשר דלאו ע"י אחר. אף טביחה על ידי אחר נמי מחייב הדר ומקיש מכירה לטביחה מה טביח' ע"י שליח מחייב אף מכירה נמי על ידי שליח מחייב:

דף עט.

גנב וטבח ומכר ברשותן פטור. על' בדעתי לפרש פטור מתשלומי ד' וה' דבעידנא דטבח ומכר אכתי לא גנב דהא ברשות הבעלים הוי קאי. אבל כשמוציאו הלוקח לחוץ מתחייב הגנב כפל במשיכתו של לוקח כדתנן נתנו לבכורות בנו או לבעל חובו והי' מושכו חוץ מרשות הבעלים שחייב הגנב במשיכתו של כהן. או של בעל חובו. וההיא מכירה הויא. אחרי כן התבוננתי שאין לפ' אלא כגון שמת שם ולא משכו הלוק' בחוץ שאם משכו הלוק' בחוץ אע"פ שבתוך רשו' הבעלים מכר במשיכתו של לוקח מתחייב הגנב תשלומי ד' וה' כדבעי' למימר נתנו לבכורות בנו או לבעל חובו או לשומר חנם ולשואל ולנושא שכר ולשוכר והי' מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים פטור הגביהו או שהוציאו מרשות הבעלים ומת חייב. פי' הגנב נתנו להם ובמשיכתן שעשו נתחייב הגנב. והאי

חייב דקתני האי כי דיני והאי כי דיני כשנתנו לא' מד' שומרין אין זו מכירה. וכשמשכו השומר נתחייב הגנב כפל וכשנתנו לבכורות בנו או לבעל חובו הו"ל מכירה. וכשמשכו הכהן או המלו' שהו' לוקח מתחייב הגנב במשיכתו תשלומי ד' וה' שאין להן חילוק בין תשלומי ד' וה' לתשלומי כפל. וכי היכי דבתשלומי כפל חייב הגנב במשיכתו של שומר שהיא שלוחו ה"נ במשיכת הלוקח מתחייב הגנב ד' וה' ואין לחלק ביניהן. דכי היכא דבגניבה הגנב התחיל ושליח גמר וחייב הגנב ה"נ במכירה הגנב התחיל ומכר לו והלוקח גמר כשמשך:

היה מושכו ויוצא כו' מאי לאו שומר. וש"מ תיקנו משיכה בשומרין אי קשיא לעולם לא תיקנו משיכה בשומרין וה"מ כדמסר לי' מידי דהוי דידי' אבל השתא דמסר לי' מידי דלא הוי דידי' איהו לא קני' והיכי מצי שומר למקניי'. תשובה ואפי' אי משכ' שומר נמי אמאי קני' אטו זכיי' אית לגנב עלוי' דמצי לאקנוי' לי' אפי' במשיכה אלא מאי אמרת האי קנוי' הוא להתחייב עליו כדין גנב. ואי אמרת לא תקנו בשומרין משיכה אלא מיד כיון שקיבל עליו לשומרו הוא מתחייב בשמירתו א"כ משעה שקבל עליו לשמור יתחייב הגנב כפל לבעלי' שהרי כל כך קנאו השומר שאם יברח ממנו ויאבד חייב לשלמו לגנב שנתנו לו. ואם לא הי' מוסרו לשומרו והי' נשמט ובורח לחוץ לא היה מתחייב בו הגנב כיון שלא קנאו עדיין במשיכה וגם לא קיבל עליו שמירתו. אבל השומ' שקיבל עליו שמירתו מתחיי' בו אע"פ שלא משכו. וכיון דאהני עובד' דגנב שמסרו לשומר יתחייב כפל מאותה השעה ומה צורך למשיכתו של שומר. א"ו תיקנו משיכה בשומרין שאע"פ שקיבל עליו לשומרו וגם קיבל שכר שמירתו אם לא משכו אינו מתחייב בשמירתו ואם נאבד פטור:

אמר לי' לא גנב פי' ותפרש מתני' כגון שהבעלי' נתנוהו לשומר והגנב גנבו מבית שומר שצריך הגנב משיכה שאין לפרש שהגנב נתנו לשומר והגנב גנבו מבית שומר. דגנב שני למי ישלם כפל. אי לגנב ראשון הא תנן אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל. ואי לשומר כגון דאמר הריני משלם ואיני נשבע. שנסתלק גנב ראשון וישלם גנב שני כפל לשומר. הא לא מצית אמרת דהא אמרי' בפ' המפקיד דבעלים הן דמקנין הכפל לשומר והכא דאי לית לי' כפל היכי מצי מקני כפל לשומר א"ו כגון שמסרוהו לו בעלים הראשונים ואע"ג דנתנו לבכורות או לבעל חובו לא מצית לפרושי אבעלי' הראשונים ומשכו הגנב מרשותו דפשיטא ודאי דהא קניי' אלא שהגנב מסרו להן ובמשיכתן נתחייב הגנב. אפ"ה סיפא דד' שומרין מוקמי' לה שהבעלי' מסרוהו להן ומכל מקום לא קיימ' בהכי אלא שהגנב מסרו להן. וש"מ תיקנו משיכה בשומרין:

דף עט:

אר"א ראוהו שהטמין בחורשין כו' עד ראוהו גזלן הוא. כיון דאיטמורי קא מיטמר מינייהו גנב הוא קשיא לי אטו כל גנב דעלמא לא ראוהו עדים ומי מחייבים אותו כפל כ"א העדים ואמאי מתמה בהא. דכיון דראוהו הוה גזלן. ונראה לי דהכין פירושא. ראוהו שהטמין עצמו בחורשין לגנוב בהמה. והוא לא נמנע בעבורם. מלגנוב אע"פ שהכיר בהם ומש"ה מתמה כיון דב"א רואין ואינו נמנע מהם גזלן הוא. ומיהדר כיון דמטמר מבעלים אע"ג דלא מטמר משאר ב"א גנב הוא ולא מיקרי גזלן אלא בפני הבעלים דומיא דבניהו ובעלי שכם. והאי אתא ר"א לאשמעי' דאפי' בחורשין דשכיחי גברי וחזי לי' כיון דקא מטמר מבעלים גנב הוא ודוקא בחורשין דלא שכיחי רבים אבל ברה"ר דשכיחי רבי' וחזו לי' אע"פ שאין הבעלים שם לא נקרא גנב. שמיד יודיעו אותם וכאלו היו בעלים שם דמי. ואין זה גניבה אלא גזילה:

וכיון דראוהו גזלן היא פי' כיון דראהו ולא נמנע בעבורם זהו גזלן שדרך הגנב כשרואים אותו בורח. ונמנע מלגנוב. אמרי כיון דמטמר מינייהו גנב הוא. נראה לי דל"ג מינייהו אלא כיון דמטמר מאינשי דעלמא אבל מאלה העדים לא איטמר שהרי ראו אותו. ואי גרסי' לי' לאו אהני דראוהו קאי אלא אאינשי דעלמא וזאת היא הרבותא אע"פ שאלה ראו אותו ולא נמנע בעבורם. כיון דקא מטמר מאינשי דעלמא גנב הוא ולא גזלן היכי דמי שגוזל מיד הנגזל בפניו ובפני כל אדם כגון בניהו ובעלי שכם נמי אע"ג דהוי מטמרו לאו מינייהו הוה מסתפי אלא שלא ירגישו הנגזלים. ומוכיח מיכן שאע"פ שלקח מיד הבעלי' בחזקה והי' מחביא עצמו מב"א תורת גנב יש לו עד שיעשה לעין כל ואם היה עושה לעין כל אע"פ שלא הי' הבעלים שם גזלן יקרא ולא בעינן שיגזול מיד הבעלים ממש. שאם תפרש האי מינייהו דאעדים קאי ואז יקרא גנב. אבל אי לא הוי מטמר מינייהו אע"ג דמטמר מעלמא גזלן הוא. אמאי בעי ואלא גזלן ה"ד הול"ל כגון שלא נמנע מפני העדים שראהו א"ו אע"פ שלא נמנע בעבורם כיון שנחבאים משאר ב"א גנב הוא. כלל אומר כ"ז שהוא נחבא מב"א אע"פ שעשה בפני הבעלים ובפני העדים גנב יקרא. וכל זמן שלא נחבא מב"א אע"פ שלא היו הבעלי' שם גזלן יקרא ולא הביא בניהו בעבור שאומר מיד המצרי ולמימרא דכל זמן שלא לקח מידו בפניו לא יקרא גזלן שהרי הטמין עצמו בחורשין לא הי' הבעלים שם ואפ"ה טעמא דהטמין עצמו מב"א הא לא הטמין עצמו היה חשוב גזלן ולא הביא בניהו אלא מפני שעשה בפרהסיא:

פיסקא אין מגדלין בהמה דקה כר' כולהו שניי' דר"א בר אהבה לא איקיים לי' זרעא לרב הונא מחובא וה"ג נמי בר"פ שני נזירין אמר ר"ה המקיף את הקטן חייב א"ל ר"א בר

אהבה ודידך מאן מגלח להו א"ל חובה א"ל חוב' תקברינון לבנה כולהו שני דר"א בר אהבה לא איקיים זרעא להונא מחובה עיין מ"ש בפ' לא יחפור במהדורא בתר':

דף פא.

ובלבד שלא יפרוש קלע ויעמיד את הספינה פי' האי ויעמיד אלא קאי וה"ק לא יפרוש קלע דכולי האי לא שרי לי' שהרי בחלקו של נפתלי הי' וגם לא יעמיד הספינה בתוך הים ויצוד אפילו ע"י סבה אלא יעמוד בארץ על שפת הים ויצוד בחכה ופת' המורה לא נראה לי שאין ספינות עוברות בימא של טבריא שאגם מים היא ואינו גדול כל כך שילכו בו מעיר לעיר בספינה:

דף פב.

ושתהא אשה חופפת וטובלת פי' המורה חופפת ראשה במסרק ביום טבילתה משום חציצה ואינו נ"ל דחופפת היא רחיצה ולא סריקה. כדאמרי' תיקנו אשה לא תחוף אלא בחמין וגבי נזיר נמי אמרי' נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אלמא אין פירוש חפיפה סריקה אלא רחיצה שהסריקה היא מדאורייתא כדאמרי' לעיוני בי' דילמא מינטר ולעולם השער קשור הוא זה בזה אם לא יסרוק והיא תיקון רחיצה בחמין:

דף פג.

מה דכתיב עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי פי' האי עוללה מלשון עלילות דברים וה"ק עיני העלולה לעצמו בעין רעה יותר מכל בנות עירי שאני בעצמי שמתי בי עין רעה מרוב טובה שהייתי רואה לעצמי יותר ממה שהכניסו בי עין רעה כל בנות עירי ועין רע שבי שלטה בי ולקיתי וחסרתי כל אותה הטובה שהרי מאלף ילדים שהיינו לומדי תורה וחכמת לא נשארנו כי אם שנים:

דף פד.

טרפה שהרג את הנפש היכי קטלינן לי' ומעידין אנו את איש פלוני שהוא בן גרושה הרי אי אתה יכול להזימה שא"א לקיים בו ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וא"כ אל נקבל עדותם ויהי' כשר תשובה הטרפה שהרג הוא הגורם שלא תוכל להזימה מפני שאין חייבין עליו מיתה שהרי אף ההורג את הטריפה פטור אבל כשמעידין שהוא בן גרושה אין זה שמעידין עליו גורם שלא תוכל להזימה אלא מפני שא"א לעשותן בני גרושה ומש"ה עדותן קיימת:

דף פד:

והא אמר רבא אין מועד בבבל פי' משום דבעי' העדאה בפני ב"ד כדאמרן לעיל בפ' כיצד אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד וב"ד שבבבל אינו חשוב ב"ד דסמוכין בעינן והמורה שפי' הטעם מפני שאינו משלם בג' נגיחות הראשונות אינו נראה לי דהא אמר' לעיל בפ' שור שנגח ד' וה' שורים בשור חש"ו אין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אבל מעמידין להם אפוטרופוס לעשותן מועד לשלם מן העלי' בבבל נמי ניעבוד הכי אע"ג דפטור מג' נגיחות הראשונות ועשו אותו מועד לשלם מן העלי' א"ו טעמא משום דבעי' ב"ד הוא:

דף פה.

צער במקום נזק. היכי שיימי' זה שלא שאל על הבשת במקום נזק מפני שמופרד היא הבשת מן הנזק שהנזק אנו שמין בעבד והבשת בבן חורין ושמין יד עבד כמה שוה ושמין בן חורין בזה בכמה הי' פודה ידו מן המלכות שגזר לקוטעה בסם שאין שם אלא בשת ונזק ומה שעודפין בדמי יד בן חורין על דמי יד העבד הוא הבשת אבל הצער אינו מבורר שכך צער יש לעבד כמו שיש לבן חורין:

דף פה:

פיסקא שכת' רואין אותו כו' חרשו נותן לו דמי כולו פי' לא תימא דשמין אותו כעבד ותו לא דא"כ אין כאן אלא נזק בלבד ויותר מגיעים לו מחבלת ידו מנזק כל גופו א"ו גם בושת נותן לו ואע"פ שעכשיו אין לו דעת להכלם דשמין כמה היא בשתו של אדם כיוצא בזה להיות חרש וצער נותן לו שא"א שלא הרגיש בעת שהכהו ונצטער ושמין כמה יש לחרשו בין סם להכאה וריפוי נמי אע"ג דחרש לאו בר רפואה היא שיתרפא מחרשותו שאם הי' בר רפואה לא הי' נותן לו דמי כולו אפ"ה אם עשה בו חבלה שאם לא נתרפאת תבאיש מכתו ותסריח וימות חייב לרפאותה:

כיון דלא אמדוהו בחד אומדנא סגי לי' פי' ונ"מ לצע' ולבוש' שאם תעשנו אומד אחר כדאמרן חירשו נותן לו דמי כולו אין צער בחרש מרובה כצער הפקח שהחרש הרגיש באותה שעה כשחרשו אבל לאחר שחירשו אינו מרגיש בצער והפיקח מרגיש בצער עד שיתרפא וכן נמי בבושת החרש נתבייש לפי שעה כשחרשו אבל לאחר שנתחרש אינו משים אל לבו להכלם אבל הפקח היא נכלם תדיר והילכך בושתו מרובה ואי אמדי' ליה

חד אומדנא כמו חרש מסתכר החובל ואם תאמוד כל אבר ואבר בפני עצמו פורע כל צערו וכל בשתו ומכחיש החובל

דף פו.

ורבא אמר אינו נותן לו אלא בשתו שבכל יום ויום אפי' את"ל שאומדים כל הימים שראוי להתבטל ונותן לו מיד אינו דומה אומד זה לאומד זה שכשאתה אומר כמה היה יפה וכמה הוא יפה י"ל שמי שקונה עבד בעבור צמיתת ידו אינו מזלזל בו כל כך כיון שהוא בוטח שסופו לחזור או י"ל כיון דלא חזי למלאכה עד זמן גדול מזלזל בו הרבה ואינו דומה אומד זה לאומד בטל מלאכתו שבכ' יום ויום:

דף פט:

סברוהו דכ"ע קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי מאי לאו בהא קמיפלגי דמר אית ליה תקנת אושא ומר לית ליה תקנת אושא פי' מאן דתנא יוצאין לאשה אבל לא לאיש לית לי' תקנת אושא וכיון דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי יוצאין לאשה אי קשיא ואמאי יוצאין לאשה ומפסיד הבעל פירותיו והא אפי' למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אי מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב ולא מצי הבן לאפקועי אכילה פירות דאב. והכא היכי מציא אשה לאפקועי פירות דבעל ומסתחרר מיד תשובה כיון דמציא לזבוני גופא דעבד. ומשום ה"ט דחייל זבוני על גופא דעבד חייל נמי שיחרור אגופא והפירות של בעל ממילא הופקעו דכיון דחייל עלי' שיחרורא והוי בר חורין איתסר ליה לבעל לאישתעבודי בי' ולא דמי לזיבונא דזה קנה הגוף וזה אוכל פירות כל ימי חייו. ואין לתלות הטעם דמש"ה הפסיד בעל הפירות העבד משום דהקדש חמץ ושיחרור מפקיעין עצמו מידי שיעבוד שטעם זה לא יאמר אלא לקמי' כדבעינן למימר איתא לתקנת אושא. וגם גופ' של עבד הוא משועבד לבעל ומש"ה אין האשה יכולה לשחררו התם ודאי שייך למימר דשיחרור מפקיעו מידי שיעבוד מפני שאין הגוף קנוי לו ממש לבעל מיד אלא שיעבודא בעלמא הוא דאיכא עלו' שלא תוכל אשתו למוכרו לאחרים אבל אינו חלוט לו שיוכל הבעל למכור הגוף מש"ה אפי' שיחררו מפקע לי'. אבל הפירות שהן חלוטין לבעל ויכול למוכרם מעכשיו אין לומר עליהם שהשיחרור יפקיעם ומ"ה כי אמרי' לקמן איבעית אימא אידי ואידי קודם תקנה. ובקנין פירות קא מיפלגי ומש"ה אין יוצאין לאשה דקנין פירות דבעל מעכבת' דהוי כקנין הגוף לא אמרי' שהשיחרור יפקיענו. מפני שאותו

הקנין של פירו' הוא חלוט לבעל מיד. ואין השיחרור יכול להפקיעו שאין השיחרור מפקיע אלא שעבו' בעלמא שאין חלוט לו. אבל דבר שהוא חלו' לו אינו יכול להפקיע:

דף צ:

פיסקא חש"ו פגיעתן רעה וכו' כמאן אזל' הא דתניא מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין אינן יוצאין בשן ועין. הא מני ר' אלעזר היא כו' פי' לא אמר ר"א דבר זה על כל שותפות בעלמא שלא יוכל הא' למכור חלקו. וגם לא יוכלו שניהם למכור שאם קנו שדה או בהמה בשותפות יכול הא' למכור חלקו או שניהן למכור ביחד מפני שיכולין לחלק שדה ביניהם. וגם הבהמה יכולין לחלק מלאכתה וכיון דשייך בהו דין חלוקה יכול כל א' למכור חלקו ולא אמר ר"א דבר זה אלא בדבר שהוא לשני ב"א ואין בו דין חלוקה כגון נכסי מלוג שהגוף לאשה והפירות לבעל ואין בהם דין חלוקה שלא תוכל לחלק ולומר זה יהא חלק האשה וזה יהא חלק האיש הילכך ס"ל שאף שניהם אינן יכולין למכור עד שיתייחדו כל הנכסים לא' מהן. וכן המוכר עבדו ופסק עמו שישמשנו למ"ד יום. כל אותן ל' יום הוא בין שניהם שלזה יש גוף ולזה פירותו לאו בר חלוקה הוא. והלכך שניהן אינן בדין יום או יומים. וכן אם מכרוהו שניהם בתוך אותן למ"ד יום אינו מכור עד שיעברו ל' יום ויתייחד לשני והוא יכול למוכרו וכן נמי עבד של שני שותפין אינו בר חלוקה שהעבד יש עליו שני קנינין קנין דמים וקנין איסור. קנין דמים שמלאכת ידו לרבו וקנין איסו' שאסו' בבת חורין. וקנין דמים שלו יש בו דין חלוקה שעובד את זה יום א' ואת זה יום א' אבל קנין האיסור שיש לשניהן על' אין בו דין חלוקה וכיון שאין בו דין חלוקה מש"ה אין יוצאין בשן ועין לא לזה ולא לזה וגם לא לשניהם עד שיתייחד העבד לא' מהם. ובודאי שאם רוצים שניהם למכרו או הא' למכור רשאים מפני שקנין שבו יש לו דין חלוקה וקנין האיסור נמשך אחר קנין הדמי'. תדע שכשמוכר ראובן את עבדו לשמעון נפקע ראובן מעליו משני קנינין וקנאו שמעון בין בקנין דמי' בין בקנין איסור שאם רוצה שמעון יכול לשחררו ומותר בבת חורין וראובן שהי' רבו ראשון אינו מעכב על ידו וכן נמי ישראל שקנה עבד מן הגוי אע"פ שהגוי אין לו על העבד אלא קנין דמי' ולא קנין הגוף כדאמרי' אתם קונין מה' ולא קונין זה מזה ואם ברח עבדו של גוי ונתגייר מות' בישראלית מפני שאין לרבו עליו קנין הגוף שהוא קנין איסור אלא קנין דמי' בלבד. אבל עבדו של ישראל אינו יכול להתגייר מפני קנין איסור שיש לרבו עליו והו' אוסרו בבת חורין. וכיון שקנין האיסור נמשך אחר קנין הדמים מש"ה עבד של שני שותפין יכול הא' למכור חלקו לחבירו או ליתן לו במתנה וכן נמי יכול לשחרר את

חלקו שמה לי להקנותו לחבירו מה לי להקנותו לעצמו של עבד. ומתוך כך ימצא עבד. שחציו בן חורין. אבל כשיוצא בשן ועין אע"פ שאינו מקבל דמי' עליו ואינו נתנו הוא במתנה גזירת מלך הוא להפקיע קנין איסור מעליו. ומתוך שקנין האיסור פקע מעליו פקע נמי קנין דמים שכיון שהוא בן חורין אסור לשעבדו. וכיון ששן ועין באין להפקיע קנין האיסור סבירא ליה לרבי אליעזר שאם העבד מיוחד לרב א' שקנין האיסור מיוחד לו לבדו. אז הוא נפקע אבל אם הוא של שני שותפין כיון שקנין האיסור אינו מיוחד לא' ואינו דבר שיש בו חלוקה אינו נפקע לעולם עד שיתייחד לאחד. וכן נמי מי שחציו עבד וחציו בן חורין דמה לי אם הוא שותף עבד. העבד עצמו. מה לי אם הוא שותף עם אחר:

דף צב.

יכול אפי' מעול' בדמים ת"ל רק. פי' האי דאמרי' דאילן סרק קודם לקוצו לאילן מאכל. אם הי' אילן סרק חשוב כגון שהיה א' ממיני ארזים שבמקום שעומדין שניהם מחוברין לקרקע הסרק והמאכל שוה הסרק לימכר יותר מפני שהי' קטן עדיין והיה עתיד להאריך ולהתעבות ואע"פ שאילן המאכל עושה פירות בכל שנה יותר שוה אילן סרק למכור בעודו נטוע מאילן מאכל יכול נקוץ הסרק קודם כדי שלא נשחית פירותיו של זה ת"ל רק שקודם נקוץ אילן מאכל שאין בו השחתת דמים כל כך ממה שנקוץ אילן סרק שיש בו השחתת דמים שלא הקפידה תורה על השחתת פירות אלא על השחתת דמים דהאי דקאמר דע"ז סרק קודם לקוצו משום דסתמא דמילתא ע"ז מאכל חשיב מע"ז סרק אבל אם היה הסרק חשוב כגון שהי' א' ממיני ארזים ע"ז מאכל קוד' לקציצה וה"ה נמי אם ע"ז מאכל שוה קורתו אם תקצינו יותר ממה ששוה למכור נטוע ופירותיו מותר לקוצו ואין שם בל תשחית שאע"פ שמפסיד פירותיו משביח הוא בדמים ואדמים קפדה רחמנא טפי מאכילת פירות ופתרון המורה אינו נראה לי:

שתים באשה שכבת זרע ולידה. פי' כמו שהאיש מזריע גם האשה מזרעת כדאמר מר איש מזריע לבן אשה מזרעת אדום ואמרי' נמי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. ואם היתה נבעלת של בית אבימלך לאחרים האיש הי' מזריע וגומר תאותו והיא לא הית' יכולה להזריע ולגמור תאותה:

אלו הנכפלין בשמות. פי' שבעה הוכפלו שמותן עם יוסף והסר יהודה מהם ישארו חמשה. והמורה כתב בפרשה מפי בראשי' רב' שאותן שלא הוכפלו היו חלשים ופליג אתלמודן ואני חפשתי בבראשית רבה וכתבו כך ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים אמר

ר' יהושע בר נחמי' אותו המפרשים במשנה תורה ויש לומר שעל הכפולין הוא אומר כמפורש בספרי ולא פליגי:

דף צג:

לא הספיק ליתנו עד שצבעו פטור נ"ל דה"ה לכל מתנות כהונה ומתנות עניים שאם נותן חטים של תרומה ושל מעשר קנאם בשינוי ומוכר הפת של תרומה לכהנים והדמים שלו: **גזזו טואו וארגו אינו מצטרף**. פי' האי ארגו דעבדי' נמטו כדאוקימנא צמר ועשאו בגדים דמתני' דאי בארוגה משעה דטואו קנאו ול"ל למימר ארגו אלא ודאי דעבדי' נמט':

דף צד.

אי הכי אפי' השביח נמי אמרי מפני תקנת השבים פי' ואין לומר דהאי דקאמר השביח נוטל שבחו זה מן הדין דשינוי קונה ומה דאמר כחש אומר לו הרי שלך לפניך זה מפני תקנת השבים אבל מן דינא הוה משלם כשעת הגזילה הא ליכא למימר דבשלמא גבי שבחא כד אמרי' שינוי אינו קונה עבדי לי' תקנתא לקנות את השבח מפני שמשלם הקרן שגזל אבל גבי כחשא אי אמרת שינוי קונה וחייב לשלם הקרן של גזלה היכי עבדי לי' תקנתא לשלם פחות מן הקרן שגזל א"ו הא דקאמר הרי שלך לפניך מן דינא הוא דשינוי אינו קונה:

דף צד:

והאר"י בלכ' כסת' משנ' ותנן לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור. מיכן מוכח כפת' המור' שפי' שהו' פטו' לגמרי. ומש"ה מקשה לי' מינ' שאין לומר כאן מפני תקנ' השבי' שמה תשוב' יעשה כיון שאתה פוטרו מלשלם אפי' הדמים ודאי בגזלה הקנוהו השבח כדי שישלם הקרן וה"נ אם כפי שפירשתי בפ' הזרוע שמשלם לכהן דמי צמרו גם הכא יש לומר מפני תקנת השבים שתקנו לו השבח נמי שיתן לכהן דמיו א"ו כפת' המורה מסתבר דפטר לי' מכל וכל וגם הלשון מוכיח כדבריו מדתני פטור שאם כדברי היה לו לשנות אין לו אלא דמי צמרו כדתני' גבי גזלן ומאי דקשיא לי בפ' הזרוע ממאי דאמרי' גבי הרי שנטלו מבית המלך את גרנו. שאני התם דקא משתרשי לי' ל"ק ולא מידי דלא אמרי' הכי אלא גבי גרנו שהחטים עומדין בעינם והמעשר לא נשתנה דומיא דמכר בני מעי' של פרה דאמר' התם נותנו לכהן ומתרץ התם שאני התם דאיתנייהו בעינייהו בעבור זה בא הכהן ונוטלן מן הלוקח והלוקח חוזר עליו גם הוא הי' הולך אצל המלך אלא שאינו

יכול חוזר על בעל הגורן שנשתכר בחובו ונמצא פורע חובו מן המעשר אבל היכי דאיכא שינוי כגון הכא שצבעו קנה זה בשינוי ואינו משלם כלום אע"ג דמשתרשי לי' ונהנה מן הצמר דכבר קניי' בשינוי והדמים הו"ל ממון שאין לו תובעין ול"ד אותו שנשתנה לאותו שעומד בעינו:

מיתבי הניח להן אביהן מעות של רבית כו' קשיא לי אמאי שבק מתני' ומקשה לי' מברייתא והא תנן בפירקא דלקמן הגוזל ומאכיל את בניו והמניח לפניהן פטור מלשלם ואיכא לדיוקא בה כדדייקי' בברייתא אינהו הוא דלא הא אביהן חייב להחזיר ובמתני' נמי תנן משלם כשעת הגזלה ויש לומר כיון דתקנה זו נעשית בימי רבי אלה המשניות שנאן רבי קודם תקנה אבל הברייתו' תקנו תלמידי ר' הילכך מקשי' מיינהו דכיון דכבר תיקן רבי שאין מקבלין מהן האיך חזרו ושנו דמקבלין מהן:

הניח להן אביהן פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן פי' מן הדין שאפי' דבר המסוי' היורש פטור מלשלם מפני שקנאו בייאוש ושינוי רשות ואין לו לנגזל על הלוקח כלום אלא דינו עם הגזלן אם יש לו משלם דמי גזלתו ואם אין לו מפסיד הכי נמי יורש קנה בייאוש ושינוי רשות ואין דינו של נגזל אלא על נכסי הגזלן אם הניח קרקעות גובה הדמים מהם ואם לאו מפסיד ואפי' הניח מטלטלין הפסיד דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב והילכך קנה היורש פרתו וטליתו של זה ואינו מחזיר אלא מפני כבוד אביו וזו היא סברת רמי בר חמא דסבר רשות יורש כרשות לוקח אבל רבא פליג עלי' ואמר יורש כרעא דאבוה הוא ובגזלה אם היא קיימת חייב להחזיר ושאני הכי ברבית משום דמדעתי' יהיב לי' לדיד' הוא דאזהר רחמנא לאהדורו' לברי' לא אזהיר רחמנא הילכך דוקא דבר המסויים חייב להחזיר מפני כבו' אביו אבל מידי אחרינא לא הכי אמרי' בריש פרקין דלקמן:

אלא ה"ק הגזלנין מאן נינהו מלוי ברבית מה דקשי' לי במהדורא תנינא אמאי לא אמרי' דתרי מילי נינהו והאי אעפ"י שגבו קאי אמלוי בריבית ולא אגזלנין יש לתרץ אי לא קאי האי אע"פ שגבו אלא אמלוי ברבית ולא אגזלנין הכי הו"ל למיתני מלוי ברבית אע"ג שגבו והגזלנין מחזירין השתא דתני גזלנין ברישא והדר מלוי בריבית כי קתני אע"פ שגבו אכולהו קאי מש"ה מידחק לפרושי דחדא קתני:

דף צה:

דמי צמרו אינן דמי צמרו ושבחו לא ל"ג דמי צמרו ושבחו אלא צמרו ושבחו דכיון דשינוי אינו קונה לוקח צמרו מושבח ונותן לו הוצאתו ואיידי דאמרי דמי צמרו אישתביש וכתבי דמי צמרו ושבחו:

דקנסי' ליה ללוק' ואמרי' לי' זיל בתר גזלן מאי דקשיא לי במה"ת מה קנסא יש כאן דין גמור היא שהרי קרקע אינ' נגזלת וכל היכא דקיימא ברשותא דמרה קיימא וכי אשבח ברשותא דמרה אשבח ותירצתי דזהו הקנס שהנגזל טורף כל השבח מן הלוקח ואינו נותן לו הוצאתו אין זה תירוץ יפה דמהיכא מוכח דשקיל נגזל שבחא ולא יהיב לי' הוצאתו דילמ' בדינא קאמר דיהיב לי' דמי הוצאתו אלא כך נ"ל לתרץ דלאו משב' שע"ג קרק' מיירי אלא משבח שתלש ואכל כדתני פירות ושבח קרקעות שהנגזל בא וטורף ממנו השדה מושבחת כמות שהיא וגם הפירות שתלש ואכל וזה הוא קנס' ולאו דינא דאימת אמרינן קרקע אינה נגזלת ולא קני שבחא הנ"מ שבחא דעל גופא אבל מה שתלש ואכל אין דינו לשלם וקנסי' לי' לשלם והנגזל ודאי נותן הוצאתו ומשום דתני פירות וקרקעות לא מוקמי' ליה בב"ח וליכא למיפשט מינה מידי משום דב"ח נהי דטריף שבחא פיר' דאכל מי קא טריף א"ו בנגזל קא מיירי והכי דייק בפ' שנים אוחזים בטלית דמדקתני פירות ש"מ דבנגזל מיירי ועיין מ"ש שם בה' מצא שטרי חוב במהדורא תנינא וגם זה התירוץ שתירצתי נמי אין זה תירוץ יפה דכיון דקרקע אינה נגזלת וכי גדלי פירא ברשותא דנגזל גדלי השתא דקא תלש להו אמאי קני להו הו"ל כאדם היורד לתוך שדה חבירו ומלקט פירותיו ואוכלן שחייב לשלם לו דמי פירותיו והם ה"נ השתא ועלה בלבי לומר שאע"פ שהיורד לתוך שדה חבירו ומלקט פירותיו חייב להחזיר לו פירותיו היכא דגזל שדה ריקנית ונטענת פירות אצלו ותלשן ואכלן שהוא קונה אותן ואע"ג דארעא ברשותא דמרא קיימא ואי משכח שדהו טעונה פירות שקיל לה עם כל שבחה השתא דקדם ותלשינהו קנאם מידי דהוה אגזל רחל ונטענה אצלו וגזזה דקנה כל הגזה ואע"ג דכי לא גזזה אתי הנגזל ושקיל הרחל טעונה למ"ד שבח גזילה דנגזל הוי היכא דקדם וגזזה קנה הכל ואע"ג דאם גזל רחל טעונה וגזזה לא קנה כל הצמר כ"א שינוי הגיזה ומשלם דמי רחל טעונה ליגזז היכא דגזלה ריקנית ונטענה אצלו וגזזה זוכה בכל הצמר הכי נמי נימא לגבי קרקע הא לאו מילתא היא מדאמרי' בהלכתין דלקמן ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי והא אמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור ואי ס"ד עבדא כמקרקעי דמי אמאי פטור ברשותא דמרה קאי אע"ג דמלאכת העבד לאו ע"ג עבד קאי והו"ל כפירות תלושין לא קנה מלאכתו ה"נ

בפירות שתלש מן הקרקע אמרי ברשותא דמרה קיימא והדרי פירי ואין הקרקע דומה למטלטל שהוא נקנה בגזילה אבל קרקע אינה נגזלת ונ"ל לתרץ דאע"ג דאמרי' קרקע אינה נגזלת וכי אשבח גזלן ברשותא דמרא אשבח ואתי נגזל וטריף מיני' ארעא ושבחא אם קדם הגזלן ומכר השדה מושבחת קנה לוקח השבח ואין הנגזל יכול להוציאו מידו. ואע"פ שהגזלן לא קנאו הלוקח קנאו ונהי דגוף השדה אינו יכול לעכב דקרקע אינה נגזלת אבל שבח קני מידי דהוי אמטלטלין דקיימא לן ייאוש כדי לא קני ואע"ג דאיהו לא קני אם מוכרם ולוקח קנאם בייאוש ושינוי רשות ואין דרכו של נגזל על הלוקח ולא אמרי' מידי דאיהו לא קני לא מצי לאקנויי לאחרים ה"נ בשבח הקרקע אע"ג דאיהו הגזלן לא מצי למקנייי' מקני ליה ללוקח וזה שאמר רבא בהלכתין דלקמן גזל והשביח ומכר גזל והשביח והוריש מה שהשביח מכר ומה שהשביח הוריש וכפי שפירשוהו רבי' חננאל ושאר המפרשים דבקרקע מיירי לא כפת' המורה שפירש דבשבח מטלטלין קא מיירי ואליבא דר"ש דאמר שבח שע"ג גזלה למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל דאי במטלטלין מיירי אמאי נקט השביח ומכר השתא איהו קנה לוקח לא כ"ש א"ו דמדנקט מכר דוקא לוקח הוא דקני אבל גזלן לא קני וזהו שבח שע"ג קרקע דנגזל קאתי וטריף לי' מגזלן אבל מלוק' אע"ג דקרקע קא טריף דלא קנה ליה לוקח משום דקרקע אינה נגזל' שבח' קני ולא מצי טריף ליה ור' מאיר דאמר דטריף לי' נגזל מלוקח שבחא ופירא ואמרי' ליה ללוקח זיל בתר גזלן קנסא הוא דודאי נגזל לא מפסיד שבחא דארעא דידי' אשבח אלא אין דינו על הלוקח דלוקח קני שבחא אלא על הגזלן ורבנן דלית להו קנסא סברי דקנה לוקח השבח דשאני דין לוקח מדין גזלן כי היכי דשני ביניהו בגוף המטלטלין דגזלן לא קני ולוקח קני ה"נ שני ביניהו בשבח הקרקע דאע"ג דגזלן לא קנה לוקח קני ואין דינו של נגזל אלא על הגזלן ורבא דאמר כרבנן ואי קשיא היכי מצינין למימר דקסבר רבא דלוקח קנה שבחא ולא מצי נגזל טריף מניה והא אמרי' בשנים אוחזין גבי פלוגתא דרב ושמואל דפליגי בהא מילתא דאיתמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינו שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמר מעות יש לו שבח אין לו ושקיל וטרי טובא בפלוגתייהו ומסיק בא הילכתא יש לו מעות ויש לו שבח ואע"פ שלא פירש לו את השבח הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבח אין לו יש לומר מה דקאמר אין לו שבח בדלא קני מיני' אבל היכא דקני מיני' יש לו שבח כדמתרץ רב יוסף התם והאי דאמר רבא יש לו שבח כשלא הכיר שאינו שלו וכשהכיר היכא דקני מיני' לא מגזלן אלא שבחא דידי' הוי וזהו יש לו שהוא שלו ואין הנגזל יכול לטורפו ממנו והאי דקאמר אע"פ שלא פירש לו את השבח דמשמע דמגזלן שמכר לו שקיל לי' איידי דמפליגינן

במילתי' דשמואל דאמר אין לו שבח בין פי' לו את השבח ובין לא פיר' את השב' נקט איהו האי לישנא אע"פ שלא פירש לו את השבח יש לו שבח אבל מיהו רבא ה"ק יש לו שבח שאין הנגזל יכול לטרוף ממנו כדקאמר' הכא מה שהשביח מכר מה שהשביח הוריש אבל רב ושמואל ודאי לית להו דרבא אלא אתי נגזל וטרי' לשבחא ולוקח כי הדר על המוכר הדר אי נמי י"ל דהתם מיירי בשבח שהשביח לוקח דההוא ודאי טריף ליה נגזל דכיון דלא קנה לוקח קרק' כי אשבח קרקע ברשותא דנגזל מרה אשבח אבל בשבח שהשביח גזלן ומכרו דאיכא ייאוש התם ושינוי רשות ההוא הוי דלוקח ולא מצי נגזל למטרפי' עיין מ"ש לקמן בפ' שנים אוחזין:

דילמא בלוקח תלמיד חכם דידעי' פי' לפי זו הדחיי' לית לן מאי דאמר לקמן בשנים אוחזין הכיר בה שאינה שלו ולקחה אין לו שבח ובמעות של קרן הוי פלוגתא דרב ושמואל א"נ י"ל כגון שקנו מידו כדמפרש שמואל התם ועיין מה שכתבתי שם:

בשבח שע"ג גזלה קא מיפלגי פי' שבח שע"ג גזלה הוי כגון פרה ריקנית ונתעברה אצלו ולא ילדה שזה העובר בבית הגזלן נוצר ומש"ה הוי דגזלן אבל אם גזלה מעוברת מזמן מועט ושהתה בבית הגזלן ועדיין לא ילדה אלא הגדיל והשביח העובר בתוך מעי' ליכא למימר שיקנה הגזלן זה השבח דכיון דנוצר העובר בבית הנגזל דידי' הוי וכי משבח ברשותי' משבח מידי דהוי אגזל פרה כחושה והשמינה מאלי' דלא שקל גזלן שבח השומן או עגל קטן והגדיל אצלו דלא שקיל שבח הגדלות אך אם נעשה שור שהיא שינוי גם בגידול העובר במעי פרה נמי אין לו שום זכיי' אך אם יולד וכשנוצר העיבור בבית הגזלן אע"פ שלא ילדה זה היא שבח שע"ג גזלה ונ"ל שאין לומר בצמר שבח שע"ג גזלה דגזלן הוי שאע"פ שגזלה ריקנית ונטענה אצלו אי אפשר שלא היו שרשי הגיזה על הרחל בשעה שגזלה שהגווזו את הרחל אי אפשר לו שלא יניח קצת מן הצמר ע"ג העור וכ"ז שהולך ומגדיל ברשות נגזל הוא מגדיל ולא דמי לעיבור דפרה ריקנית שכל העיבור נוצר ברשות הגזלן ומש"ה קני לי' גזלן וכשמקשה ממתני' לר"פ דאמר דכ"ע שבח שע"ג גזלה דגזלן הוי ממתני' לא מקשה לי' אלא מגזל פרה ונתעברה אצלו וילדה ילדה אין לא ילדה הדרא בעינא ולא מקשה לי' רחל ונטענה אצלו וגזזה גזזה אין לא גזזה לא משום דבצמר ליכא למימר דגזלן הוי כדפרישית ומש"ה כדבעי רב אשי לר"ש אם יכול לסלקו בזוזי ואם לאו וליכא למבעי לר' יהודה דלר' זביד כולי' דנגזל הויא ולר"פ דאמר כולי' דגזלן הוי וקנאו הו"ל כאדם שקונה עיבור הפרה במעי אמו שהיא שלו ולכשיוולד לוקח המוכר יכול לסלקו בזוזי ואע"פ שקנאו בתוך זמן עיבורו ונגמר בבית המוכר היא של לוקח כולו ה"נ הגזלן אם נתעברה אצלו קנה העיבור ואע"פ שבא הנגזל ולקח פרתו מעוברת ממנו

ונגמר העיבור אצלו וילדה אצלו דגזלן הוי כולי' דקנאו בשעה שנוצר אצלו וכל מאי דגדיל ומשבח דגזלן הוי ואינו יכול לסלקו בזוזי ואם גזלה מעוברת מזמן מועט ושהתה אצלו עד סמוד ללידת' ובא הנגזל ולקח פרתו מעוברת וילדה בביתו כל העיבו' היא של נגזל דברשותי' אשבח כיון שנוצר ברשותו אך ודאי אם ילדה בבית הגזלן קנה אותה בשינוי זה לנולד ומשלם לו דמי פרה עומדת לילד שלא קנה כ"א השבח שיש בין הלידה לבמעי אמו אבל כל מה שהשביח במעי אמו דגזלן הוי כיון דברשותו נוצר ומשלם לו דמי פרה עומדת לילד ולא דמי פרה מעוברת מזמן מועט בשעה שנגזלה:

אמר לך ר"פ ה"ה דאפי' לא ילדה נמי כו' קשיא לי מה דוחקי' דר"פ דאמר שבח שע"ג גזילה דכ"ע דגזלן הוי ולא אמר כרב זביד דכ"ע דנגזל ובהא פליגי דרב יהודא אמר כולו הוי דנגזל דר' שמעון אמר למחצה ולשליש ולרביע שקיל גזלן בהדי' ולא הוי מידחיק למעקר מתני' מפשטה ונ"ל לומר שאם יאמר רב יהודא דנגזל הוי מנין דר' שמעון דאמר כאילו היא שומה אצלו בכסף דלמחצה לשלי' ולרביע קאמר דילמא כאילו היא שומה אצלו בכסף שיהא כל השבח שלו קאמ' דהכי משמע טפי אבל השתא דאמר דרב יהודא סבר דגזלן הוי בע"כ האי דקאמר כאלו היא שומה אצלו בכס' למחצה לשליש ולרביע קאמר דאי לא"ה היינו ר' יהודה:

בדמי מסלק ליה או דילמא מבשרא שקיל פי' א"ת בדמי מסל' לי' אם נולד העיבור של נגזל היא ואין לו עליו אלא דמי השבח שהשביח במעי אמו וא"ת שיש לו זכיי' בגוף העיבור ליטול מבשרו גם אם נולד חציו הוא שלו שחלקו השביח:

ואלו הן בכור לפשוט פי' לרבנן כגון דהוי חפיר' והוי שוכלי שלופפי והוי תמרא דאין לבכור בזה פי שנים. ולר' דאמר דגם בזה נוטל פי שנים. כגון שהשביחו הם את הנכסים בגופן הרבה אי שבחה ודאי לא שקיל פי שנים ומעלה הבכור לפשוט דמים:

בשבח המגיע לכתפים. פי' פירות שהם מבושלין והגיעו להוליכם בכתפים אבל צריכים לקרקע קצת שלא בישלו כל צורכן שאם בישלו כל צורכן כל העומד לגדור כגדור דמי כדפרישית בפ' השולח גט במהדורא תליתאה:

דף צו.

הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבע"ח שפיר פי' בפ' מי שהי' נשוי הוי פלוגתא דרמי בר חמא ורב יוסף ואביי ורבא ואי קשיא אמאי מקשה מלוקח דהויא פלוגתא ליקשי מיתומים דאליבא דכ"ע אי אית ליה זוזי מסלקי לי' וב"ח אמאי מסלק להו בע"ח בזוזי לימרו לי' אי הוי לן זוזי הוינן מסלקינן לך מכולי ארעא. השתא

הב לן גריוא דארעא שיעור שבחה. תשובה אין דין היתומים והלקוחות שוה דלקוחות מוקמינין דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא. אבל יתומים לא מתוקמא אלא דמסיק בי' שיעור ארעא ושבחה דאי לא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא לא מצי טריף לי' כדפרישית בפ' המקבל שדה במה"ק ובפ' שנים אוחזין במהדורא תנינא. וכיון דלא טריף שבחא מיתמי אלא כדמסיק בי' שיעור ארעא ושבח לא מצי מסלק לי' בזוזי שאם הי' השדה שוה מנה כשמת אבוהן והיתומין השביחוהו ושוה מאה וחמשים וחובו הוא כנגד הכל אינן יכולין לומר קח מנה כשיעור שויו של שדה במיתת אבינו והסתלק משום דמצי א"ל בעל חוב שוה לי האי שדה כשיעור כל חובי. ובודאי בעל חוב ללוקח דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא מצי לסלוקי במנה דהוי כשיעור ארעא. ואין לו לבע"ח לתבוע יותר. אבל הנה שחובו יותר מדמי השדה אינו יכול לסלקו בזוזי דשיעור ארעא משום דא"ל לדידי שוה לי האי ארעא כשיעור כל זוזי. והילכך השבח דמהדר לי' מצי לסלוקי בזוזי ולא מהדר לי' גרי ואדארעא:

דאמר לי' לא יהא לך פרעון אלא מזה. נ"ל דדוקא לוקח לא מצי לסלוקי בזוזי משום דזביני' לא הוי זביני כלל כדפירש המורה באותן שלש שדות דקנה מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל לגמרי. ואע"ג דעדיין לא הגיעה אשה לגבות כתובתה שהיא יושבת תחת בעלה משום דאמרה לא מצינא דאיטרח לאהדורי בתר בני חרי. ולא בעינא דתזבין לשדה המיוחד לכתובתי והאי נמי דשוי' ניהלי אפותיקי. ואמר לי' לא יהא לך פרעון אלא מזו הרי ייחדה לחובו ולא מצי מזבין לה אבל יתומין מצי לסלוקי בזוזי דיורש כרעא דאבוה הוא וכי היכי דאי הוה אביהן קיים מצי לסלוקי בזוזי אע"ג דייחדה לחובו ה"נ היורש אבל לוקח דזבנה שלא כדין לא מצי לסלוקיה:

דף צו:

האי מאן דגזל עפרא ועבדי' ליבני לא קני פי' ונוטל הלבנים ונותן לו שכר פעולתו:

ליבני ועבדינהו עפרא קני פי' ואינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך דשינוי הוי וחייב ליתן לו דמי הלבנים וכן פי' נסכא וזוזי:

לאתויי הא דר' אילעי פי' ומבהמה והזקינה ליכא למילף' דזקנה הויא שינוי גמור דלא ילדה ולא עבד' מלאכה אבל טלה ונעשה איל ה"א אין זה שינוי דדמי לקטן ונעשה גדול ולאיל בן י"ג חדשים ונעשה בן שתים ובן שלש דלא הוי שינוי קמ"ל:

פיסקא גזל בהמה והזקינה כו' זה ואמר ברשותי ילדה והלה שותק זכה פי' אפי' אמר לוקח ברשותי ילדה ומוכר אמר אינו יודע זכה הלוקח ומפקינינן ליה מחזק' מוכר

ויהבינין ליה ללוקח דברי ושמא ברי עדיף וליכא לאקשויי מהכא לר"נ דאמר מנה לי בידך והלה אומר א"י פטור דר' נחמן לא אמר מילתי' אלא אליבא דרבנן דמוקמי ממונא אחזקת מריה והך מתניתא סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חולקין כדתני סיפא זה אומר א"י וזה אומר אינו יודע יחלוקו וכי אמרי תרווייהו אינו יודע חולקין וכי אמר לוקח ברי ומוכר שמא אמרי' ברי עדיף אבל רבנן דאמרי בזה אומר א"י וזה אומר ע"י המוציא מחבירו עליו הראיה ה"ה נמי אפילו לוקח אמר ברי ומוכר אמר שמא המוציא מחבירו עליו הראיה כדפישית בפרק השואל:

דף צז.

ואי ס"ד עבדי כמקרקעי דמי אמאי פטור ברשותא דמרי' קאי מיכן מוכיח שאם תלש אדם פירות קרקע שגזל דהדרי פירי ולא קני להו דכיון דקרקע ברשות' דמרה קאי כשלקחם משם כאלו לקחם מביתו של נגזל דמי וחייב לשלמם שהרי מלאכת העבד אינה עומדת עליו וכפירות תלושין הויא ואמרי' דלא קני לה וכל מה שאמרתי במהדורא תליתאה על אכילת פירות אינו כלום אלא עיקר תירץ קושייתי הוא כמו שתירצתי במהדורא תניינא לעיל:

דף צז:

דזבין בהו בהמה ומסיק לה אי קשיא והתנן בפ"ק דמעשר שני אין לוקחין בהמה מדמי מעשר שני ואם לקח שוגג יחזרו הדמים למקומן מזיד תעלה ותאכל במקום דמשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא ובפ' האי שמקדש בה' ובהקדש אמרי' ת"ר אין לוקחין בהמה בדמי מעשר שני ואם לקח שוגג יחזרו דמים למקומם מזיד תעלה ותאכל במקום י"ל טעמא דאסור לכתחלה שמא תכחיש בדרך או תמות ומדוחק מותר כגון זה שעומד בבבל ורוצה לחלל מעשר שני שיש לו בא"י שלא יבואו בו לידי תקלה ואין לו כאן כ"א מעות של בבל התירו לו שיחללם על כסף זה כיון ששמו כסף בבבל ואע"פ שאינו יכול להעלותו בירושלים קונה בהם בהמה ומעלה הבהמה בירושלים ודומה זה למאי דתנן בפ"ב דמעש' שני ומייתי לה בפ' הזה' בה' חמשה חומשי' סלע של חולין ושל מעשר שני שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות האלו ובורר את היפה שבהן מחללין עלי' מפני שאמרו מחללים כסף על נחושת מדוחק לא שיקיים כן אלא חוזר ומחללין על הכסף אלמא אע"פ שאין מחללין כסף על נחושת מדוחק מחללין הכי נמי אע"פ שאין קונין בהמה מדמי מעשר שני מדוחק קונין:

דף צח.

והני מילי דאדיי' אדויי אבל אתא לידי השבה בעי מיעבד פי' דוקא הכא מפלגינין בין אתא לידי' ובין לא אתא לידי' משום דלא מהדר לי' מידי אלא אומר לו הא מנחא קמך וגורם לו טורח או הוצאה לבר אמורא אבל השף מטבע של חבירו כיון דביטול הצורה קורא גרמא אע"פ שלקח המטב' מידו ושף אותה בקורנס פטור והשבה הויא כשמחזיר לו הכסף בלא צורה ואומר לו הרי שלך לפניך וחסרון הצורה שחיסרו הוי גרמא בעלמא וכן נמי השורף שטרו של חבירו דפטר דא"ל ניירא בעלמא קלאי מינך ומשלם לו ניירא בעלמא אע"ג דאתא לידי' מתחלה וגזליה מינ' והדר שרפי' פטור ומיפטר בהשבת הנייר והפסד המנה שהיה כתוב בו הוי גרמא וכן נמי הצורם אוזן פרתו של חבירו כיון דפסול המזבח קורא גרמא אע"פ שגזלה וצרם אזנה פטור ואומר לה הרי שלך לפניך דהשבה מעליא היא והאי דתנן או שנפסלה מע"ג המזבח אע"פ שנפסלה בידים אמר לו הרי שלך לפניך דפסול המזבח גרמא בעלמא היא וכן נמי תרומה ונטמאת אם טמאה בידי' חזר להיות דינו כמו המטמא והמדמע והמנסך שאם שוגג פטור ואם מזיד חייב ואין דין המטמא כמו הצורם שהמטמא הפסדו מרובה ולא יקרא גרמא בצרימת הפרה דהוי גרמא בעלמא:

דף צח:

היכי דמי אי דאיכא סהדי דידעי מה הוי כתוב ביה בשטרא ניכתבו ליה שטרא אחרינא פי' ואין זה עד מפי עד דכל זמן שהעדים לא מסרו עדותן לבית דין זה יקרא עד מפי עד שאע"פ שהגידו עדותם בפני עדים יכולין לחזור בהם בב"ד ולא נאמר בזה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אלא כשמגידים במקום הראוי להגיד בב"ד הילכך עדים ששמעו מפי עדים שראו שהלוה מנה ראובן לשמעון פסולין להעיד מפני שיכולים עדים הראשונים לחזור בהם אבל אחר שהגידו עדותן בב"ד שאינן יכולים לחזור בהן ולא הספיקו ב"ד לגמור הדין כגון שנטרדו או שמתו העדים ששמעו עדותם בב"ד יכולין להעיד ולומר בפני ב"ד אחר אנו שמענו כשהעידו עדים הראשונים עדותן בפני ב"ד פלו' וב"ד זה דנין על פיהם שאין זה עד מפי עד כיון שנגמרה עדות הראשונים והגידו בב"ד ה"נ כשחתמו בשטר כבר נגמרה עדותם ואינן יכולין לחזור בהן כדאמרי' העדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בב"ד והילכך יכולין אלו שראו השטר להעיד בפני ב"ד שכך ראינו שטר חתום ביד ראובן שהלוה לשמעון מנה או שיכתבו לו שטר ויחתמו בו וב"ד מוציאי' על פיהן מנה משמעון לראובן ומאי דתנן בגט פשוט

מעמיד עליו עדים ובא לב"ד מפני שרוצה לעשות קיום לשטרו כדתני התם והן עושין לו קיום בעבור זה הולך לפני ב"ד וה"ה אם יש לו עדים שמכירין חתימת העדים של מחוק שהן יכולין לכתוב לו שטר אחר איך ראינו שטר ביד ראובן חתום שיש לו מנה על שמעון ואנו הכרנו חתימתן וכשיוצא שטר זה לב"ד גובין בו אבל צריך שתתקיים חתימתן של אלו האחרונים לב"ד ובעבור זה שנה ובא לפני ב"ד כדי שיעשו לו קיום שאם יכתבו לו העדים שטר אחר עדיין צריך קיום לחתימת האחרונים גם הנה שאומר ניכתבו לי' שטרא אחרינא ה"ק שהכירו חתימתן ויכתבו בשטר אנו הכרנו חתימתן או אם היה שטר מקוים יכתבו כי ראינו בידו שטר מקוים עיין במהדורא חמישאה בגט פשוט שהוכחתי שם דדוקא להעיד יכולין ולא שהם יעשו לו שטר אחר:

פיסקא נתן לאומנין לתקן אומן קונה בשבח כלי פי' לא נאמר דבר זה אלא לענין זה בלבד שאם נשבר בידו אינו משלם לו דמי עצים אבל אם הוא בעין אינו יכול לומר לו הא לך דמי עציך והכלי יהא שלי שלא נאמר דין זה אלא גבי גזלן דקני להו בשינוי אבל האומן לא קנאו אלא בע"כ נותן לו שכרו ולוקח כליו כאשר הוא מושבח ומש"ה לא פשטי' מצבעו כעור ולצבוע לו אדום וצבעו שחור דאין אומן קונה בשבח כלי מפני שהצמר הוא בעין ובענין זה לא אמר רב אסי שיקנה אותו ולא כמו שתירצתי במהדורא תניינא:

דף צט.

אפילו מיכן ועד עשרה ימים אינו עובר בלאו גרסי' ולא בבל תלין דהא קתני סיפא כיון ששקעה עליו החמה עובר אלמא אין זה לאו דבל תלין אלא לאו דלא תבא כדפרישית בפ' המקבל שדה במהדורא קמא

ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף עיין מ"ש בפ' האיש מקדש

פיסקא ר' מאיר סבר אומן קונה בשבח כלי עיין לקמן בפ' המקבל שדה מה שהקשתי ותירצתי על זה:

דף ק.

ומני (**אלא הא**) **ר"מ הוא** פי' מדתני קיד' דאילו ר' יוסי ור"ש פליגי עלי' בסיפא דמתניתין דהמסכסך ואמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו:

דף קא.

איבעיא להו יש שבח סממנין ע"ג בצמר כו' פי' בפ' כל שעה אמרי' דפליגי רבי ורבנן בתנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם ואפה בו את הפת דר' סבר הפת

אסורה משום דיש שבח עצים בפת וחכמים אומרי' הפת מותרת דאין ש"ע בפת ואוקי ר"פ פלוגתייהו באבוקה כנגדו שבעוד שהפת נאפית היו עדיין העצים בעין אבל אם בישלה ע"ג הגחלים תני התם דברי הכל הפת מותרת והני סממנין אמרי' לקמן שהנאתן וביעורן שוה שבשעת שמרתיחן והן מתבערין מן העולם אז קולט הצמר הצבע. וי"ל השתא דאליבא דר' אין לשאול דהשתא הפת שאין מראה העצים ניכר שם לבד שנאפית בעת ביעור העצים ולא אחר ביעורן אמרי' דיש ש"ע בפת ע"ש בצמר שמראה הסממנין ניכר שם דאמרי' יש שבח סממנין בצמר אלא כי תבעי לך אליבא דרבנן דאמרי אין שבח עצים בפת מי אמרי' דוקא בפת שאין מראה העצים ניכר בהן אבל בצמר שמראה הסממנים ניכר בהן מודו דיש שבח סממנין בצמר דחזותא מלתא הוא או דילמא חזותא לאו מלתא ואין שבח סממנין בצמר וכי מייתי ראיה מבגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק אתיא אפי' כרבנן דאמרי אין ש"ע בפת הכא בקליפין מודי משום דחזותא מילתא הוא:

מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את השמן כו' קשיא לי טובא ומאי משמע מהכא דבגד הצבוע אסור בהנאה בודאי ולצבוע אסור דבשעה שצובע נהנה אבל מנין שהבגד הצבוע אסור בהנאה וידלק אע"ג דתניא לא יהנה ממנו דהיינו שלא ימכרם לגוי אם עבר ומכרם הדמים מותרין כדתנן בפ"ב דקידושין המקדש בערלה ובכלאי הכרם אינה מקודשת מכרן וקודש בדמיהן מקודשת אלמא אין ערלה וכלאי הכרם תופסין דמיהן וחליפיהן שאינן בכל האיסורין שיהא תופס דמיו אלא ע"ז והקדש ושביעית אבל כל איסורי הנאה דמיהן מותרין וה"נ דתני לא יצבע בהן זה הוא שלא יהנה מקליפי ערלה ויצבע בהן אבל אם עבר וצבע הבגד מותר בהנאה כמו שהדמים וחליפין מותרין ואע"פ שעבר כשמוכרם ונהנה מהם שקיבל מהם דמים אפ"ה הן מותרין ה"נ נימא בצביעה אע"פ שעבר וצבע בהן יהא הבגד מותר בהנאה ומהיכן למד רבא מיכן דחזותא מילתא הוא ואסור ליהנות מן הבגד כמו שאסור ליהנות מן הקליפין וי"ל דתלתא קראי קא דריש וערלתם ערלתו ערלים דאי לא יצבע שלא יצבע הוא ואחרי כן הבגד מותר בהנא' היינו לא יהנה דכל הנאה דעלמא משמע ואמאי איצטריכי תלתא קראי לרבות הנאה והדלקת הנר וצביעה יכללם כולם בכלל הנאה שבכל טצדקי דעלמא דקא עביד הנאה היא א"ו הכי דריש לקראי חד קרא אתא לאסור ההנא' שלא יהנה מגוף הפירות שלא ימכרם או שלא יסוך מן השמן של ערלה או לעשות מהן רטיי' על מכתו זאת היא ההנאה שבגופו אבל אם הדליק הנר בשמן של ערלה הייתי אומר מותר להשתמש לאורו שאע"פ שאותו האור מכח השמן יבא אינו נהנה מגופו של שמן ודמי קצת לחליפין ולדמים שהן מותרים איצטריך קרא יתירא לאסור אותו האור הבא מכח השמן בהנאה וזהו שלא ידליק בו

שלא יהנה מאורו ועדיין אני אומר דוקא אור הנר אסור בהנאה מפני שבשעה שדולק שמן של ערלה קיים ומכחו הוא דולק אבל צבע הבגד שאין הקליפין קיימין ואין כאן אלא מראיהן בלבד יהא הבגד מותר בהנאה כחליפין ודמים ת"ל קרא יתירא לאסור גם הצבע דחזותא מילתא הוא וכשנהנה ממראיהם כאלו נהנה מגוף הקליפין דמי וה"פ דלא יצבע בהן דלא יהנה מציבען וש"מ חזותא מילתא היא ואל תפרש לא יצבע כמי לא יהנה:

דף קא:

בדם תבוסה דרבנן פי' דהכי תניא בתוספתא דאהלות מה בין דם המיתה לדם תבוסה אלא שדם המית' הנזיר מגלח עליו וחייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו ודם התבוסה אין הנזיר מגלח עליו ואין חייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו ובפ"ג דאהלו' תנן איזה דם תבוסה מת שיצא ממנו שמינית בחייו ושמינית במותו דברי ר"ע ר' ישמעל אומר רביעית בחייו ורביעית במותו וניטל מזה ומזה רביעית ר' אלעזר ברבי יהודה אומר זה וזה כמים ואיזהו דם תבוסה שדמו שותת ונמצא תחתיו רביעית דם טמא אבל מת שדמו מנטף ונמצא תחתיו רביעת דם טהור ר' יהודא אומר לא כי אלא השותת טהור והמנטף טמא עיין בפ' תינוקת בה' האשה שמתה:

והא איכא עצים דמשחן פי' הוא הדין נמי עצים שמבשלין בהם דהוי הנאתן וביעורן שוה אלא נקיט לך עצים דמשחן דסתמייהו להאיר קיימו אבל שאר העצים אע"פ שמבשלין בהו רובן להסק' קיימי ותירץ רבא סתם עצים להסקה הן עומדים פי' ואפי' עצים דמשחן במקום שגדילין מהן מסיקין את התנור ורובן להסקה קיימי השאר העצים בכל מקום:

דף קב.

נתן צמר לצבע כו' אמר רב כהנא עצים להסקה תנאי היא כך מצאתי כתוב בספרים ישנים וה"ג והכין פירושם עצים להסקה אם יש בהן קדוש' שביעי' דצריך לבערן כמו הפירו' ואם לאו תנאי היא דר' יוסי דסבר דפירו' שביע' מותרין למשר' ולכביס' ואע"ג דהנאתן אחר ביעורן משום דכת' לכם לכל צורך השו' בכל אדם וה"ה נמי שמותר למסי' פירות שביע' תחת תבשילו שכך היא ההסק' כמו משר' וכביס' שאע"פ שהנאתה אחר ביעורה שוה לכל היא. וא"כ היא חשובה לר' יוסי ההסקה כמו האכילה. וכמו שחיילה קדושת שביעית על פירות דקיימי לאכילה ה"נ חיילא על עצים דקיימי להסקה אבל רבנן דאסרי פירות שביעית למשרה ולכביסה וה"ה להסקה סברי דאין קדושת שביעית

חיילא אלא במידי דחזי לאכילה וכיוצא בה דהיינו מיני צבעין שהנאתן וביעורן שוה אבל עצים דהנאתן אחר ביעורן אין בהן קדושת שביעית. כך נרא' לי פת' שיטה זו. וכך מצאתי שפירש רבי' חננאל זצוק"ל אמר רב כהנא עצים להסקה שדחיתה אתה מלהיות בהן קדושת שביעית מפני שהנאתן אחר בעיורן תנאי היא כו' עד הנה רבנן הוא דבעי הנאתן בשע' ביעורן אבל ר' יוסי לא בעי. זה הפת' הולך כפתרוני אבל המורה גריס סתם עצים להסקה תנאי היא. ופירש איכא מאן דאית לי' סתם עצים להסק' ניתנו ולא חיילא שביעית אפילו אעצים דמשחן ואיכא מאן דלית לי' ואעצים דמשרן מיהת חיילא כו' עד והיינו תנאי דרבנן סברי סתם פירות לאכילה ניתנו וחיילא עלייהו קדושת שביעית כדאמרן לעיל דאכל דבר שהנאתן וביעורן שוה חיילא הילכך אפילו ליקטן למשרה ולכביסה לא מהני' מחשב' למהוי כעלי קנים שליקטן לעצים דמשתר' דהתם סתמייהו להני ולהכי אבל פירות סתמן לאכילה ומשעת יצירתן חיילא עלייהו קדושה ותו לא מהניא מחשבה לאפקועה. ואסורי למשרה ולכביסה דאין נהנין בקדושת שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילה אפילו אעצים דמשחן. ור' יוסי סבר לא אמרינן סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים והיכא דליקטן למשרה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו. ולא חל עלי' שביעית ואינו נראה לי פת' זה כלל. שאין השטה הולכת כך דאטו ר' יוסי לא שרי משרה וכביסה אא"כ ליקטן לכך הא היכא כתיבא ר' יוסי הי' מתיר כל פירות שביעית למשרה ולכביסה ולכל צורך השוה לכל אעפ"י שלקטן לאכילה מפני שהתורה התירה בין לאכלם בין לכם הילכך נ"ל שאין פנים לפתרונו עיין בפ' לולב הגזול שהמורה גורס שם עצים להסקה תנאי הוא ול"ג סתם ומפרש שם כפירושי:

דף קד.

ר"ש בן אלעזר אומר שליח ב"ד שעשאו גזלן פי' ולית לי' לר"ש תקנתא דר"א בר' צדוק עשאו גזלן ושלח הזה ונטל מעותיו מידו פטור פי' אע"ג דאילו שלח הנגזל שליח ולקח מיד הגזלן חייב הגזלן באונס הדרך כדפרישית במהדורא בתרא היכא דשלח ונטל מיד שלוחו שעשה בב"ד פטור דדוקא כששלח לו הנגזל שליח אע"פ שעשאו בעדים יכול הוא לומר לו שליחא אזמינית לך אבל לשלוחו ליכא למימר הכי דמה כח יש לשלוחו לשולחו ביד שליח אחר שיוכל לומר לו שליחא אזמינת לך א"ו לא שלחו לו אלא שיטול את שלו ויפטר וכל האונס הוא על הנגזל:

דף קד:

אי לא הודה קרן נמי לא לישלם פי' דהא ברייתא בדליכא עדים מיירי אלא בהודאות פיו וכיון שלא הודה האב למה יתחייב הבן בקרן ומהדר כגון שהודה בנו שידע והכיר בגזלה שעשה אביו וגילגלו שיתרץ לו כן כדי שיקשה לו וניחייב חומש אשבועתא דידי' כיון שהודה:

דף קה.

אמר רבא גזל ג' אגודו' כו' מה דקשי' לי' במהדור' תנינא אמאי נקט שלש ולא נקט אחת י"ל משום דרבא אמתני' קאי דתנן נתן לו את הקרן חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן אינו צריך לילך אחריו ואתא רבא למימר דוקא אם אותו השיור לא שוה בעת הגזלה פרוטה אבל אם בשעת הגזלה הי' ש"פ אע"פ שבעת ההשבה הוזל בתר מעיקרא אזלי' וחייב להחזיר להכי נקט שלש שהחזיר השתים ונשתייר האחת:

טעמא דאיתי' בעינא כו' אי קשיא מה צורך לכל זה הדיוק שהוא עושה ליפשוט לי' מדתנן אומר לו הרי שלך לפניך דאלמא אע"פ שהחמיץ ואינה שוה עכשיו כלום כיון דבשעת הגזילה הי' שוה חייב להחזיר לו אלמא בתר מעיקרא אזלי' וה"ה באגודה של ירק י"ל בודאי אם הי' שוה צריך להחזירו לו הוה פשיט מינה שפיר אלא תנא קילותא אצל הגזלן שאינו צריך לשלם לו חמץ אחר אלא יכול להיפטר בזה ואני יכול לומר כיון שיכול להיפטר בזה שאינו שוה כלום גם זה לא יחזיר לו שאין בו דין השבה להכי דייק מדיוקא דמדתני אומר לו הרי שלך לפניך ולא קתני פטור אלמא דוקא כי איתי' בעינא אבל אי לא איתי' בעינא ממונא בעי שלומי לי' אלמא דוקא כי איתי' בתר מעיקרא אזלינן:

דף קה:

כי קא אמינא אנא דקיימא באגם פי' ומש"ה קרי (לי' תדורא כצ"ל) שהי' לו להבין דבקיימא באגם קאמר מדקאמר הואיל והוא מיגנב אלמא בדלא יהיב לי' השתא מיירי: **פיסקא נתן לו את הקרן כו'**. תועה בדרך מצאתיו נימא לי' איבעי לך לאהדורי ניהליה פי' וכיון דלא אהדריה לי' אשתכח דבגניבה הוי גבי' והרי הודה לו בטענתו ולא כפר לו כלום. ובלא טעם וכחש בה הוא פטור שהרי באמת נשבע כי גנבו כמו שטענו:

ובפלוגתא דהני תנאי. פי' ומאן דמחייב נקט לך רבות' לא מבעיא בה ובמוצאי דהויא עדות גמורה ודמי למשביע ע"א דחייב אלא בה ולא במוצאי או במוצאי' ולא בה דלא הוי עדות שלימה מחייב דמ"מ איכא גורם דאי הוה מודע לי' הוה טרח משכח לה ומש"ה תני

שלש שבועות ומאן דפטר נמי להכי נקט שלש שבועות דלא מבעיא בה ולא במוצאיה או במוצאי' ולא בה דלא הויא עדות שלימה. אלא אפי' בה ובמוצאי' דהוי עדות שלימה פטור משום דהיא ע"א. וגורם לממון לאו כממון דמי:

תדע דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות. בפקדון פסול לעדות. פי' אין ללמוד מרב חסדא דנעשה עליו גזלן ומחייב באונסין. דע"כ לא אמר ר"ח אלא לפוסלו לעדות אבל לא להפסידו ממונו ולחייב באונסין או לעשותו חשוד על השבועה ולישבע שכנגדו ויטול. דהרבה פסולי עדות יש שאינו חשודין על השבועה כגון פסולין דרבנן. ולא תימא דכיון דחשוב גזלן לגבי עדות ה"ה לגבי אונסין ולגבי חשוד על השבועה דא"כ מאי איצטריך רב ששת לאשמעי' הא כבר ר"ח אמרה ותו מאי האי דקאמר תדע היכי מסתייע מאן דאמר דסברי כוותי' אלא ודאי דרב חסדא לחוד ורב ששת לחוד:

דף קו.

מתיב רבא בעה"ב שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים כו' אי קשיא דקס"ד השתא דאפי' בהודה קאמר רב אמאי מותבינה מברייתא ולא אותבי' ממתני' דאייתינין לעיל. היכן שורי וא"ל נגנב משביעך אני. ואמ' אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל. ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. ואיכא לדיוקי התם כדדייק הכא דמדקתני כפל אלמא בב"ד הוי ולא קפץ וקתני שאם הודה משלם קרן וחמש ואשם. וי"ל דהתם איכא לדחויי כדדחינן כאן בקפץ כאן בשלא קפץ. מאי דתני כפל בלא קפץ. ומאי דתני הודה כגון בקפץ. ולאו אההיא שבועתא קאי דהות בלא קפץ אלא מילתא אחריתא הוא. אבל הכי ליכא לדחויי הכא דקתני נשבע ואחרי כן הוד' ובאו עדים ומחלק התנא בין היכא דקדמה ההודאה ובין היכא דקדמה העדות ובין הכפל בין קרן וחומש בשבוע' חדא מיירי:

אלא אמר רבא כל הודה לא שנא טען טענת אבוד ול"ש טען טענת גנב לא אמר רב פי' לא שנא טען טענת איבוד דלא בעי ב"ד. ול"ש טען טענת גנב דבעיא ב"ד לא אמר רב:

דף קו:

איתיבי ר' חייא בר אבא לר' יוחנן היכן שורי ואמר לו נגנב משביעך אני ואמר אמן. והעדים מעידים אותו שאכלו משלם תשלומי כפל. פי' ברייתא היא דאלו במתני' בפירקין הכי תנן היכן פקדוני ואמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן. והעדים מעידים

אותו שאכלו. משלם תשלומי כו' ובסיפא תני היכן פקדוני ואמר לו נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל. הנה לא תני אכלי אלא בטענת אבד ובטענת גנב תני שגנבו כלומר שהיא ת"י בגניבה ולא תני נמי שור דהוא בר שחיט' אלא פקדוני סתם. ויש לומר דהוי פירות ואכלינהו שאינן בני תשלומי ארבעה וחמשה אלא ודאי ברייתא הוא דתני שור ותני נמי ואכלו:

(**א"ל**) **הכא במאי עסקי' שאכלו נבלה**. אי קשיא למה לא תירץ לו כגון שהעדים מעידים שכבר אכלו קודם שנשבע עליו ונעשה עליו גנב. ור' יוחנן כי קאמר כגון ששחטו לאחר שנשבע ונעשה עליו גנב. לאו מילתא הוא. דא"כ כפל אמאי משלם והא קודם שנעש' עליו גנב אכלו. אלא מאי אמרת כיון דטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים איגלאי מילתא דכששחט בגניבה שחט:

ולישני לי' כגון שעמד בדין ואמרו לו צא תן לו. דהא אמ' רבא כו' פי' שמתחלה טען עליו טענת גנב ונשבע לו ובאו עדים שהוא גנבו וחייבוהו ב"ד כפל אחרי כן תבעו תן לי הכפל שנתחייבת בב"ד וכפרו שלא נתחייבתי לך כלום והלך והעמיד עליו אותם העדים שנתחייב בפניהם ובאו והעידו כי בפנינו נתחייב לו בב"ד ועוד העידו שלאחר שנתחייב עליו בב"ד. הלך וטבחו ואכלו אילו היו מעידין שב"ד א"ל חייב אתה ליתן לו היה משלם על אותה הטביחה ד' וה' ועכשיו שמעידים שאמרו לו צא תן לו הוה גזלן ואינן משלם עלי' ד' וה'. כך נראה לי ופתרון המורה נראה לי דחוק שהיא מצריך שבועה אחרת:

ת"ל עד האלקים יבא דבר שניהם פי' קרא יתירא הוא דהא כתב ונקרב בעה"ב אל האלקים. ולהכי כתביה למימרא דקאי אכי יתן איש דבעי' שיהא איש בעת שיבא לב"ד וא"כ שעת התבע' אמורה ומאי כי יתן איש נתינה ממש ולא תביעה. ואתא למימר לך דבעי' שיהא איש משעת נתינה ועד שעת תביעה ולא דאמרת דלא הקפידה תורה אלא על שעת תביעה בלחוד:

ואמאי תהוי כאבדה וליחייב (**לשון גמ' ואם איתא תיהוי נמי כאבידה**) פי' אם הוא גדול בשעת תביעה אעפ"י שהי' קטן בשעת נתינה וליכא נתינת גדול יתחייב מיגו דהויא אאבדה שאין כאן נתינת איש שמאליו לקחה אלא בעבור שיש בה תביעת גדול מיחייב. רב אשי אמר נתינה לא לאבדה. פי' רב אשי מתרץ שאין אנו צריכי' לומר שאכלו כשהיא קטן. אלא אע"פ שהיא בעין כיון שהי' קטן בשעת נתינה פטור ולא מחייב אנתינת קטן. ול"ק מאבדה דאבד' אע"ג דלא יהבה ניהלי' בעל האבידה אלא הוא מאליו לקחה מ"מ מטיא לידי' מכח בן דעת ובעידנא דאתא לידי' דבן דעת הוה אבל נתינת קטן דלא אתיא לי' מכח בן דעת פטר רחמנא:

ואמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הטוען טענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת והודה במקצת. פי' לית לי' לר' יוחנן דרמב"ח דלא מחייב שבועת השומרין אלא בהודא' במקצת וכפירה במקצת. אלא ר' יוחנן מחייב שבועה אפי' בפרה אחת דאי' לי' דר' חייא בר יוסף דאמר עירוב פרשיות שנו כאן. וכי כתב כי הוא זה אמלוה ולוה כתב ואית לי' כל טעמא דרבה. אלא דקסבר ר' יוחנן כיון דלא קאי אלא אמלוה ולוה ולאו אשבוע' השומרין אמאי כתבי' רחמנא הכא גבי טוען טענ' גנב לומר לך שאע"פ שנשבע על פרה אחת שנגנב' אם נמצא כי הוא תחת ידו אינו מתחייב כפל עד שתהא שם הודאה במקצת. וצריך ר' יוחנן שתי פרות באחת יאמר (נגנבה) ובאחת יאמר בפשיעה נאבדה ואני חייב בה ורמב"ח סבר דלהכי כתבי' הכא למימרא דבכל ד' השומרין בענין כפירה במקצת והודאה במקצת. ור' חייא בר יוסף סבר דלא קאי אלא אמלוה ולוה בלחוד ולא בד' שומרין ולא בטוען טענת גנב אלא אפי' בפרה אחת מתחייב כפל:

דף קז.

מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע. פי' ניהוי כמשיב אבידה. ומהדר משום דאין אדם מעיז הודה. ומסיק דכל מאי דכפר לא כפר אלא להישמט עד שימצא זוזי לפרעו:

תני רמב"ח ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודא' במקצ'. בפ' שנים אוחזין מוקמי' למילת' בתלת' פרות ובאחת כפר לגמרי. ובאחת הודה שפשע בה. ובאחת טוען כי נגנבה ועיין התם בקונטרסי בבמהדורא תנינא. וגם בפ' השואל אמאי לא מצינן לאוקמי מילתי' בתרתי פרות ובאחת כפר ואמר נגנבה ואיני חייב לך ובאחת הודה ואמר פשעתי בה ואני חייב לך. ופירשתי התם דכפירה דגנבה לא חשיבה לרמב"ח כפירה להתחייב עלי' שבועה מפני שאינו בוש להעיז פניו עד שתהא שם כפירה דלא נתת לי שהוא בוש להעיז פניו ולישבע כו' כדפרישי' התם. ואי קשיא כיון דס"ל לרמב"ח דכל ד' שומרין אם אין שם כפיר' במקצ' אינן נשבעין והם פטורין בלא שבועה א"כ היכ' דטעין לי' שתי פרות הפקדתי בידך והוא אומר לא הפקד' לי' אלא אחת ונאבדה בפשיע' שלא יהא הילך דחייב שבועה משום דהוא מודה במקצת וכופר במקצ' נפטריה משבועה ע"י מיגו דאי בעי אמר נגנבה ופטר כי אמר נמי לא הפקד' לי יהא פטור דבשלמא לרבנן אי אמר נגנבה שבועה בעי והשתא נמי דאמר לא הפקדת לי בעי שבועה. אלא לרמב"ח דפטור ליה משבועה כשאמ' נגנב' השתא דאמר לא הפקדת לי יהא נאמן בלא שבועה ע"י מיגו. יש לומר דקסבר רמב"ח כל היכא דאיכא כפירה במקצת והודאה במקצת דירדה

תורה לסוף דעתו דאישתמוטי מישתמיט ולא אתי למשתבע בשיקר'. להעיז פניו בפני המכיר בו שהיא מחלל. על שום מיגו לא פטרינין לי' משבוע' כיון דקים לי' לרחמנא דלא משתבע בשיקרא אלא אמרי' רמי שביעה עלי' כי היכי דלודי ולא שבקי' לי' דלא לשתבע כיון דמצינן למיקם אקושטא דמילתא:

דף קז:

דא"ק ונקרב בע"ה אל האלקים. אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. למימרא דבשלח יד עסיק' פי' מיכן למדנו דצריך לישבע שלא שלח בה יד והדר כתב על כל דבר פשע דמשמע שגם זה פשע. ונמצא ששלח בה יד. ובהכי חייבי' רחמנ' כשעב' על שתי שבועות שנגנבה ושלא שלחתי בה יד ונמצא שהיא בביתו וגם נמצא ששלח בה יד:

אמר לי' לא הואיל ויצא ידי בעלים משבועה ראשונה פי' ואשתכח דבשעה שהשביעוהו ב"ד על טענת גנבה שלא בדין השביעוהו והילכך לא מחייב עלה כפל. דבעינין שבועה בפי ב"ד כדכתב ונקרב בעה"ב אל האלקים. והוא הדין נמי לגבי שליחת יד. אלו נודע לעולם בעדים ששלח בה יד ואח"כ טען טענת גנב והשביעוהו ב"ד פטור מכפל דשלא כדין השביעוהו דכיון דידעו ששלח בו יד אינו יכול לפטור עצמו בטענת גנב אלא חייב לשלם וכי בעי' לחיוביה אנן אע"ג דשלח בה יד כגון דבעידן דטען טענת גנב והשביוהו ב"ד לא ידעו ששל' בה יד ואחרי כן נודע כי הוא ברשותו. וגם שלח בה יד מקודם לכן שכיון שב"ד בשעה שהשביוהו כדין השביעוהו חייב עלי' כפל ולא מיפטר משום דשלח בה יד מעיקרא וקנאה וקמה לי' ברשותי':

מאי לאו שבועה דשלא שלחתי בה יד דומיא דשבוע' שאינה ברשותי פי' אין דינו חלוק כמו שאם ישבע לשקר על שבועה שאינה ברשותי ונמצאת ברשותו משלם כפל גם כשנמצא שקרן על שליחות יד נמי משלם כפל. ובין נמצא שקרן על אחת מהן דהיינו שאינו ברשותי בין על שתיהן חייב כפל. א"ל לא שבועה שלא שלחתי בה יד דומיא דשבועה שלא פשעתי בה. פי' לא תימא דשליחת יד דומיא לאינ' ברשותי דלא דמיא אלא לפשיעה דכי היכי דאם נמצא שחילל על הפשיע' פטור ה"נ כשנמצא כשחילל על שליחת יד פטור:

היכא דמי כגון שטען טענת גנב ונשבע וחזר וטען טענת אבד ונשבע ובאו עדים אקמייתא והוד'. פי' העדים על שתי השביעות החזיקהו מחלל. והאי דקאמר אקמייתא שחל חיוב הכפל לא יבא כ"א על הקמייתא דהוא טענת גנב. וכשהודה נמי כי הוא בביתו בשתיהן עשה עצמו מחלל אלא שחיוב החומש לא יביא לו אלא שבועה בתרייתא שהיא

טענת אבד וליכא כפל. ודוקא שבאו עדים ואח"כ הודה שכבר נתחייב כפל ע"פ עדים אבל אם הודה קודם ביאת העדים. הי' מתחייב חומש אפי' בטענת גנב. והי' מתחייב שני חומשים על שתי השבועות דתו ליכא כפל התם. ואין להעמידה אלא כגון ששתי השביעו' עשה על יום א' כדכתבי' במהדורא תנינא. שאם היו ביום אחר יום. כבר קמה לי' ברשותי' משבועה ראשונה ותו לא כפר מידי. אבל לעיל במילתי' דרב אסי דטען טענת אבד וחזר וטען טענת גנב דהוה ס"ד למימר מאי טעמא לאו משום דקנה בשביעה ראשונה מיתוקמא בין בשני ימים בזא"ז בין אם נשבע על יום א' שאע"פ שנשבע בתחלה כי נאבד בא' בשבת. ועוד חזר בשני בשבת. ואמר מה שאמרתי כי בא' בשבת נאבד שקר הי' ונתחלפה לי גניבה באבדה שלא נאבד אלא נגנב. כשבאו עדים והעידו כי בביתו הוא נמצא שמשעה שנשבע עליו ביום ראשון כי נאבד נתחייב באונסין שהרי חילל שבועתו ושבועה קונה להתחייב באונסין והוי עליו כגזלן. וכי הדר אשתבע ביום שני הו"ל כטוען טענ' גנב בגזילה שאין בה כפל אלא קרן בלחוד. ולא דמיא כפל לחומש דכפל אלו כפר גזילה פטור אבל חומש אע"פ שהם גזילה חייב דבכל מידי דכפרי' ממונא מחייב חומשא. אבל אם היו שתי השבועות בשני ימים בז"ז אז לא הויא אלא כפירת דברים בעלמא ולית בה חומשא כדפרישית:

דף קח.

א"נ כגון שטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים. פי' כדפרישית במהדורא תניינא שחזר וטענו בב"ד אחר. ואע"ג דכבר נעשה עליו גזלן בשבועה ראשונה יש לנו לומר דבעיא זו היא באה אליבא דמ"ד דאע"ג דשלח בה יד והוא חייב באונסין משלם כפל. והכ' נמי אע"ג דנעשה עליו גזלן כיון שע"פ ב"ד הוא נשבע משלם כפל:

תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ושילם כו' קשיא לי דהך פלוגת' הוי לי' לתלמודא למיכתבה לקמן בבבא מציעה בפ' המפקיד גבי ההיא הילכתא ונראה לי לתרץ דמש"ה כתבה הכא משו' דאמרן דשומר שנשבע שבועת שקר נסתלק מדין שומר ונעשה עליו כגזלן להתחייב באונסיו. והשתא נמי אע"ג דנשבע באמת נסתלק מדין שומר אליבא דאביי לענין זה שאע"פ שישלם לאחד מכל לא יקנה הכפל בתשלומיו כמו שקונה כל שומר בתשלומיו:

אביי אמר לבעל הפקדון. אי קשי' כיון דשילם לו אסתלקו בעלים מהכא והשור היא של שומר והכפל יהא שלו ומה בכך אם נשבע. תשובה אע"פ ששילם לו דמי שורו לא קנאו

שאם ימצא הגנב חוזר השור לבעליו ומחזיר הדמים לשומר שמאיזה כח רוצה השומר לזכות בשורו של בעה"ב אם מפני המעות שנתן לו אלו הי' יודע בעל השור שימצא שורו לא הי' מתרצ' לקבל עליו מעות והכפל שקונה השומר לא מפני שקונה גופו של שור אלא בעל השור מקנהו לו מפני ששילם ולא רצה לישבע כדאמרי' התם וס"ל לאביי דלא מקני ליה כפילא אלא כשלא נשבע ושילם לו לשלום שלא הטריחו כלל תדע דלא קנה השומר גופו של שור אע"פ ששילם ולא רצה לישבע דאמרי' התם שהגיזות והוולדות הם לבעל הפקדון ואם איתא שקונה גוף הבהמה יהיו של שומר א' כפילה דאתי לי' מעלמא הוא דאקני' לי' אבל גופו של שור לא קנה:

שילם ולא רצה לישבע התם אמרי' דנשבע היא שנגנבה ואינ' ברשותו שמא עיניו נתן בה. והאי דקאמר לא רצה לישבע ה"פ לא רצה לישבע שלא פשע בה ושלח שלח בה יד:

דף קח:

מי נפטר גנב בהודאת שומר אי לא. מיכן מוכיח שאע"פ שהודה בפני ב"ד לאנשים אחרים. אם לא יוד' לבעלי' אלא כפר בהם לא נפטר באותה הודאה עד שיוד' לבעלי' עצמן. וא"נ כל מה שכתבתי לעיל בפ' מרובה גבי גנב שור של שני שותפין והודה לא' מהן אינו צריך שבודאי בהודאת השותף לא נפטר מידי שותף האחר עד שיודה גם לו ואם כפר לו והביא עליו עדים חייב ליתן לו ארבע' וחמשה בחלקו:

רבא זוטי בעי לה הכא נגנבה באונס כו' פי' רבא פשיטא לי' דהדר לשמירתו שהרי הי' אומר עושה עמו דין ואינו נשבע ואם כן כשהחזירה הגנב בבית שומר ופשע בה חייב דלא כלתה שמירתו ומילתא דפשטא לי' לרבא מבעיא לי' לרבא זוטי:

פיסקא הגוזל את אביו ונשבע לו ומת כו' פי' המורה ואחר מיתת אביו הוד'. ומשמע מתוך פירושו דדוקא בכי לא הודה בחיי אביו אז הוא חייב להחזיר לבניו או לאחיו אבל אם הודה בחיי אביו שכבר נתחייב לשלם בחיי אביו הוא יורש מכח אביו ואינו חייב להחזיר. ואינו נראה לי אלא אפי' הוד' בחיי אביו מפני חומר השבועה אינו נפטר מעונש עד שיוציא גזלה מת"י ולא מצי מחיל לנפשי' כדאזלא סוגיא דשמעתא דאחרי' דהיינו נגזל מצי מחיל כדתנן לעיל מחל לו את הקרן אבל איהו לנפשי' לא מצי מחיל. ומאי דאמרי' לקמן בגזל הגר כגון שהודה לאחר מיתת הגר הוי אליבא דריה"ג דסבר דאפי' לנפשיה מצי מחיל. הילכך מדחק לאקומי כגון שהוד' לאחר מיתת הגר. אבל מתני' הא מוקמי' לה התם כר"ע דאמר לנפשי' לא מצי מחיל. והילכך אפי' אם הוד' בחיי אביו אין לו תקנ' עד שיחזי' לבניו או לאחיו: בחיי ובמותי אם מת לא יירשנו. פי' נרא' לי שאין זה

נדר גמור. ומש"ה עבדי לי' רבנן תקנתא. שמה כח יש לו לעשות נכסיו קונם לאחר מותו והא קי"ל שאין אדם יכול למכור או ליתן או להקדיש לאחר מותו. אם לא יאמר מהיום ה"נ בקונמות אין אדם יכול לאוסרם על חבירו אחר מותו מ"מ שלא יקלו ב"א בקונמו' עשו חכמים תקנה זו. אבל אי אמר נכסיי אלו יהיו עליך קונם בין בחיי בין במותי נדר גמור ואסור שיהנ' מהם בין בחייו בין במותו ולא מהניא תקנתא הכא. דתקנתא לאיסורא לא עבדי':

דף קט.

הרי שגזל את הגר ושמע עליו שמת כו' פי' לאו אירישא קאי א לא מימרא באנפי נפש' היא:

רבא אמר הא והא ר"ע היא כו' מאי דקשיא לי במהדורא תניינא אמאי לא אוקי רבא מתני' ככ"ע ובריית' דפליג בה ר' יוסי הגלילי משום דזקפן עליו במלוה. י"ל דלרבא זקפן עליו במלו' ולא כלום היא דבלא זקפן משעה שגזלו דין מלוה יש בו שהוא חייב באונסין עד שיגיענו לידו. הילכך אפי' לא זקפן נמי פליג ריה"ג ואמר דלנפשי' מצי מחיל א"כ מתני' דלא כריה"ג:

דף קט:

מכלל דלריה"ג אפי' לנפשי' נמי מצי מחיל. פי' בתר דאסיק פירוש' דמתני' דשאני לי' בין מחיל' דאחרים למחילה דנפשי' הדר לפרוכי' בפרוקי' דר' יוחנן דאמר הא ריה"ג והא ר"ע ולר' יוסי ה"ה דאפי' לא זקפן עליו במלו' כו' מכלל דלר' יוסי אפי' לנפשי' נמי מצי מחיל ואע"ג דלא זקפן א"כ גזל הגר דזכי רחמנא לכהני' ה"ד ופריק רבא כגון שהודה לאחר מיתת הגר. ודוקא בגר יש לחלק בין הוד' בחייו בין הודה לאחר מיתה מפני שאין לו יורשי' וקנאו השם אבל בגזל את אביו אין לחלק בין הודה בחייו להודה לאחר מותו דמ"ד לנפשי' לא מצי מחיל. אפי' הודה בחייו ומ"ד לנפשי' נמי מצי מחיל אפי' אחר מותו שהרי יש לו יורש ולא דמי לגר שאין לו יורש וקנאו השם:

לכהן שבאותו משמר פי' כשרוצ' להתכפר וליתן הכסף והאש'. לכהני'. יתנם לכהן שבאותו משמר. וקשיא לי כיון דהמשמר הי' חלוק לששה בתי אבות. וכל בית אב מקריב ביומו וזוכה באכילת הקדשי' מיומו כדתני' בסיפר' גבי מנחות כדכתבית במהדור' רביעא' קמאי וכדאמרי' נמי בחילוק העורות בפ' מקום שנהגו. ת"ר בראשונה הי' מניחין עורות קדשים בלשכת בית הפרו' ולערב היו מחלקין אותן לאנשי בית אב כו' א"כ יהיו

לכהני' שבאותו בית אב ולמה יזכו בו כל כהני' שבמשמר. וי"ל דוקא אכילת הקדשי' והעורות חילקו לבתי אבות מפני שהווין בכל יום אבל גזל הגר ושדה אחוזה שהן מקרה בעלמא לא חילקו לבתי אבות אלא הן לכל בני המשמרה:

ומה דבר שאין לו חלק בו עד שלא יכנס לרשותו כו' פי' כגון תרומה וחלה וראשית הגז ושאר מתנות כהונ' שלא היו ניתנים לכהני' שבמשמר אלא לכל כהן שירצה שלא היו חלוקין למשמרות אלא קדשי מזבח ושדה אחוזה. והשתא קא יליף משאר מתנות. ומה שאר מתנות שאין לך חלק בו כ"ז שהן ביד ישראל שאין שום כהן רשאי להוציאם מידו. ולומר תנה לי משנכנס לרשותו אין אחר יכול להוציאו מידו שכיון שנתנם ישראל לכהן אחר זכה בהן ואין שאר הכהני' יכולין לומר לו נחלק עמך ואע"פ שהן כהני המשמר דכתיב ואיש אשר יתן לכהן לו יהי'. גזל הגר שיש לו חלק בו עד שלא יכנס לרשותו שמשניתן לכהני המשמר זכו בו כל הכהני'. ואע"פ שניתן לכהן אחר עכשיו שהוא ת"י אינו דין שיהא הכל שלו. כך נראה לי פתרונו ודברי המורה לא נראין לי:

יליף (אתיא לכהן כהן) משדה אחוזה נראה לי דדוקא גבי כסף דגזילה אמרי' דיוצא מידו שניתן קרן וחומש לכהנים אבל האשם הוא מקריבו ועבודתו ועורו שלו דכיון דלכפר חטאי' קאתי מ"ש מכל קרבנותיו וכהן נמי לא כתיב אלא גבי קרן וחומש האשם המושב לה' לכהן:

ת"ל (כשדה החרם) לכהן תהיה אחוזתו פי' להכי מצרכי' קרא ולא פרכי' הכא כדפרכי' לעיל גבי גזל הגר שכן יש לאחרים חלק בו משום דהתם איכא איל אשם שהכהנים זוכין בו והכסף נמשך אחר האשם אבל הכא בשדה אחוזה נימא שיהא תחת ידו ולא יזכו בו בני המשמרה להכי איצטריך קרא:

אם הי' כהן טמא בקרבנות הציבור כו' נ"ל לפרש כגון שזכ' בו ע"י פיוס דמה זכות יש לו בקרבנות הציבור כ"א ע"י פייס ואע"ג שזכה בפייס לזרוק דמו אין כל העבודה והעור שלו אלא כל בית אב חולקין עמו ואין לו חלקו המגיע כדכת' גבי מתנה להכהן המקריב אותה לו תהיה ותניא בסיפרא יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהי' אי לכל בני אהרן תהי' יכול לכל ת"ל לכהן המקריב אותה הא כיצד לזה בית אב המקריבין אותה אלמא אע"פ שאחד הקריבה כל בני בית אב חולקין אותה ולא מיירינן הכא בעבודתה ועורה אלא בחלקו המגיעו שם ולא יותר:

דף קי.

פיסקא הגוזל את הגר כו' ומי אמרינן כיון דלאו משמרתו דיהויריב היא ולא כלום היא פי' שאם נתן ישראל קרבן לכהן של משמר אחר חייב להחזירו לכהן של אותו משמר ולא אמרי' זכה בו ויהא בידו עד שיגיע משמרו ויקריבנו שכ"ז שהקרבן ביד ישראל רשאי הוא לעכבו בידו עד שיגיע משמרו של אותו כהן שירצה ויתנהו לו ואין בני המשמרה יכולין לכופו ולהוציאו מתחת ידו אבל כיון שמסרו לכהן אם אינו מאותה המשמר' מוציאין אותו מידו ונותנין אותו לבני המשמר' ה"נ ניעב' בהאי גזל הגר:

דף קי:

אין חולקין אשם כנגד אשם פי' שאם ויתר חלקו לחבירו באשם זה ע"מ שחבירו יוותר לו באשם אחר אינו יכול לכופו שאינן ממונן שיהא בהן דין חלוקה אלא חבירו אוכל עמו גם באשם זה אך אם רוצה לוותר לו מרצונו וכן נמי בגזל הגר:

והמורם מתודה (**מן התודה**) **ואיל נזיר** קשיא לי אמאי לא מני נמי חזה ושוק המורם מן השלמי' וליחשו' חמש בירושלים דחזה ושוק של שלמים לא דמי לתודה ואיל נזיר דאינהו נאכלין ליום וליל' ושל שלמי' נאכלין לב' ימים וליל' א' כדתנן בפ' איזהו מקומן:

דף קיא.

פיסקא נתן את הכסף ויהויריב כו' ורבנן סברי שלא כדין עבוד בני יהויריב דקבילי אשם קמי כסף כו' פי' אילו נתן כסף ואשם לידעי' במשמרת יהויריב בודאי כי היינו מוציאין אותם ונותנן ליהויריב שהן בני המשמרה כדפרישית לעיל אלא הכא משום דבני יהויריב עשו שלא כדין שקיבלו אשם בלא כסף מש"ה קנסי' להו ויחזור אשם אצל כסף:

ת"ר מנין שאם הביא מעילתו ולא הביא אשמו אשמו ולא הביא מעילתו שלא יצא ת"ל באיל האשם ונסלח לו פי' איל זה הוא מעילתו אשם זה היא הקרן ודוקא אם הביא שניהם אז ונסל' לו אבל בא' מהן אין לו כפרה יכול כשם שהאיל והאשם מעכבין כך החומש מעכב ת"ל באיל האשם ונסלח לו איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב וילמד הדיוט מן הקדש והקדש מהדיוט הדיוט מהקדש מה הקדש חומש לא מעכב אף הדיוט חומש לא מעכב והקדש מהדיוט מה הדיוט קרן ברי' אף הקדש קרן ברישא פי' גזל הגר שהוא הדיוט למד ממעילת הקדש מה הקדש חומש לא מעכב כדכתב באיל האשם ונסלח לו כיון שהביא האיל והאש' מיד ונסלח לו אף בגזל הגר נמי חומש אינו מעכב והקדש למד מהדיוט מה הדיוט צריך ליתן קרן ברישא והדר איל כדילפינן מאשר יכפר בו עליו אף

הקדש נמי קרן ברישא והדר איל שאם הקריב איל המעילה קודם שנתן לגזבר הקרן של הקדש פסול ויחזור ויביא איל אחר כדאמרן גבי גזל הגר כך היא הגרסא כתובה ברוב הספרים וגם בספרא עד וילמוד הדיוט מהקדש והקדש מהדיוט שאינן דברי הברייתא אלא דברי בעל התלמוד וגירסת המורה ופירושו נרא' לי בלבול:

דף קיא:

אמר רב חסדא גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה דכל כמה דלא נתייאשו הבעלים ברשותא דמרא קאי פי' דוקא אם לא נתייאשו הבעלים אבל אם נתייאשו מן הראשון גובה אבל מן השני אינו גובה ואע"ג דקי"ל דייאוש כדי לא קני וי"ג כל היכא דקאי ברשותא קאי הא לא אמרי' משום דאיכא ייאוש ושינוי רשות ולא מבעיא אם אכלו אלא אע"פ שגזלה קיימת אין לדין הבעלים עם השני אלא עם הראשון כ"ש אם אכלו וה"פ דכל כמה דלא נתייאשו הבעלים ברשותא דמר' קאי כלומר שאם רוצה למוכרו לא קנה לוקח דשינוי רשות בלא ייאוש אינו קונה והילכך אם אכלו אחר הנגזל יכול לגבות ממנו אבל לאחר ייאוש לא קאי ברשותא דמרי' שהרי אם מכרו מכור וקנייי' לוקח בייאוש ושינוי רשות והלכך אם אכלה השני אין דינו של נגזל אלא עם ראשון ולא עם השני ואע"פ שגזלה קיימת כ"ש אם אכלו והנגזל מוציא ותובע מגזלן ראשון וגזלן ראשון בא ותובעו וגזלן שני בא ותובעו וגזלן שני רוצה לסלקו בדמים ולעכב גוף הגזלה לעצמו מספקא לי אם יכול לסלקו בזוזי ואם לאו מי אמרי' כיון דאיכא ייאוש ושינוי רשות קני ואין לו עליו אלא דמי' או דילמא דוקא גבי לוקח אמרי' הכי משום דגזלן ראשון מכר לו ברצונו והלכך קנאו הלוקח אבל זה שגזלו ממנו יאמר לו הגזלן הראשון גוף הגזל' אני רוצה שאחזירנו לבעלים ואיני מתרצה בדמים ומה לי גזל מבית הגזלן מה לי גזל מבית הבעלים ונתייאשו שאינו קונה הגוף גם מבית הגזלן לא יקנה הגוף ורב חסדא דאמר רצה מזה גובה רצה מזה גובה דכל כמה דקאי ברשותא דמרא קאי אית לי' דר' יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלי' שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דאע"ג דאמרי' הכא דברשותא דמרא קאי הכי אמרי' דיכול לכופו לדין ולהוציאו מתחת ידו וגם אם ימכרנו יכול לכוף הלוקח בדין ולהוציאו מידו אבל מ"מ אינו בביתו וברשותו ואין בעין כי יקדיש איש את ביתו מה ביתו ברשותו וא"צ ב"ד לגבותו אף כל ברשותו יצא זה שצריך ב"ד להגבותו ולא דמי לפקדון דלאכפרי' דכל היכא דקאי ברשותי' קאי וכאלו הוה בביתו דמי אבל כל ממון שצריך לב"ד להוציאו מיד המחזיק בו אינו יכול להקדישו ושינוי יש בין גזלן

לגנב דאלו גזלן שני משלם לבעלים ולא מצי למימר לאו בעל דברים דידי את כדאמר ר"ח רצה מזה גובה רצה מזה גובה ואלו גנב שני שגנב מבית גנב ראשון אינו משלם כפל לבעלים הראשונים ואע"ג דכל היכא דקאי ברשותי' דמרא קאי מפני שאינו ברשותו של בעלים ואינו יכול להקדישו דבעינן דומיא דביתו וגם גנב נמי כתב בה מבית האיש ואין זה בית האיש ולא מבית הגנב כיון שאינו יכול להקדישו ומיכן נסתייע ר' יוחנן לעיל בפ' מרובה ואמר האי סתמא אשכח ר' יוחנן דבשלמא לגנב שני לא משלם וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב אלא לבעלים לישלם אלא לאו ש"מ זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו פי' שכמו שלגבי הקדש לא מוקמי' לה ברשות הבעלים ה"נ לגבי גנב לא מוקמי' לי' ברשותי' שישלם לו גנב שני כפל דכי היכי דלגבי הקדש כתב בית הכי נמי לגבי גנב כתב בית וגונב מבית האיש ואין זה בית האיש אבל לענין גזלן לא כתב בית הילכך אע"פ שאינו בביתו ואינו יכול להקדישו כיון דיכול לכופו בדין ולהוציאו מידו ואפי' אם מכרו כל היכי דקאי ברשותא דמרא קאי וגזלן שני חייב לשלם לבעלים ולא מצי למדכיי' ולמימר לאו בעל דברים דידי את ור' יוחנן דאסתייע ממתני' דאין הגונב מאחר הגנב משלם תשלומי כפל דאלמ' אינו יכול הבעל להקדיש אין לדחותו ולומר ודילמא מתני' לאחר ייאוש מיירי אבל לפני ייאוש ה"נ דמשלם גנב שני כפל לבעלים ויכולין להקדיש הא לאו מילתא היא דכיון דייאוש כדי לא קני כשגנב הו"ל דמשל בעלים גנב ואע"ג דנעשה אצלו ייאוש ושינוי רשות ישלם כפל. מידי דהוה אגנב וטבח. דכי טבח קניי' בשינוי כדאמרן בפ' מרובה בהאי הלכתא. מי איכא למ"ד שינוי מעשה לא קני אלמא קניא בשינוי מעשה. ואפ"ה כיון דבשעה דטבח הוה קיימת ברשות הבעלים משלם קנס גנב שני נמי אע"ג דנעש' אצלו ייאוש ושינוי רשות. ויש לומר דקנה כיון דבשעה שגנב של בעלים גנב ישלם כפל אלא מ"ט הוא פטור מפני שאינו יכול להקדיש ואע"פ שיכול לכופו בדין. וליקח שורו כיון שאינו בביתו אינו יכול להקדישו ומפני טעם זה פטור הגנב דכתב מבית האיש. ואין זה בית האיש אי הכי אפי' קודם ייאוש נמי אינו בביתו וצריך לכופו בב"ד ולהוציאו מידן והילכך אינו יכול להקדיש וצנועין דפליגי עלה היו מחללין אע"ג דנתייאש שהרי מה שנלקט ייאוש איכא שהרי אינו יודע מי ליקט ואע"ג דאיכ' היו מחללים משום דייאוש כדי לא קני אלמא דין א' יש גבי הקדש בין נתייאש בין לא נתייאש והלכך יפה מסתייע ר' יוחנן מזו הסתמא דגנב שאין הבעלי' יכולין להקדיש אפי' בלא ייאוש. ומש"ה גנב שני אינו משלם כפל לבעלי' שאין זה בית האיש:

תנן הגוזל ומאכיל את בניו והניח לפניהן פטורין מלשלם. קשיא לרב קס"ד דמתני' לפני ייאוש ואפ"ה פטורין דמצי למימר לי' לאו בעל דברים דידן את ואין לך לתבוע

אלא מי שגזלך וכיון שלא הניח קרקעות פטורין הן. והאי דתני והניח לפניהן אית לן לפרושי לפום מאי דסלין אדעתן השתא שהניח לפניהן גזלה קיימת ואכלו' כדמפר' לה רבא לקמן:

אמר רמא בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי פי' המור' וקני' יתמי ביאוש ושינוי רשות דאי בייאוש כדי לא קני מדלא קתני פטורא באבוהן. ואינו נ"ל דאפי' אי אמרי' ייאוש כדי קני לא מצי למיתני פטורא באבוהון נהי דקניי' למיתב דמי ולא יהיב לי' גוף הגזלה אבל להיות פטור מלשלם מי קניי' אבל הלוקח קנה אות' בייאוש ושינוי רשות. ולא קא יהיב לי' ולא מידי דאמר לו אין לך עלי כלום כי אם על הראשון שגזלך ולוקח גופי' דקני לי' בייאוש ושינוי רשות מנא לן תינח שינוי מעשה כדאמרן בר"פ מרוב'. ואם לאו דמים בעלמא משלם. אבל שינוי רשות מנ"ל דקני. ויש לומר מאשר גזל ילפי' לי' מי שגזל מצוה להשיב ולא לוקח שלא גזל וה"ד אי לפני ייאוש כל היכא דקיימא ברשותא דמר' קיימא ואיהו גופי' הוה גזלן. א"ו כגון שקנה לאחר ייאוש דקני לי' בייאוש ושינוי רשות

אמר לך רבא ה"ק אם הניח להן אביהן אחריות נכסי'. פי' האי אם הי' לא על גוף הגזלה קאמר דתידוק מינה דבגזל' קיימת עסיקי' אלא על מה שהניח להן אבוהון קאי. וה"ק אם היה להן מאבוהון אחריות נכסים דהיינו קרקעות חייבין להחזיר משום דאשתעבדו נכסי:

אלא אבר רבא כי שכיבנא ר' הושעיא נפיק ללוותי. לא גרסי' אלא שהרי שום דיבור אינו סותר ממה שאמר אלא משו' דקשיא ליה לרבא ההיא מתניתא דמתני ר' לר"ש ברי' אמר רבא שאני מעמיד מתני כמתניתא דר' הושעיא דתני בפירוש והניח לפניהן גזל' קיימ' חייבין ואם הניח להן אבוהון הני אחריות נכסים ולאו על גוף גזלה כדמתני' ר' לברי' ובודאי מה דמתני' ר' לברי' אתי כרמא בר חמא. דקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי אבל ר' הושעיא סבר יורש כרעא דאבוה הוא. דתני רב אושעיא הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם. פי' לאחר ייאוש. דאי לפני ייאוש חייבין כרב חסדא. והמניח לפניהן גזילה קיימת חייבין פי' דיורש כרעא דאבוהו הוא הילכך אע"ג דהוא לאחר ייאוש חייבין. אין גזילה קיימת פטורין. פי' אם אכלוהו לאחר מיתת אבוהון כיון שאינה בעין והוא לאחר ייאוש פטורין ואם הניח להן אבוהון אחריות נכסים חייבין לשלם. פי' משום דאישתעבוד ניכסי להיא גזלה:

אמר מר גזילה קיימת חייבין. לימא תהוי תיובתא דרמב"ח דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי אמר רמב"ח הכא במאי עסקי' לפני ייאוש פי' ולית לי' דרב חסדא אלא כ"ז

שאכלוה בין בחיי אבוהון בין לאחר מיתה פטורין משום דמצי למימר לי' לאו בעל דברים דידן את. אבל מיהו כשגזילה קיימת חייבין ולא מצי מדחי' לי' ולקמן בה' המכיר כליו וספריו מוכח דמאן דלית לי' לרב חסדא אע"ג דגזילה קיימת סבר דמצי מדחי' לי' כדבעי למימר לקמן. ולא היא דלקמן הוכחתי דאפי' מאן דלית לי' לדרב חסדא אם הגזילה קיימת הי' מחייב להחזיר:

אמרי רב חסדא מוקי לה לאחר ייאוש וכדרבא וכיון דקמי להו רב חסדא ורבא בחדא שיטתא הילכך כוותייהו ולאו כרמב"ח. והכא פסקי רבוותא:

דף קיב.

ושאני הכא דא"ק אל תקח מאתו כו' עד וחי אחיך עמך לדידי' הוא דאזהרי' רחמנא. לברי' לא אזהרי' רחמנא. פי' מוחי אחיך עמך יליף ר' אלעזר בפ' איזהו נשך. דרבית קצוצה יוצאה בדיינין. ולדידי' הוא דעבד איסורא. אזהרי' רחמנא לאהדורי אבל לברי' לא דכיון דמדעתי' יהיב לי לוה לא מצי למיתבע לברי' אבל גזילה דבעל כורחי' שקיל מיני' ברי' נמי חייב לאהדורי דכרעא דאבוהו הוא:

אמר רב פפא (בגמ' איתא רבא) הכי קתני אם אמרו גדולי' אנו יודעים מה חשבונות חשב אבא עמך ולא פש לך גבי ולא מידי פטורין קשי' לי טובא כיון שיש לו עדים שגזלו ומכיר את הגזילה בידו כלום הוא נאמן לומר לקוח היא בידי והא בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אע"פ שאין עדים היאך בא לידו אינו נאמן משום דאמרי' או בשאילה או בשכירות בא לידו הכא שיש עדי' שבגזיל' בא לידו לא כ"ש שאינו נאמן. וכיון דאיהו גופי' לא מהימן בניו האיך נאמנים. ונ"ל לתרץ דהאי מתניתא מיירי כגון שאין לו עדים שגזלו אלא הן מודים לו שגזלו וחוזרי' ואמרי' אנו יודעים שאבינו פרעך. דמהימני ע"י מגו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואלו אם היו אומרים אין אנו יודעין אם פרעך היו חייבין לשלם כיון שמודים בגזלה והפרעון אינם יודעין. אבל לעולם אם מעמיד עליהן עדים שגזלו אינן נאמנין לומר פרעך אבינו:

איכא דאמרי (דמתני) אסיפא אבל אירשא לא. והיינו דרב פפא קשיא לי' והא ר"פ אמר היתה פרה שאולה לו וטבחו בשבת פטור אלמא אע"ג דטבחה היא לא אמרי' דמעיקרא משעת שאלה אישתעבוד אלא השתא חייב עלי' חיובא בשעת טביחה ה"נ הכא אע"ג דטביחה הם השתא חייל חיובא עלייהו ולא משעת שאיל' נשתעבד אביהם וכיון דאיהו לא אישתעביד נכסי' נמי לא אישתעביד. ואמאי אמר רבא אם הניח להן אבוהון אחריות נכסים חייבין לשלם דמי הפרה בשוי' והמור' פי' דהוי אינהו במקום אבוהון והואיל

והם אכלוהו משלמין ואיני יודע ליתן טעם לדבר ונ"ל שזהו טעם הדבר אלו ידעו שהיא שאולה וטבחוהו משלמין דמי כול' אלא בעבור שסברו שהיא של אבוהון יש להם טענה אלו ידענו שאינה שלנו לא היינו אוכלים בשר. אך אם היינו מוצאים בזול ואם הניח להן אבוהן קרקעות בטלה זו הטענ' שעכשיו קונים ואוכלים בדמיו ואע"פ שהיו יודעים שאינה שלהם היו אוכלין אותה שאם לא היתה זאת היו קונים אחרת וזהו טעם אחריות נכסים ולא משום דאישתעבדי נכסי' דלעולם לא אישתעביד כדר"פ:

דאמר ר"פ היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת כו' פי' האי אמר ר"פ אליבא דר"מ דאמר בקנס מת ומשלם ומאי דתנן במרובה גנב וטבח בשבת משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה אתאן לרבנן דאמרי גם בקנס נמי אין מת ומשלם:

מה ת"ל אשר גזל יחזור כעין שגזל מיכן אמרו הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם נראה לי דל"ג כעין שגזל אלא ה"ג מי שגזל כלומר מי שגזל הוא ישלם אבל הבנים שלא גזלו פטורין פי' ודוקא לאחר ייאוש כרב חסדא אבל לפני ייאוש הן בעצמן גוזלים ואם הגזלה קיימת כיון דיורש כרעא דאבוהו היא במקום אבוהון עומדים וחייבין להחזיר הכא לא איצטריך אלא כשאין גזלה קיימת וה"ק והשיב את הגזלה מכל מקום אע"פ שאינה בעין אין לו תקנה עד שישיב ודוקא למי שגזל אבל הבנים שלא גזלו פטורין אם אין גזלה קיימת:

משום סומכוס אמרו גדולים חייבין קטנים פטורין אין הלכה כסומכוס אלא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן אמר ר' חמא בר יוסף א"ר הושעיא תינוק שתקף בעבדי' וירד לשדה חבירו ואומר שלי היא אין אומר נמתין עד שיגדיל. אלא מוציאין אותה מידו. ולכשיגדיל אם יש לו עדים יביא ונראה. וה"נ גבי גזלה דגזל אבוהו אין אומר לו נמתין עד שיגדיל אלא מוציאין אותה מידו. אבל הכא לערער על נכסי יתומין התם ודאי אין נזקקין להם עד שיגדילו:

א"ל וכי מקבלין עדים שלא בפני בע"ד פי' ארעא בחזקת אבהתא דיתמי הוות. ור' ירמי' היה דר בה ואפילו יש לו עדים שדר בה שלש שנים מיום ליום לא מהימן לומר שטרא הוה לי ואירכם ולהוציא הבית מחזקת היתום. וכיון שהוא צריך לעדים אין מקבלין עדים שלא בפני בע"ד. אבל ודאי אם הי' לו שטר מקויים שאביו מכרה לו מסלקין היתום מעליו שאין ב"ד מקבלין עדות עכשיו שהעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וכבר מקובלת ועומדת היא מעת שמכר לו בפני העדים האלה וצווה להם לחתום:

דף קיב:

ולא והתניא בין גדולים בין קטנים חייבין פי' השיב ר' ירמי' לר' אבין הרי מיכן מוכיח שמקבלין שהרי היתומים הן מוחזקין בדבר וחזקת מטלטלין הויא חזקה שהרי אם נתייאש ומכח (ומכרו) מכור ואם לא נתייאש נמי אין הבעלים יכולין להקדיש כר' יוחנן אלמא הני מטלטלים לאו בחזקת בעלים קיימי ולא דמי לקרקע דאינה נגזלת וכל היכא דקיימי ברשותא קיימא וע"י המעידים כי אביהם גזלם אנו מוציאים המטלטלין מידם ונותנין לבעלים. ואי אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד. נמתין להם עד שיגדילו. א"ו מקבלין א"ל הרי מחלוק' בצדך משום סומכוס אמרו גדולים חייבין קטנים פטורין. פי' הודה ר' אבין לר' ירמי' דלרבנן מוכח דמקבלין ואני סובר כסומכוס דאמר קטנים פטורין עד שיגדילו דאלמא אין מקבלין איגלגל מילתא ומטית לקמי' דר' אבוהו אמר לא שמיע לי' כו' פי' רבי אבוהו הי' תופש את ר' אבין למה הניח היתום שיסגר הדלת בפני ר' ירמי' שהי' דר בה מדאמר ר' הושעיא תינוק שתקף כו' דאלמא אע"ג דהוא קטן מוציאין מידו. ה"נ בההיא יתום נוציא מידו. ור' אבין ענה מי דמי התם היא דלא קיימא בחזקה דאבוה אבל הכא דקיימא בחזקה דאבוה לא מפקי' מיני' פירוש כשהחזיק בשדה חבירו אין מניחין אותו שהדבר ידוע כי הוא של חבירו. אבל הבית זה שהוא סוגר הבית הי' של אביו ואע"פ שר' ירמי' דר בו עכשיו אין הבית יוצא מחזקתו ובחזקת יתום קיימא ולא מצי לאפוקי' מיני' כ"א בעדי חזקה הילכך לא מפקי' מיני' עד שיגדיל אבל המטלטלין מועיל בהם חזקה כדפרישית הילכך אליבא דר' אבין אינו דין שנקבל עדים שגזל אביהן ונוציא מידם עד שיגדילו כסומכוס:

או שהיו עדים מבקשין לילך למ"ה ושלחו לו ולא בא פי' הודיעו לו שיבו ויקבל עדים בפניו ולא רצה לבא פי' אע"פ שזה התובע הוא אנו צריכים ב"ד להודיע לנתבע אם רוצה לבא יבא ואם אינו רוצה לבא ב"ד מקבלין עדותן שלא בפניו ואם אינו בעיר שיוכלו להודיעו בודאי שמקבלין עדותן כיון שאינן יכולין להודיעו וזה אנוס אבל אם לא הי' אנוס אין מקבלין עדותם שלא בפני הנתבע ואע"פ שמורד ואינו רוצ' לבא לב"ד אלא משמתינין לי' עד דאתי ואי לא אתי קאי בשמתא והעדות לא נקבל שלא בפניו כדי שנכתוב אדרכתא אנכסיו מה דאמרי' לקמן דלבתר תשעין יומין כתבי' אדרכתא אנכסי' דוקא בשיש שטר ביד המלוה שהועדה העדות משעה שחתמו בשטר כדאמרי' העדים החתומין בשטר נעש' כמי שנחקרה עדותן בב"ד אבל לעולם במלוה ע"פ עדים אין מקבלין העדים בלא הנתבע אע"פ שמורד לבא לבית דין אך אם הי' התובע אנוס א"נ יש לפרש ושלחו לו

ולא בא שאם הנתבע מורד ואינו רוצה לבא לב"ד מקבלין עדותן שלא בפניו ואע"פ שאין התובע אנוס:

אמר רבינא כגון דנקיט דיסקא כו' ה"ג ול"ג אלא ודוקא היכא דפתחו בדיני' אבל אי לא בדיני' אע"ג דנקיט דיסקא ושלחו לו ולא בא אין מקבלין אלא משמתין אותו אך אם הי' התוב' אנוס והיכא דפתחו בדיני' אע"פ שאין התובע אנוס מקבלין אם שלחו לו לבא ולא בא ול"פ אמר עוקבא והנכון בעיני דה"ג רבינא אמר ואתי לאיפלוגי אמר עוקבא דאמר כגון דפתחו לי' בדיני' אלא אע"ג דלא פתחו לי' בדינא אי נקט דיסקא ואינו רוצה לבא מורד הוי ומקבלין העדים שלא בפניו:

ואי לא אתי כתבי' פתיחא עליו פי' מקיימין את השטר וכתבי' פתיחא עלי' בעבור שאינו בא לפרוע את בעל חובו:

וכי כתבי' אדרכתא מודעינן לי' והנ"מ דמקרב אבל מרחק לא. פי' האי דאמרי' דכי כתבי' אדרכתא מודעינן ליה דוקא אי מקרב אבל מרחק כגון שהלך לו לארץ רחוקה אחר שהמתינו לו תשעים יום לא מודעי' לי' אלא מיד כותבין האדרכתא ואי איכא קרובין או שיירתא דאזלי התם ואתי משהינן ליה עד דאזלן שיירתא ואתיין דודאי ב"ד אין שולחין לו אבל כיון שאלה הולכין מאליהם שם משהינין ליה ומסיק ולא היא דלא משהינן ליה אלא תלתא יומי אם הוא קרוב כ"כ דאזיל שליח בתלתא בשבא ואתי בארבעה וקאי בחומשא בי דינא אבל יותר אין משהין אותו שלא היה לו ללכת אלא כותבין לו אדרכתא:

דף קיג.

פיסקא אם היה דבר כו' בעי מני' רב כהנא מרב שולחן ואוכל עליו מטה ומסיב עליו מהו אמר ליה תן לחכם ויחכם עוד פי' רב כהנא ורב כרמי בר חמא סבירא להו דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי כי דוקא מטה ושלחן שהם ניכרים ומפני כבוד אביו הא מידי אחרינא לא:

ומ"ס דבר שאינו מתכוין מותר פ' ואין זה פסיק רשי' ולא ימות דהאי דאמר מותר בכי האי גוונא קאמר כגון על עשרה בגדים שאינו מתחמם בו כלל וגם אנו צריכים לפרש שלא היה מתכבד בכלאים כגון שהתחתון היה מכובד מן הראשון ואינו מתכבד במלבו' כלאים שאם היה דבר המתכבד בו אע"פ שאינו נהנה בחימומו אסור שהלבישה נעשית או לחמם או לכבד הילכך יש לפרש שלא היה שם לא הנאת חימום ולא הנאת כבוד עיין בתשובות זו:

דף קיג:

תדע דקטלי דיקלי וגשרי גשור ועברי' עלייהו פי' בלי שום שינוי שאם יש שם שינוי מעשה קונה ואין צריך ייאוש כדאוכחית בפ' מרובה:

אבל חוץ לתחום מותר ליקח מהן פי' דמסתמא מייאש מתרוויהו ואי קשיא והא תנן אין פורטין מתיב' המוכסין ואע"פ דסתם מוכס מייאשי מני' כדתנן גבי חמור שהבעלים מתייאשין מהן והכא נמי יהא אסור דייאוש כדי לא קני. תשובה דודאי מידי דאת' לידי' באיסורא אע"ג דלאחר מיכן נתייאשו הבעלים ייאוש כדי לא קני והכא סתם גללים חוץ לתחום אפקורי מפקר להו וכי אתי לידי' בהיתירא אתי ליד' הילכך מותר ליקח מהן שהרי בלא שיבואו ליד עכו"ם הן הפקר לכל:

דף קיד.

פיסקא נטלו המוכסין חמורו ונתונו לו חמור אחר הליסטין כסותו ונתנו לו כסות אחרת הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשין מהן. פי' מהכא שמעי' דייאוש ושינוי רשות קונה דאכתי לא תנינן לי' במתני':

תנא ומחזיר לבעלים הראשונים מ"ט כדי לא קנה דמכי אתא לידי' באיסורא אתי לידי' איכא דאמרי אם בא להחזיר יחזור בעלים הראשונים מ"ט ייאוש כדי קנה מיהו אי אמר הלה אי אפשי בממון שאינו שלי מחזיר לבעלים הראשונים עלה בדעתי לפרש דאימתי אמרי' ייאוש ושינוי רשות קונה הנ"מ כי אמרי' ייאוש כדי קנה ואהני שינוי רשות דאילו קמא קנה בכה"ג דלא יהיב גוף הגזילה אלא יהיב דמי ושני אפי' דמי לא יהיב אבל אי אמרי' ייאוש כדי לא קנה שינוי רשות לא מהני מידי דכל היכא דקאי ברשותא דמריה קאי והו"ל כאלו לא נתייאשו הבעלים דאמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה ומתני' ובריייתא פליגו דמתני' סבר ייאוש כדי קני ומש"ה תני הרי אלו שלו ובריייתא סבר ייאוש כדי לא קנה ומש"ה תני מחזיר לבעלים הראשונים אבל לא יתכן לו' כן דלעיל בפ' מרובה בה' אין הגונב אחר הגנב כל אותה ההלכ' מוכח' דרב ששת דאמר ייאוש כדי לא קני הי' אומר דייאוש ושינוי רשות קונה ש"מ זהו טעמו של דבר ייאוש בי גזלן לא קני אבל בלוקח מגזלן קני הייאו' ולא שינוי רשות גורם שהרי בלא ייאוש אינו מועיל כלום דאמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה וההיא דתני מחזיר לבעלים בבא לצאת ידי שמים ולא בעי מידי דאתא באיסורא לידי' ולאו משום דינא דפריש המורה בלישנא בתרא והוא העיקר והנכון בעיני לפרש דהאי קנה ולא קנה לאו אגזלן קאי אלא אלוקח וה"ק בלישנא קמא קסבר האי תנא דברייתא ייאוש כדי לא קני לוקח דמכי אתי לידי' באיסורא אתי לידי'

וכאלו הוא גזלו מבעל הבית ופליגי ברייתא אמתני' דסבר ייאוש ושינוי רשות קני דתנא דברייתא סבר ייאוש ושינוי רשות לא קני וכל מאי דאמרי' ייאוש ושינוי רשות קונה ס"ל כמתני' ולא כברייתא ואיכא דאמרי דבהא ליכא מאן דפליג דייאו' ושינוי רשות קונה ושאני דין לוקח מדין גזלן דגזלן גופא לא קני בייאוש כדי אבל לוקח קני בייאוש ושינוי רשות והאי דתני מחזיר לבעלים הראשונים מדת חסידות קא תני:

אלא אי איתמר אסיפא איתמר פי' אלו היה רוצה הי' אומר אלא אי איתמר הכי איתמר לא שני אלא ליסטים ישראל אבל ליסטים נכרי לא מייאש ולעולם ארישא אלא שרוצה לקיים דברי רב אסי שמעמיד משנתינו בליסטים נכרי

אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל ייאוש קני קשיא לי טובא היכי אמר עולא הכא דייאוש קונ' אליב' דדברי הכל והא בהלכה קמייתא דמרובה אמרי' אמר עולא מנין לייאוש שאינו קונה שנאמר והבאתם גזול את הפסח ואת החולה גזול דומי' דפסח מה פסח דלית ליה תקנה אף גזול לית ליה תקנה כלל ובפ' הנזקין נמי תנן ועל חטאת הגזולה שלא נודע לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח ואמר עולא עלה דברי תורה בין נודעה בין לא נודעה אינ' מכפרת מ"ט ייאוש כדי לא קנה ומפני מה אמרו לא נודע מכפרת כדי שלא יה' כהנים עצבים ונראה לי לתרץ דעולא ודאי הכי קסבר דייאוש כדי לא קני והכי אית לן למימר כדאמרי' התם במרובה האי מילתא קשאי בין רבה לרב יוסף עשרין ותרתין שנין ולא איפריק עד דאתי ר"י ברישא ופירקא שינוי השם נמי כשינוי מעשה דמי התם מעיקרא עצים השתא כלים ה"נ מעיקרא קרי לי' משכא השתא קרי אברזין והמורה גריס אבל בידוע דשמעינן דאייאש דברי הכל ייאוש כדי לא קני וזה אינו נראה לי דהא שמעי' לי' לעולא דקסבר דייאוש כדי לא קנה א"ו הכא דקני עם שינוי השם כדאמר רב יוסף התם ובהא פליגי עולא ורבא דעולא סבר בידוע מועיל הייאוש בין בגנב בין בגזלן בין לרבנן בין לר"ש דהיכא דאיכא בהדי' שינוי השם כי הכא או שינוי רשות כי מתני' קני אבל ודאי ייאוש לחוד' לא קני ורבה סבר בידוע נמי פליגי ואין ייאוש מועל לר"ש בגנב ולא רבנן בגזלן שכך דומה הייאוש של גנב לר"ש ושל גזלן לרבנן כאלו לא נתייאש כלל ומשום דלא איפלוגי עולא ורבה בייאוש כדי כדהוה ס"ד וכדפריש המורה מש"ה מקשי' לרבה ממתני' ואמרי' הא מני לא רבנן ולא ר"ש דאי בייאוש כדי פליגי יאמר רבה אנא אמינא ייאוש כדי לא קני ואת מקשית לי מייאש ושינוי רשות דאפילו מאן דאמר ייאוש כדי לא קנה ס"ל דייאוש ושינוי רשות קני אלא לאו ש"מ לאו בייאוש כדי פליגי דלעולם אימא לך ייאש כדי לא קני אבל עם שינוי השם ועם שינוי רשות קונה ובהא פליגי דעולא סבר בידוע הוי ייאוש וקונה עם שינוי השם או עם שינוי רשות ורבה

סבר בידוע נמי פליגי ולא יקרא ייאוש כלל ומש"ה מקשי' ליה דאי בידוע נמי לא הוי ייאוש במתני' אמאי קני בשינוי רשות והא שינוי רשו' בלא ייאוש לא קאני:

(**אי אמרת**) **בשלמא לעולא דאמר בידוע ד"ה קני הא בידוע ודברי הכל היא** פי' וסיפא דתני גבי לסטים אם נתייאשו הבעלים דמשמע הא מסתמא לא הוי ייאוש בודאי לא מתוקמא אלא כר"ש דהא השתא ס"ד דהאי לסטים דמתני' גנב הוא ולא היא דהא אוקימנה סיפא בליסטים גוי והלכך אפי' כרבנן אתיא דעד כאן לא אמרי רבנן בגנב הוי ייאוש אלא בגנב ישראל דאמרי (מימר מייאש) אבל בגנב גוי ייאוש:

הב"ע בלסטים מזויין פי' עד עתה סברנו דלסטין הם הגנבי' שגונבין מן הבתים וכדתנן הוציאוה לסטים חייבין אלמ' הגנבים קורין לסטים ואין בעל הבית מכיר בהם אבל השתא מוקמי בלסטים מזויין שעומד בפרשת דרכים ולוקח בחזקה דהו"ל גזלן וחזי לי' וידע ביה:

(**אמרי**) **הב"ע בלסטים מזויין ור"ש היא** פי' וכיון דחזי ליה ושקיל מיני' בחזקה היינו גזלן והאי דקרי לי' גנב משום דמיחבי מאינשי וקתני תרי גווני גזלן גזלן בעיר וגזלן דדרכים ושניהן לר' שמעון הוי ייאוש כיון דידע ליה ואפ"ה גזלי':

דף קיד:

איבעי להו ר' כגזלן דר"ש קאמר דקני או דילמא כגזלן דרבנן אמר דלא קני פי' אמרי' ר' עונה לר"ש אז משמע דשניהם קונים דמה אמר ר"ש גזלן הוי ייאוש אבל גנב לא וענה לו ר' גנב כגזלן ושניהם הוי ייאוש ואם ענה לרבנן דאמר גזלן לא הוי ייאוש אבל גנב הוי ייאוש והוא אמר גנב כגזלן אז משמע דשניהם לא הוי ייאוש:

אלא לאו ש"מ ר' כגזלן דר"ש קאמר ש"מ. גם הנה הייתי מקשה ולימא דר' לא סבר כר"ש והכא משום דס"ל כרמי בר חמא דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי ולא היא דכל האי שקלא וטריא לא הוי אלא אליבא דרבה דאמר בידוע נמי פליגי ואי ייאוש כגזלן לא חשיב ייאוש לר' כרבנן מה מהני שינוי רשות אלא לאו בע"כ ר' כגזלן דר"ש ס"ל וכי אמר גנב הרי הוא כגזלן שמעי' מינה דבתרוייהו ס"ל דייאוש קונ' ודלא כרבנן דאמרי ייאוש בגזלן לא קני ולא כר' שמעון דאמר ייאוש בגנב לא קני דלא הוי ייאוש כלל אבל עולא דאמר בידוע כ"ע ל"פ דהוי ייאוש מוקי הני מתנייתא והך דר' נמי בידוע והן לדברי הכל:

והעלהו ר' לכהונה על פיו פי' אע"פ שאין אדם נאמן ע"י עצמו היכא דמסל"ת נאמן וכן לגבי שבוי' אע"ג דאין (נאמן) הבן על אמו כדאמרי' בפ"ב דכתובות היכא דהוא מסל"ת נאמן ומאי דתנן בפ"ב דכתובות ואלו נאמנין להעיד בגדלן על מה שראו בקוטנן אותה

היא שמעיד לב"ד ולא הוי מסל"ת ואפ"ה נאמן אבל הכא דוקא מסל"ת אבל אם היה מעיד לב"ד לא הוי מהימן:

פיסקא המכיר ספריו ביד אחר כו' פי' הכיר כליו וספריו ביד אחר ומביא עדי' המכירים אותם שהיא שלו וטוען ואומר נגנבו ממני וזה טוען כי אני קניתים מאחד שהלך לו למד"ה ולא ידעתי היאך באו לידו וכסבור הייתי שהן שלו כיון שבעל הכלי' לא נתייא' הדין היה ליקח אות' בלא דמי' וזה יחזר אח' מי שמכר' לו אבל מפני שלא ידע זה הלוקח כי גנובים היו בידו וקנ' אותם בשוק בפרהסיא בחזק' שהן שלו עשו לו חכמי' תקנ' השו' שישב' כמה נתן בהם ויטו' הדמי' מבע' הכלים ויחזור לו את כליו ואם נמצא הגנב שמכרם לו לקמן מפרש איך הדין נותן וסבירא לי' להאי תנא דסתם גניבה לא הוי ייאוש בעלים דאי הוה התם ייאוש הוי קני להו לוקח בייאוש ושינוי רשות ואפי' בדמי' לא הוה מהדר להן וסתמא דמתני' כר"ש דאלו גבי מוכסין תנן הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין אלמא סתם גזלה ייאוש בעלים הוי ולגבי גנב תני יחזור הכלים לבעלים אלמא סתם גנבה לא הוי ייאוש בעלים:

דף קטו.

אתמר גנב ומכר ואח"כ הוכר הגנב. פי' נודע הגנב והוא שם שלא הלך לו למדינת הים. שיכולין לתובעו. רב משמי' דר' חייא אמר הדין עם הראשון ור' יוחנן משום ר' ינאי אמ' הדין עם השני. פי' המור' הדין על הראשון דינו של בעל הבית ותביעתו על הגנב היא. ואין הלוקח בעל דינו ואם בא לגבותו הימנו יתן דמים ואע"פ שהוכר גנב לא אמרי' יחזיר לוקח הכלים בחנם ויפרע מן הגנב הדין עם השני דין בעל הבית עם הלוקח הוא ויוציא ממנו כליו בחנם ומשמע מדברי המור' דבגלימ' כ"ע ל"פ דהדרא למרה ול"פ אלא אם עשו לו תקנות השוק דרב סבר עשו לו ור' יוחנן סבר לא עשו לו. ואינו נרא' לי כלל שזה עתיד ר"פ לומ' לפנינו ולא בענין שפי' המורה אלא האי הדין דינו דלוקח הוא ולא דינו של בעל הבית ואיפכא קאמרי רב סבר לא עשו ור' יוחנן סבר עשו. אבל עד השתא קס"ד דבגלימא פליגי אי הדרא למרא ומצי בע"ה לאפוקי מלוקח שהוא שני אי לא פרשה רב יוסף דתרווייהו אית להו דרב חסדא ואי לפני ייאוש זבנה שקיל בע"ה מלוקח דלא קנאה כיון דלא אייאוש ולא קשיא כאן לפני ייאוש כאן לאחר ייאוש כי קאמר רב לאחר ייאוש דכיון דאיכא ייאוש ושינוי רשות קניי' לוקח ואפי' בדמי' לא מצי לאפוקה מיני' ואינו דינו של בע"ה אלא עם הגנב שהו' ראשון ולמשקל דמי מיני' וה"ה נמי אם לא הוכר הגנב כיון דאיכא ייאוש ושינוי רשות קניי' לוקח ובעל הבית מפסיד והאי דנקט הוכר הגנב

משום ר' יוחנן וכי קאמר ר' יוחנן לפני ייאוש והכי קאמר דינו של בע"ה אף עם השני ורצה מזה גובה רצה מזה גובה כרב חסדא וגובה מן השני בלא דמים כיון שהוכר הגנב והוא מצוי לו ויכול לתובעו ומתני' דקתני ישבע כמה הוציא ויטול בשלא הוכר הגנב שאינו מצוי לו שהלך לו למדינ' הים או שמת או שאין לו כלום לגנב כדבעי' למימר לקמן אבל כשהוכר הגנב והוא מצוי לו ויש לו נכסים שיכול לגבות ממנו לא עשו לו תקנ' השוק פליגי בלפני ייאוש בדרב חסדא. עלה בלבי לפרש כן דרב דלית לי' דרב חסדא סבר שאין יכול בע"ה לתבוע את השני כלל ואע"פ שרוצה ליתן לו דמים משום דאמר לי' לאו בעל דברים דידי את ואינו דינו אלא עם הראשון כדקא אמר גבי טבח לא שנו דלוקח נותנן לכהן אלא כששקל הוא עצמו שנמצא שגזלן הוא אבל שקל לו טבח אין דינו של כהן על הלוקח כלל אלא עם הטבח ה"נ אמר הכא הדין של בע"ה עם הראשון אבל לשני שהוא הלוקח אינו יכול לתובעו כלל ואפי' בדמי' לא שקיל מיני' משום דאמר לי' לאו בעל דברים דידי את ומתני' דתנן ישבע כמה הוציא ויטול תקנה היא שעשו לב"ה מפני שלא הוכר הגנב אבל השת' דהוכר הגנב אין דינו אלא עם הגנב ואין טעם משנתנו מפני שעשו תקנ' ללוקח דבלא שום תקנ' לוקח פטור הוא משו' דא"ל לאו בעל דברי' דידי את והתקנה לא עשו אלא לבעל הבית. ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא אומר הדין אף עם השני ולוקחן ממנו בלא דמים. ומתניתין מפני שלא הוכר הגנב עשו לו תקנת השוק אבל השתא דהוכר הגנב לא עשו לו תקנה אלא יתבע הלוקח דמים מן הגנב ומסתייע הא פירושא ממאי דאמר רב פפא לקמן בגלימא דכ"ע ל"פ דהדרא למרא מכלל דעד השתא אמרי' דבגלימא פליגי אי הדרא אי לא הדרא הילכך אביי נמי הכי אמר דרב סבר גלימא לא הדרא למרה אע"ג דבעי למיתב דמי כל זה הפת' הי' הולך לו יפה אבל זה קשה עלי ביותר דאע"ג דרב לית לי' דרב חסדא במאי יקנה הלוקח כליו של זה כיון שאין שם ייאוש אטו רב לית לי' מתני' דתנן נטלו המוכסין חמורו ונתנו לו חמור אחר הליסטין כסותו ונתנו לו כסות אחרת הרי אלו מפני שהבעלים מתייאשין מהם טעמא דמתייאשין מהן דקני להו לוקח בייאוש ושינוי רשות הוא בלא ייאוש לא ותו בריש פירקין אמרי' אליבא דרמי בר חמא דלית להו דרב חסדא הגוזל ומאכיל את בניו והמניח לפניהן ואכלוה פטורין מלשלם כיון שאין הגזלה בעין אבל אם הגזלה קיימת חייבין להחזיר ואע"ג דלית לי' דרב חסדא ואע"ג דסבר רמי דרשות יורש כרשות לוקח דמי ולא מצי למידחייא ולמימר לי' לאו בעל דברים דידי את הילכך צריך לפרש כאן בדברי אביי דבגלימא כ"ע ל"פ דהדרא למרה ופלוגתייהו הויא כדפריש המורה ברישא דרב סבר הדין של בעל הבית על הראשון לתבוע את שלו ושיתן הגנב דמים ללוקח

ויפדה הכלים ויחזירם לבעה"ב אבל אין בעה"ב יכול לתבוע את הלוקח וליקח ממנו בלא דמים משום דלית ליה דר"ח אלא אם רוצה ליתן דמים בודאי אינו יכול לומר לו לאו בע"ד דידי את ובין הוכר הגנב ובין לא הגנב ישבע כמה הוציא ויטול ולא משום תקנה אלא משום דדינא הכי דלית לי' דר"ח דאמר רצה מזה גובה רצה מזה גובה הילכך גבי גוזל ומניח גזלה קיימת לפני בניו חייבין להחזירה בחנם כיון דלא יהבי דמי אבל הכא דלוקח יהיב דמי ישבע כמה הוציא ויטול ור' יוחנן אית לי' דרב חסדא ואמר דינו של בעה"ב גם עם השני ליקח ממנו בלא דמים ומתני' דלא הוכר הגנב עשו לו תקנת השוק אבל הכא דהוכר הגנב לא עשו לו תקנת השוק ומה שאמר רב גבי טבח אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח לא על דעת זה אמר שאם רוצה הכהן ליתן דמים ללוקח שיוכל הלוקח לעכבם אלא ה"פ ל"ש דנותנן לכהן והטבח ינכה לו מן הדמים אבל כהן לא יהיב מידי ואם אין טבח כגון שהלך לו או לית נכסי מפסיד הלוקח ואינו יכול לתבוע לכהן כלום אלא ששקל לוקח לעצמו אבל שקל לו טבח הדין של כהן על הטבח היא לומר לו תן דמים ללוקח ותפדה אותם אבל מן הלוקח אינו יכול להוציאם בחנם עד שיתן לו דמים ור"פ דאמר בלגימא דכ"ע ל"פ דהדרא למרה כו' דמשמע דעד השתא מיירי דבהא פליגי אי הדרי אי לא הדרי לא קאי אמילתי' דאביי דודאי אביי נמי ה"ק דבגלימא ל"פ דהדרא אלא ארב זביד ורב יוסף קאי דאמרו תרווייהו דכ"ע אית להו דרב חסדא וטעמא דרב משום דהוא לאחר ייאוש ומש"ה אמר דלא הדרי גלימא למרה אפי' בדמים ואתא ר"פ למימר דכ"ע אית להו דרב חסדא כדקאמריתו אבל מיהו רב לא מיירי לאחר ייאוש כדקאמריתו ובגלימא פליג דלא הדרא למרה אלא תרווייהו לפני ייאוש מיירי ובגלימא כ"ע ל"פ דהדרא כיון דליכא ייאוש אלא בדמי הלוקח פליגי אם יכול לתבוע דמים מבעל הבית דרב סבר אין דינן אלא עם הגנב שהיא הראשון דכיון דהוכר הגנב לא עשו לי' תקנת השוק ור' יוחנן סבר דינו אף עם בעה"ב שהיא השני דקסבר אע"פ שהוכר הגנב עשו לו תקנת השוק וקי"ל כר' יוחנן וכפירוקי' דרב ספא:

ומאי הדין הדין דלוקח קאמרינן למשקל זוזי מבעה"ב כו' אי קשיא כיון דר"פ מעמיד חלוקתם באם עשו בו תקנת השוק ומה פי' ומאי הדין הדין דלוקח ולא פי' הדין דבעה"ב כדפרש אינהו דרב סבר הדין דבעל הבית עם הגנב דלא למשקל גלימא מן הלוקח בחנם דאע"ג דהוכר הגנב עשו בו תקנת השוק ור' יוחנן סבר הדין של בעל הבית אף על השני דלא עשו בו תקנת השוק דדוקא כשלא הוכר הגנב עשו לו תקנת השוק אבל כשהוכר לא עשו בו תשובה שפיר הוי מצי לפרושי הכי אלא משום דקסבר דאע"פ שהוכר הגנב עשו בו תקנת השוק כדבעינן למימר לקמן ואפי' אביי נמי ס"ל הכי וקי"ל דכל היכא

דפליגי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן מש"ה פירש הדין דלוקח כי היכי דליקום ר' יוחנן אליבא דהלכתא דנימא דעשו בו תקנת השוק אע"פ שהוכר הגנב ומתני' נמי סתם קתני ישבע כמה מוציא ויטול בין הוכר הגנב בין לא הוכר:

שוה מאה במאה כו' פי' אבל שוה חמשין במאה דכ"ע ל"פ דלא עשו בו תקנת השוק ואפילו חמשין לא יהיב לי' אלא אמרי' כי היכי דבחמשין אחריני דלא שוה הימוני הימני' ה"נ בחמשין דשוה והכי מוכח לקמיה בעובדא דרב כהן דהשתא התם דאוזפי' ד' זוזי קמאי בלא משכון וד' בתראי במשכון אמרי' מדקמאי הימוני הימני' בתראי נמי הימני' השתא דמוזיף לי' כולא כחדא לא מבעיא דאמרי' מדבהני הימני' בהני נמי הימניה. ולא דמי לזיבונא דשוה מאה במאתן דאמר עשו בו תקנת השוק דהתם בזיבונא דרך העולם כשהחפץ חביב עליו לקנותו ביוקר אבל להלוות על המשכון אין דרך העולם להלוות לו יותר משוויו אך אם סומך באמונתו:

אמר אביי (**אזיל**) [**ליזיל**] **מר' ספרא כו'** הכא מוכח דאביי אית לי' תקנה בהוכר הגנב ולפי מה שפירש אביי חלוקתם ס"ל לר' יוחנן דהיכא דהוכר הגנב לא עשו לו תקנה אלא דינו של בעל הבית על השני ושקיל לי' בלא דמים וא"כ לא סבר אביי כר' יוחנן ולא כרב חסדא אלא צריכין אנו לומר דאביי לא תירץ כן אלא התלמודא א"כ דלפי קושייתו דאביי סבר דרב פליג אפי' לפני ייאוש במאי פליגי ואמר התלמודא דנוכל לומר פליגי בדרב חסדא אבל אביי לא אמר כן דא"כ הול"ל אביי אמר פליגי לפני ייאוש כדרב חסדא אלא אביי הקשה לרב יוסף וסבר לעקור דבריו מדתנן הדין עם הטבח ורב יוסף תירץ לו אימא אף עם הטבח וקיבל תירוצו שלא לעקור דבריו אבל מיהו לענין פסק הלכה כר"פ סבירא לי' דמוקי פלוגתייהו בעשו בו תקנת השוק ומוקי ר' יוחנן דעשו אפי' בהוכר הגנב ודכוותה מרי' בפ' הזהב ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא כו' וכל אותה השטה אינה עומדת אלא משא ומתן בעלמא היא כך דומה האי דאביי דאמרן פליגי בדרב חסדא דלא קאי:

אזיל מרי סיפרא ויהוב לבר מחוזא תמנן זוזי פי' מה שעתיד בעה"ב להוציא מן הגנב יתן לבר מחוזא והארבעים ילך בר מחוזא ויטרח ויוציאם מפפינאה והקשה לו רבא דלמה יטרח בר מחוזא שהוא לוקח שני השתא לוקח חד דלקח מגנב גופי' לא טרח לוקח שני דזבן מלוקח בעי למטרח אלא כל מאה ועשרים יהיב לי' בעה"ב ואיהו טרח ומפיק ארבעים מפפינאה ותמנן מנרשאה:

פיסקא זה בא בחבית של יין כו' אומר הרי זו תרומת מעשר על תשע חבורתי' כו' הנכון בעיני שמקש' על מה שאמר למעלה בחבית שנסדקה ואם אמר כן לא אמר כלום

אלמא נאבודה לגמרי חשבי' לי' והכא היכי אמרי' שהוא אומר לכתחילה ופרקה ר' ירמי' כשעקל בית הבד כרוך עלי' תו אקשי' בשלמא נשברה חזיא כיון שעקל בית הבד כרוך עלי' אלא נתגלתה למאי חזיא והרי היא אבודה לגמרי ומופקרת וכשפוכה לארץ דמיא והיאך חל עלי' שם תרומה ופריק דעביד לי' במסננת:

דף קטו:

אמר ר' נחמי' אימתי בזמן שהתחתונה מגולה פי' וכגון שפסק הטפטוף של עליונה שבעוד שהעליונה מטפטפת אין בה משום גילוי כדאמרי' בפ' אין מעמידין אמר שמואל מטפטף אין בו משום גילוי אמר ר"פ והוא דעבוד טיף טיף:

והתניא תורמין מן הטמא על הטמא ומן הטהור על הטמא אבל לא מן הטמא על הטהור ר' נחמי' אומר אף מן הטמא על הטמא לא התירו לתרום אלא בדמאי קשיא לי וכי תורמין מן הטהור על הטמא והתנן בפ"ב דתרומות אין תורמין מן הטהור על הטמא ואם תרם תרומתו תרומה ונראה לי לתרץ דההיא מיירי בתרומה גדולה והכא בתרומת מעשר שחילוק יש בין תרומה גדולה לתרומת מעשר דתנן בפ"ב דביכורים תרומת מעשר שוה לביכורים בשתי דרכים ולתרומה בשתי דרכים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף בביכורים ואוסרת את הגורן ויש לה שיעור כתרומה אלמא דוקא תרומה גדולה אינה ניטלת מן הטהור על הטמא אבל תרומת מעשר ניטלת הן הטהור על הטמא ודייקא נמי דהכא בתרומת מעשר מיירינן מדקתני אלא בדמאי ואי בתרומה גדולה מי שיכא (שייכא) בדמאי והא לא נחשדו עמי הארץ בתרומה גדולה כדאמרי' דשלח בכל גבול ישראל וראה שהיו תורמין תרומה גדולה א"ו בתרומת מעשר מיירי ובפ"ב דתרומות בירושלמי מביא זו הברייתא וגרסי' בה כפי תרומת מעשר ניטלת מן הטמא על הטמא כו' עד ר' נחמי' אומר ומנין למדו חכמים לחלק בין תרומה גדולה לתרומת מעשר ולימד שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא מן המוקף ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא ותרומת מעשר ניטלת אף שלא מן המוקף וניטלת מן הטהור על הטמא דהכי גרסי' בירושלמי בה' אין תורמין מן הטהור על הטמא ר' יוחנן בשם ר' ינאי ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מה גורן ליקב אי אפשר שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור וכאן אע"פ שאיפשר למדין אפשר משאי אפשר פי' הגורן והיקב הוי חיבור ואם הוכשר הגורן מקצתו ונגע השרץ במקצתו כולו טמא וכ"ש היין שביקב ולא ימצא בו מקצתו טמא ומקצתו טהור אף כאן אין תורמין מן הטהור על הטמא ואע"פ שאפשר להיות שמקצת הפירות נטמאו ומקצתן לא נטמאו למדין אפשר מגורן ליקב שאי אפשר מעתה

לא תהא תרומתו תרומה ונתתם ממנו כתיב פי' כיון דמקרא ילפי' לי' לא תהא תרומתו תרומה ואלמה תנן ואם תרמו תרומתן תרומה ואהדר ונתתם ממנו כתיב פי' האי ונתתם קרא יתירא היא דהו"ל למיכתב כן תרימו גם אתם וגו' את תרומת ד' לאהרן הכהן אמאי כתיב ונתתם למדרש מכל הקום ואפי' מן הטהור על הטמא כל הדברים למדין ומלמדין תרומת מעשר היא מלמד' ואינה למדה תרומת מעשר למדה על תרומה גדולה שלא תהא ניטלת מן הטהור על הטמא והיא ניטלת. מנין שתרומת מעשר ניטלת מן הטהור על הטמא ר' יוסי בשם חזקי' ר' יונה בשם ר' ינאי ונתתם ממנו את תרומת ד' לאהרן הכהן עשה שינתנו לאהרן הכהן בכהונתו כהנה אמר מכל חלבו את מקדשו ממנו כלול מן המקודש שבו פי' כל הדברים כשמקישן הכתוב למדין הן מאותו היקש ומלמדין אחרי' וכאן הקי' הכתוב תרומ' מעשר לתרומת (לתרומ') דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב ומזה ההיקש מלמד לתרומה גדול' שאי' ניטלת מן הטהור על הטמא. והוא תרומת מעשר אינה למדה מזה ההיקש שהוי הכתוב מצריך בה שיתרום מן הטהור על הטמא ולא יתרום מן הטמ' עצמו. דכת' לאהרן הכהן דב' הראוי לכהונתו לאפוקי דבר טמא שאינו ראוי לכהונתו אי נמי מדכת' את מקדשו המקודש שבו לאפוקי טמא שנתחלל' קדושתו. תרומ' מעשר לימד' על תרומ' גדולה שניטלת מן המוקף והיא ניטלת שלא מן המוק' ומנלן שלא מן המוקף דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו אפי' אחד בגליל וא' ביהודה. תרומת מעשר למידה על תרומה גדולה שלא תנטל אלא מן הגמור ואף היא כן. פי' תרומת מעשר לימדה על תרומה גדולה שניטלת מן המוקף מדכתיב בתרומת מעשר ונתתם ממנו וכל היכא דכתב ממנו דרשינן ליה מן המחובר כדדריש בסיפרא ממנו הכתיב בעז דשלמים ובפר כהן משיח ובלחמי בכולם היא דורש ממנו מן המחובר וה"נ ממנו מן המחובר היא וזה היא מן המוקף ובריש' דקרא כתב כן תרימו גם אתם אלמא מקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה ואנו למדין מזה ההיקש שתרומה גדולה בענן (בעינן) ממנו שתהא ניטלת מן המוקף והיא תרומת מעשר אינה למדה מזה ההיקש אלא הכתוב ריבה בה אף שלא מן המוקף מדכתב מכל מעשרותיכם ריבה אפי' יש לו א' ביהודה ואחד בגליל יכול לתרום תרומת מעשר מזה על זה אלמא לא בעינן מן המוקף ותרומת מעשר לימדה על תרומה גדולה שלא תינטל אלא מן הגמור ובזה הלימוד אף היא כן שותה לה ומהיכן למדנו מדכתב כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ותניא בספרי שומע אני יתרום שבלים על חטים וענבים על היין וזתים על שמן ת"ל כדגן מן הגורן מן הגמור. מיכן אמרו התבואה משתימרח והיין משיקפה והשמן משירד לעוקא הרי נתבררנו מיכן שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא מן המוקף ואינה ניטלת מן

הטהור אל הטמא. ותרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף וניטלת מן הטהור על הטמא כדתנן בפ' ב' דביכורים פי' ומוקף היא סמוך כדתנן בפ"ב דחלה ר' אלעזר אומר ניטלת מן הטהור על הטמא כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף וחכמים אוסרין ומייתי לה בפ' כשם שהמים בסוטה אלמא בעינן שתהא החלה סמוכה לשיריים והם ה"נ בתרומה גדולה בעינן שתהא סמוכה לשיריים ואי קשיא כיון דתרומת מעשר ניטלת שלא מן המורם היכי אמרי' שלהי פ' כל הגט אלא אמר רב אשי ה"ק ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי והילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר אביך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלמא דתרומת מעשר אינה ניטלת שלא מן המוקף נראה לי לתרץ דהאי שלא מן המוקף דאמרי' התם אין פירושו מן הסמוך כזה מוקף דתנן בביכורים ודאמרי' בירושלמי אלא ההיא שלא מן המוקף היא מדבר שאינו ברשותו ומשום דמצי למיתי לידי תקלה דשמא אותו שהוא סומך עליו לעשות תרומת מעשר ולהתיר זה המעשר אינו בעולם בשעה שקורא עליו שם ונמצא שהוא אוכל מעשר טבל וחייב מיתה וזה לא לבד בתרומת מעשר אלא בכל המעשרות ואפי' מעשר עני כיון שהוא טבל אסור לעשר ממה שאינו ברשותו על מה שהוא ברשותו דשמא אינו בעולם ואין בדבריו כלום ואתי למיכל טבלים והכי נמי אמרי' בפ' בכל מערבין גבי האומר לחבירו צא ולקט לך תאני' מתאנתי אבל בחבר לא יאכל עד שיעשר לפי שלא נחשדו חברי' לתרו' שלא מן המוקף שהחבר רוצה לתרום ולעשר מן התאנים שבביתו על אותם התאנים שליקט שאינם ברשותו וזה ודאי אסור לעשות כי שמא בעת שקרא שם על אותם שליקט אינן בעין שכבר נאכלו ואכלו טבל וגם אלו שקרא עליהן תרומה ומעשר הן טבל ואסורים לכהנים וללוים בזה שלא מן המוקף נאסר בכל דבר הטובל עיין מה שהקשתי ותירצתי ע"ז בפ' הזהב אבל ודאי אם אלה ואלה ברשותו אע"פ שהן רחוקין אלו מאלו יכול הוא לתרום ולעשר מאלו על אלו כדתנן בפ' כל הגט המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מפריש עליהם בחזקת שהן קיימין ואם אבדו ה"ז חושש מעת לעת אעפ"י שהן רחוקין אלו מאלו שהרי אינו יודע אם הם קיימים מפריש עליהם וסומך על החזקה שהניחן וה"נ אמרי' בפ' המפקיד דתנן התם המפקיד פירות אצל חבירו אפי' הן אבודין ה"ז לא יגע בהן ואמרי' בגמר' מ"ט אר"נ ב"י חיישי' שמא עשאו תרומה ומעשר על מקום אחר ואמרינן נמי התם לפיכך בעה"ב עושה אותן תרומ' ומעשר על מקום אחר פי' כיון דפקדון הם כל היכא דקיימי ברשותי' קיימי ובחזקת שהן קיימין כמו

שהניחן מחזקינן להו וסומך עליהן ועושה אותן תרומה ומעשרות על טבלים שיש לו בתוך ביתו ומתירן לאכילה ואינו חושש שמא נאבדו ואין בדבריו כלום ואי קשיא והא אמרן דתרומ' גדולה אינה ניטלת אלא מן המוקף והכא אמרי' להפריש עליהן תרומה ומעשרות בפ' כל הגט ובפ' המפקיד ואמרי נמי בפ' המוכר פירות הבודק את החבית להיות מפריש עלי' תרומה והולך כו' דאלמא תורם שלא מן המוקף דאי הוה מקיף הוי בדיק לה אם החמיצה אם לאו א"ו אע"פ שהיא רחוקה ממנו היא סומך עלי' ומתקן שאר חבותיו באותה חבית נראה לי לתרץ קושיא זו כדתנן בפ' ד' דתרומות שיעור תרומה עין יפה בארבעים ב"ש אומרים משלשים והבינוני' מחמשים והרעה מששים תרם ועלה בידו אחד מששים תרומה וא"צ לתרום חזר והוסיף חייב במעשרות עלה בידו מששים וא' תרומה ויחזור ויתרום כמות שהיא למוד במדה ובמשקל ובמנין ר"י אומ' אף שלא מן המוקף פי' אם תר' ועלה בידו א' מששים אע"פ שדרכו לתרו' בעין יפה א' מארבעים תרומה היא ונפטר כריו ואינו צריך לחזור ולתרום להשלים השיעור דשיעורן מדרבנן אבל מדאורייתא אין לה שיעור אפילו חטה אחת פוטרת את הכרי ואם חזר והוסיף לא חיילא עלי' שם תרומה להיות מותר לכהנים אלא הרי הוא טבל כשאר כל כריו וצריך להפריש ממנו שתי מעשרות ואם עלה בידו מששים וא' כיון שלא עלה בידו הפחות שבשיעור תרומה היא ועוד חייב לחזור ולתרום ולהשלים שיעורו כמות שהוא למוד או ששים או חמשים או ארבעים ועכשיו תורם במד' או במשקל או במנין כדי שיבא שיעורו מכוון אבל מתחלה אינו תורם אלא באומד כדתנן בפ"ק דתרומות אין תורמין במדה ובמשקל ובמנין ואם עלה בידו יותר מן השיעור הכל לתרומה כדתנן בההיא פירקא המרבה בתרומה ר"א אומר א' מעשרה כתרומת מעשר יתר מיכן יעשנה תרומת מעשר על מקו' אחר ר' ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה ור' טרפון ור"ע אומר עד שישייר שם חולין ואם עלה בידו פחות מששים חוזר ותורם ומשלי' שיעורו כפי מה שהוא למוד ואז הוא עושה או במדה או במשקל או במנין רבי יהודה אומר אף שלא מן המוקף פי' בראשונה אינו תורם אלא מן המוקף כדתנן בביכורים וכדאמרי' לעיל בירושלמי אבל זו התוס' כיון שאינה אלא מדרבנן דמה"ת חטה אחת פוטרת כל הכרי יכול לתרום אותה אף שלא מן המוקף והכי תניא נמי בתוספתא דתרומות בפ' הלוקט דלעת ר' יהודה אומר תוספת תרומה ניתנת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף למדנו מיכן שתרומה דאורייתא פוטרת הכרי צריך שיתרום מן המוקף שתהא התרומה שהוא נוטל סמוכה לשיריים כדתנן גבי חלה אבל שיעורין דרבנן יכול הוא לתרום שלא מן המוקף וי"ל שכך היו דרכן של חברים היו תורמין דבר מועט מן המוקף כדי לפטור

הכרי מן התורה ושאר שיעור דרבנן היו תורמין שלא מן המוקף וכל היכא דמשתכח שהיו תורמין מזה על זה הכל הוא בשיעור דרבנן. וכל היכי דמשתכח לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף היא מתפרש בדבר שאינו ברשותו וכל המעשרות והתרומות שוין בדבר זה דילמא אתי' למיכל טבלים. ומאי דתנן בביכורים שתרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף לא בענין זה אמר אם אינו ברשותו דאתי בה לידי תקלה אלא שלא מן הסמוך אבל שניהן הן ברשותו ואין פתרונו של זה כפתרונו של זה ומפני שהיו רגילים לתקן הכרי בדבר מועט מש"ה לא נחשדו עמי הארץ על תרומה גדולה שגם הם היו רגילין לעשות כך כיון שאינן נותנין דבר מרובה וגם הטעם יש ליתן במעש' דר"ג וזקנים שהיו באים בספינה דמיתי' בפ' א' דבבא מציעא ובפ"א דקידושין שעישר שני מעשרות מעשר ראשון ומעשר עני ותרומה לא קרא עלי' שם מפני שכבר תרמן בגורן בדבר מיעוט ופטורין היו מן התרומה:

אתי ביה לידי תקלה נראה לי דלא גרסי' (בי') ולא אחדש ורוצה ליישנו קאי אלא אפי' אישן לא חזי לזילוף דחיישי' דילמא אדמשהא לית אתי ביה לידי תקלה דמה חילוק יש בין יין ישן לשמן כמו שבשמן יש לחוש לתקלה כך יש לחוש ביין ובשמן יש תקנ' בכלי מאוס משא"כ ביין והשתא א"ש ותקלה עצמה תנאי היא דפליגי ב"ש וב"ה בזילוף וב"ש אסרי דילמא אתי בי' לידי תקלה ואע"ג דאתיא השת' ברייתא כב"ש הרבה פעמים מעמידים הברייתא כב"ש כדאמרן לעיל בפרק מרובה הא מני בית שמאי היא דאמרי שינוי במקומו עומד:

דף קטז.

אמרו לו אין הכרעת שלשית מכרעת פירוש הדעת השלישית שלך שבאה להכריע בין שניהן אין חשובה להכריע ביניהן מפני שאינך חבירם אלא אחד מתלמידהם ואינו חשוב להכריע אא"כ מי שהוא כבר לאותם שנים החולקי' אבל אם היו החולקים רבותיו אין התלמוד חשוב להכריע ביניהן כדאמרי' בפ' כירה אמר ר' נחום א"ר יוחנן א"ר ינאי כל מקום שאתה מוצא ב' חולקין וא' מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטלניות שאע"פ שר"א מחמיר ור' יהושע מיקל ור' עקיבא הכריע אין הלכה כדבריו חדא דר"ע תלמיד הוא כו' וקולי מטלניות הוא מה דתנן בפ' כ"ז דכלים ומייתי' לה בפ' במה מדליקין בה' פתילת הבגד פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקוק בו את המרחץ ולנער בו את הקדרה ולקנח בו את הריחים בין מוכן ובין שאינו מוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור אלמא ר"ע אינו חשוב להכריע בין ר"א ור"י מפני שהיה תלמידם

כ"ש ר' ישמעאל בר' יוסי בין ב"ש וב"ה שהיה תלמיד תלמידיהם ועוד שב"ש וב"ה כמה וכמה היו ומה יחשב ר' ישמעאל בר' יוסי לבדו להכריע ביניהן ודכוותה אמרי' נמי בפ' ראשית הגז דתנן התם וכמה היא מרוב' ב"ש אומרים שתי רחלים שנא' והי' ביום ההוא יחי' איש עגלת בקר ושתי צאן ובה"א חמש שנא' חמש צאן עשויות ואמרי' בגמרא תניא ר"י בר' יוסי אמר משום אביו ארבע שנא' וארבע צאן תחת השה תניא אמר ר"י אלמלא דבריהם ד"ת ודברי ברבי קבלה דברי ברבי אנו שומעין כ"ש שדבריהן דברי קבלה ודברי ברבי ד"ת והאמר מר אין הכרעת שלישית מכרעת אמר ר' יוחנן מפי שמועה אמרי מפי חגי זכרי' ומלאכי פי' ר' היה מקלס דברי ר' ישהעאל בר' יוסי מפני שהיה מכריע בין ב"ש וב"ה ששלש וארבע היה מחייב כדברי ב"ש והשתים היה פוטר כדברי ב"ה ומש"ה מקשה והאמר מר אין הכרעת שלישית מכרעת שאין חשוב ר' ישמעאל בר"י להכריע בין ב"ש וב"ה ומהדר דהאי דקילס ר' את דבריו לא מפני שהלכה כדברי המכריע שברדאי כי אינו חשוב להכריע ביניהם אלא שאמרו כדבריו מפי חגי זכרי' ומלאכי ודכוותא אמרי' נמי בפ' כהן גדול ונזיר בה' השזרה והגלגלת אמר ר' אלעזר זקנים הראשונים מקצתו היו אומר חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע עצמות ורביעית דם לא לכל ומקצתן היה אומר אף רובע עצמות ורביעית דם לכל ב"ד של אחריהן אמרו חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע עצמות ורביעית דם לתרומה ולקדשים אבל לא לנזיר ועושה פסח פי' זקנים הראשונים היו חולקי' ברובע קב עצמות ורביעית לוג דם שמקצתן היו אומרין שהם טהורין לכל בין לנזיר ועושה פסח בין לתרומה וקדשים ואין טמאים אלא חצי קב עצמות וחצי לוג דם ומקצתן היה אומר שגם רובע עצמות ורביעית דם טמאים לכל בין לנזיר ועושה פסח בין לתרומה וקדשים וב"ד של אחריהם הכריעו ביניהן ואמרו לתרומה וקדשים הן טמאין מדרבנן אבל לא לנזיר ועושה פסח דלגבי עושה פסח לא העמידו דבריהן במקום כרת ולגבי נזיר נמי כדי שלא יביא חולין לעזר' ומקשה מכדי אין הכרעת שלישית מכרעת פי' כמו שר' ישמעאל בר' יוסי לא היה חשוב להכריע בין ב"ש וב"ה כך בית דין שלאחריהן נמי אינו חשוב להכריע בין ק' זקנים הראשונים ולמה קבע ר' אלעזר הלכה כמו ב"ד האחרון ואהדר ר' יעקב בר אידי מפי שמועה אמרוה מפי חגי זכרי' ומלאכי מכל אלה למדנו שאין האחרונים חשובים להכריע בין הראשונים וכמו שאין האחרונים יכולים להכריע בדברי הראשונים כמו כן אין הראשונים קרוין מכריעים על דברי האחורנים דהכי אמרי' בפ"ק דפסחים בה' ר"מ אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש ר"י אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש אמר ר"נ אמר רב הלכה כר' יהודא א"ל רבא לר' נחמן ולימא מר הלכה כרבן גמליאל

דהו"ל מכריע דתנן ר"ג אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש. אמר לי' ר"ג דקשיש מנייהו לאו מכריע היא פי' לא יקרא מכריע אלא מי ששומע חלוקת חביריו ובא להכריע ביניהם אבל ר"ג שהי' קדמוני ולא שמע דברי ר"מ ור"י לא בא להכריע ביניהם אבל סברתו אמר ור"מ ור"י באו חבריו וחלקו הילכך לא יקרא מכריע שנפסק הלכה כדבריו. כך נ"ל פתרונה וכך מצאתי שפירש גם רבי חננאל זצוק"ל ודברי המורה לא נראו לי

כל אותא הוי שרו לי' חמרא דכד מינייהו כדי שלא יכעוס ויהרוג כל חמוריהם:

פיסקא שטף הנהר חמורו כו' פשיטא כי אפקרי' אדעתי' דארי' אדעתי' דכ"ע לא אפקיר' פי' לא דמי לשטף הנהר חמורו דהתם ודאי מופקר ועומד הויא לכל כיון שעומד בתוך שבולת הנהר וכל הקוד' בו זכה אבל כאן שעדיין לא בא הארי עליו אינו מופק' לכל הילכך אם לא בא הארי עליו הרי הוא לבעליו שכל זמן שלא בא הארי עליו ברשות בעליו הוא:

דף קטז:

מחשבין לפ' משוי ואין מחשבין לפי ממון פי' אע"פ שמה שמשליכין מהנה לממון ולגופים אין מחשבין לפי ממון. ולפי נפשות כמו שעושין בשכירות התייר דהכא ע"י המשוי הן ניזוקין הילכך הדין נותן שיקלו מן המשוי וינצלו ומחשבין לפי משוי:

פיסקא הגוזל את השדה ונטלוה מציקין אם מכת מדינה היא אומר לו הרי שלך לפניך פי' משום דקרקע אינה נגזלת אבל אלו הי' מטלטל דקם לי' ברשות גזלן אע"פ שהיא מכת מדינה חייב ליתן לו את שלו ואם אינה מכת מדינה שלא נטלו אלא שדות הגזלן ונטלו גם זו עמהן כסבורין שהיא שלו שחייב להעמיד לו שדה נראה לי דלמאן דלא דאין דינא דגרמי אפ"ה הי' פטור כיון דקרקע אינה נגזלת ולא קיימא ברשות גזלן ואע"פ שעשה מעשה והשיג גבול רעהו מפני אותה המעשה לא נוכל לחייבו שלא בעבור זה הפסידה שהי' יכול להחזיר המצר לאחור. אלא שזה גרם להפסידה וכמו שהמרא' ומוסר לגוים הוי' גרמא האי נמי הוי גרמא ואע"פ ששם אין מעשה כלל. והנה יש מעשה כשהשיג גבולו דלא אלים האי מעשה השורף שטרותיו של חבירו וממזיק שיעבודו של חבירו והכי אמרי בירושלמי אמר ר' יוחנן והוא אמרי אין הקרקע נגזל ולמה אמרו חייב להעמיד לו שדה קנס קנסוהו:

והא מרישא שמעת מינה כו' נ"ל שאם הי' שונה בזה"ל ואם אינה מכת מדינה חייב להעמיד לו שדה לא יה' מקשה לו כלל שכמה משניות הן שניות בהן ולאו ולא מקשי'

עלייהו ואע"ג דמכלל הן אתה שומע לאו אלא משינוי הלשון מקשה לו ששנה ואם מחמת הגזלן שמשמע שאין פת' הסיפא כמו הרישא אלא בדאחוי אחויי פי' ומחמת שהלשין ומסר שדה חבירו קורא אותו גזלן ובא לומר לך אע"פ שלא גזלה היא ממנו ולא עשה בה שום מעשה לבד בעבור שהראה אותה חייב להעמיד לו שדה ויש ספרים שכתוב בהן הב"ע כגון דאנסוהו ואמרו לי' אחוי ארעתך ואחוי ההיא נמי בהדייהו וגם רבינו יצחק מפאס זצוק"ל גורס כן ואף על גב דאמרי' לקמן ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור לא קשיא ולא מידי דהכא כיון דאחוי ארעתא היה כבר נתרצה עמהם באותו אונס שאנסוהו ומה שהראה שדה חבירו עוד ברצון עשה בלי שום אונס והילכך חייב אבל מיהו גירסא יתירא נראת לי בלי צורך והמורה ל"ג אלא דאחוי אחויי ופי' שלא גזלה היא אלא שמע מבי"המ שמבקשין לגזול והראה להם טלו קרקע זו דפלוני:

אתא לקמי' דרב נחמן חייבי' ר"נ לשלומי ראיתי מקשים ממאי דאמרי' בפ' הכותב קריבתא דר"נ זבינתא לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבא אתו לקוחות קא תבעא לברתא אמר להו ר"נ לא איכא דלוסבה עצה להא ותיזיל ותחול לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותיהדר ותירתא מני' הרי משמע דר"נ לא דנין דינא דגרמי דא"כ מה היתה מרווחת דהא מאן דדיין דינא דגרמי מפיק מן המוחל שטרא מעליא כדאמרי' התם ונ"ל לתרץ דהאי דאסבה ר"נ עצה זו מפני שלא היו לזו הבת נכסים שיכול הלוקח להפרע ממנה והאי דגרסי' ותיהדר ותירתא מאבוה לאו דוקא תירתא שהרי אבי' בחיים אלא כלומר אבי' יורישה אותה הכתובה שיתן לה מתנה בכל יום ויפרנסנה ממנה שיותר רוצה האב שיהי' לבתו ממה שיהי' ללוקח וכיון שמתנה נותן האב לבתו אינו יכול הלוקח לגבות ממנה שע"מ כן נותן לה שלא יהא רשות ללוקח לגבות ממנה אי נמי שנותן לה מעט מעט כדי פרנסתה אבל לעולם אם היו נכסים לבת ה"נ דגבי לוקח מינה משום דר"נ דיין דינא דגרמי:

דף קיז.

ואי קנסא לא גמרי' מינה פירש המורה ואי קנסא הוה דקנסי' ר"נ משום דרגיל הי' בכך לא גמרי' מינה ואינו נראה לי שאם בעבור שהי' גברא דרגיל בכך קנסו פשיטא דלא אמרי' מינה לעלמא למי שאינו רגיל בכך ומה צורך לו לשאול ולהביא ראי' דמקנסא לא גמרי' הילכך נ"ל לפרש דהאי קנסא לא בעבור שהי' רגיל בכך אלא קונס הי' על המסור לשלם ובעבור זה שאלו אם מדין הוא עושה משום דס"ל גרמא בנזקין חייב ילפי' מינה לכל

גרמי דעלמא ואם קנסה הי' קונס במסור כדי להזהיר כל אדם שלא ימסור ממון חבירו לא ילפי' מינה לשאר גרמי דעלמא אלא מוקמי' להו אדינייהו דגרמא בניזקין פטור:

והא תני אבוה דר' אבין כו' עיין בתשובות ז':

ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור ואם נטל ונתן ביד חייב אמר רבא ואם הראה מעצמו נמי שנטל ונתן ביד דמי נראה לי דהאי דקתני ואם נטל ונתן ביד חייב דוקא כשאנסוהו גוים והיו שואלין ממנו ממון והוא פדה עצמו בממון חבירו ונטל ממון חבירו ונתנו להם וריצה אותם בהאי דהאי ודאי מחייב משום דהציל עצמו בממון חבירו ועשה מעשה בידים אבל אם האונס שאנסוהו הי' על אותו ממון חבירו כגון שהיו אומרין לו תן לנו ממון פלוני ונטלו בידו ונתנו להם פטור שאין זה מציל עצמו בממון חבירו שכל האונס לא הי' אלא על ממון חבירו והילכך לא מבעיא אם הראהו להם והם נטלוהו אלא אע"פ שהוא בידו נתנו להם פטור ומנא תימרא דהכין דינא מדאמרי' לקמן ההיא גברא דאפקידו לי' כסא דכספא אתו גנבי עליה שקלי' ויהבי ניהליהו אתא לקמי' דרבא פטרי' א"ל אביי ההיא מציל עצמו בממון חבירו הוא אמר רב אשי ניחזי אנן אי אינש דאמוד הוא עלי' דידי' אתו ואי לאו אמוד אדעתא דההיא כסא היא דאתי אלמא מוכח מיכן בפירוש דכל זמן דאתי אדעת' דההי' כסא אע"פ שבידו נתנו להם פטור ואע"פ שהיה שומר עליו אנוס הוא ושומר פטור מן האונסין וכ"ש אם לא היה שומר עליו ולא מחייב אלא היכא דאתו בעבור ממונו והוא פדה עצמו בממון חבירו וכ"כ גם רבינו חננאל זצוק"ל וקי"ל כרב אשי ודייקי' מינה דאי אנסוהו גוים ואמרו לו תן לנו ממונו של פלוני ונשא ונתן פטור. עוד הביא ר' חננאל מה דגרסינן בירושלמי בסוף פ' החובל תני ישראל שאנסוהו גוים ונטלו ממנו ממון חברו בפניו פטור נטל ונתן להם חייב אמר ר' יוסי הדא דתימא כשאומרין לו תן לנו ממון סתם אבל תן לנו ממון פלוני אפי' נטל ונתן ביד פטור. וגם פת' המורה כך מוכיח דפירש ואם נשא ונתן ביד חייב דהצי' עצמו בממון חבירו מדקאמר דהציל עצמו ש"מ כל האונס לא היה אלא עליו שהיו שואלין ממנו ממון וריצה אותם בממון חבירו שנתן להם אבל אם האונס לא היה אלא על ממון חבירו שאמרו לו בפירוש תן לנו ממון פלו' פטור הוא אבל רבי' יצחק כתב איכא מ"ד כי היכי דישראל שאנסוהו גוים והרא' ממון חבירו פטור ה"נ ישראל שאנסוהו גוים להביא ממון חבירו והביא פטור ואנן לא ס"ל הכי דכי מעיינת בה בשמעתא לא סלקא אליב' דההוא סברא כל עיקר דהאי דתניא ואם נשא ונתן ביד חייב בהאי עסקי' אי באנוס הא אמרת פטור ואי מעצמו מאי אריא נשא ונתן ביד אפי' הראה נמי חייב אלא לאו ה"ק ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור ודוקא הראה אבל נשא ונתן ביד חייב

ואע"ג דאניס כו' ואינם נראים לי דבריו כלל דבודאי הא דתנא ואם נשא ונתן ביד חייב אע"ג דאנוס היא אבל מיהו לא אניס ליתן ממון חבירו אלא על ממונו אנסוהו והוא הציל עצמו בממון חבירו ושם חילק התנא בין הראה ובין נשא ונתן ביד שאם אנסוהו על ממון חבירו אע"פ שהציל עצמו בממון חבירו כיון שלא עשה [מידי אלא גרמ'] בעלמ' פטור דהיכ' מחייבינן בהרא' לחו' הנ"מ כשהרא' מעצמו אבל זה שאנסוהו אע"פ שעל ממונו אנסונהו והוא נתפייס עמהם בממון שבידו שהראה להם פטור הוא אבל אם נשא ונתן ביד הוא חייב כיון שאנסוהו על ממונו והוא הציל עצמו בממון חבירו אבל אם אנסוהו על ממון חבירו אע"פ שנטל ונתן ביד פטור הוא כדפרישית ואלו היתה ממון חבירו אצלו בהלואה או בגזלה או בשאלה כיון שהוא חייב באונסין אע"פ שאנסוהו על אותו ממון בפירוש בין נטל אנתן ביד בין הם נטלוהו מאליהן חייב ולא מיפטר מיני' שישוב אותו ליד הבעלים הב"ע דקאי בתרי עברי נהרא פי' המורה דאי לא יהבי' ניהלי לא מצי אנס למישקלי' ואינו נ"ל משום דמשמע מפירושו דכל היכי דלא מצי אניס למשקלי' אע"ג דאניס ליה על ההוא ממונא גופי' ויהבי' ניהלי' מחייב ולא היא דהא לקמן בכסא דכספא אע"ג דאי לאו דאיהו יהביה ניהליהו לא הוי ידעי' דלישקלי' אפ"ה כיון דעל ההיא כסא אתו מיפטר להכי גבי עמיר הא א"ל הושט לי פקיע עמיר זה ואמאי מחייב א"ו טעם החיוב הוא משום דמצי לאשתמוטי מיני' ולברוח מלפניו כיון דקאי בתרי עברא נהרא והו"ל כאילו עשה מרצונו בלי אונס אבל לעולם כל היכא דאנוס על ממון חבירו אע"פ שנטל ונתן ביד ואנס לא מצי למשקלי האי לאו דיהבי' ליה איהו ניהלי' פטור הוא וכך פירש גם ר' שלמה היתום זצוק"ל